

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

35 *let*
časopisu
VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ PÁTÝ ROČNÍK

10

Dialektika procesu volby v rozhodovací činnosti velitelů a štábů

V mírové výcvikové praxi, zejména však v praxi bojové, představuje rozhodovací proces jednu z nejvýznamnějších a velmi častých činností velitelů a štábů. Dynamika soudobého ozbrojeného zápasu, možnost použití kvalitativně nových zbraní (zbraňových systémů) — konvenčních i zbraní hromadného ničení, složitost situací v průběhu vedení boje klade zvýšené nároky na schopnosti velitelů a štábů včas a racionálně se rozhodnout, a to i při nedostatku potřebných informací. Je potřeb-

né, aby proces rozhodování se vyznačoval vědeckostí, racionálností a optimálností, neboť chybné rozhodnutí může mít nedozírné důsledky nenávratného charakteru pro vlastní vojska i obyvatelstvo.

Cílem článku je objasnit dialektiku procesu volby, její racionálnost a optimálnost a jednotlivé fáze volby v rozhodovací činnosti velitelů a štábů. Vzhledem k rozsahu objektivně nemůže vyčerpávajícím způsobem řešit tento složitý, a současně dosud málo řešený problém.

V rozhodovacím procesu můžeme z časového a funkčního hlediska vyčlenit tři relativně samostatné fáze: ujasnění cíle, sběr a analýza informací; rozhodování; formulace rozhodnutí. Obsahem první fáze je ujasňování úkolu (formulace cíle) a hodnocení situace (stavu možností, tendencí vývoje apod.) na základě sběru a vyhodnocování informací. Obsahem druhé fáze je tvorba alternativy a variant rozhodnutí, hodnocení a komparace těchto variant podle určitých kritérií a volba jedné z nich ke splnění cílů (bojového úkolu); obsahem poslední fáze je formulace rozhodnutí — transformace přijatého rozhodnutého na tvar (formu), který je přijatelný (srozumitelný) pro vykonavatele.

Naši pozornost zaměříme zejména na druhou fázi procesu rozhodování, a to na problém racionálnosti, optimálnosti a fázi volby alternativy a v rámci ní varianty (variant), kterou uskutečňuje subjekt ve-

lení a řízení (velitelé a štáby) ke splnění stanoveného bojového úkolu.

Při řešení těchto problémů vycházíme z marxisticko-leninského pojetí rozhodování, jehož hlavním smyslem je stanovení reálného cíle (cílů) na základě poznání objektivních zákonitostí vývoje přírody, společnosti (včetně oblasti vojenství) a lidského myšlení, a takové usměrňování a koordinování činnosti, aby se podařilo cíl realizovat. Respektujeme skutečnost, že proces rozhodování je konkrétně historicky podmíněn jako jakákoliv jiná lidská činnost objektivně i subjektivně. Objektivně — přírodními a společenskými zákonitostmi, ve vojenské praxi pak zákonitostmi rozvoje vojenství. Subjektivně — úrovní poznání těchto zákonitostí subjektem rozhodování, schopností uplatnit poznatky při vypracování reálného cíle a při volbě variant a prostředků jeho dosažení, dále znalostmi a zkušenostmi subjektů ří-

zení — velitelů a štábů — prakticky řídit proces realizace cílů, kontrolovat a korigovat jeho průběh.

Na rozdíl od pojetí „volby“ ve filosofii existencialismu, je marxisticko-leninské pojetí spjaté s konkrétně historicky pojatým subjektem rozhodování. Je to subjekt společenský, jehož rozhodování je determinováno příslušností k dané společenské třídě, ztotožněním se s určitým světovým názorem a s ním spojenými metodologickými přístupy. Je to subjekt, který je determinován konkrétními přírodními a společenskými podmínkami. Je to však současně subjekt nadaný vědomím, který se nespokojuje s daným stavem, ale snaží se jej praktickou činností změnit. Výstižně to vyjádřil B. Engels, když napsal: „V přírodě — pokud nepřehlídíme k zpětnému působení lidí na přírodu — působí na sebe jen nevědomé, slepé síly, v jejichž vzájemném působení se uplatňuje obecný zákon. V ničem, co se děje — ani v nesčetných zdánlivých nahodilostech, které se jeví na povrchu, ani v konečných výsledcích, které potvrzují zákonitosti uvnitř těchto nahodilostí — se neděje nic jako chtěný, vědomý cíl. Naproti tomu v dějinách společnosti jsou jediná činitel lidé nadaní vědomím, jediná síla s rozvahou nebo pod vlivem vášně, usilující o určitý cíl; nic se tu neděje bez vědomého úmyslu, bez chťeného cíle. Ale tento rozdíl, ačkoli je důležitý pro zkoumání dějin, zejména jednotlivých epoch a událostí, nemůže nic změnit na skutečnosti, že běh dějin je ovládan vnitřními obecnými zákony.“ (Engels, B.: Ludvík Feuerbach a vyústění klasické německé filozofie. Marx, K. - Engels, B.: Spisy, sv. 21. Praha 1967, s. 326.)

Rozhodování je důležitou fází procesu řízení. Pro rozhodování a řízení je typická uvědomělá činnost subjektu ve vztahu k objektu řízení. Řízení a rozhodování je spjaté s činností speciálních řídicích institucí, subjektů řízení, v armádě představovaných především veliteli a štáby, kteří cílevědomě působí na řízený objekt.

Rozhodovací procesy jsou nedílnou součástí každodenní řídicí činnosti velitelů štábů. Pro rozhodovací činnost je typické, že je činností účelovou a cílevědomou. S cílevědomostí je dialekticky spjat požadavek racionálnosti a optimálnosti volby. Subjekt rozhodování anticipuje budoucí stav objektu jeho praktické činnosti. Významné přitom je, aby subjekt vztah mezi přítomností a budoucností, který „zakládá“ dynamiku systému, chápal se střídavou racionálností, aby v procesu rozhodování nevytyčoval buď nereálné (utopické) cíle, cíle, k jejichž splnění nejsou síly a pro-

středky, nebo naopak cíle neadekvátně nízké vzhledem k možnostem vlastních útvarů a jednotek.

Racionálností v procesu rozhodování velitelů a štábů budeme tedy chápat především vypracování a stanovení reálných cílů na základě adekvátní reflexe zákonitostí ozbrojeného zápasu. Cílů, které umožní splnění úkolů na stupni taktickém, operačním nebo strategickém. Je potřebné zdůraznit, že však kromě racionálního mají v rozhodovací činnosti subjektu nemalou roli též emoce, morální aspekty, intuice a další prvky, tedy jevy, které přesahují rámec racionality. Kromě toho v rozhodovacích situacích, pro něž je typické riziko a nejistota, vystupuje jako závažný reálný faktor nahodilost. Ta může plynout při realizaci rozhodnutí pozitivní i negativní úlohu. Může dojít k tomu, že racionální rozhodnutí se setká s neúspěchem a naopak rozhodnutí, při jehož tvorbě převažovala intuice nebo emoce, může vést k úspěchu.

Na tvorbě rozhodnutí se vždy vedle rozumové stránky osobnosti subjektu spolupodílí i stránka citová a volní. Člověk tvoří rozhodnutí jako celistvá předmětně praktická bytost, neboť jako takový se účastní aktivně praktické přeměny světa.

Z toho vyplývá důležitý metodologický závěr, že při výběru a rozmísťování velitelů a pracovníků štábů je potřebné hodnotit nejenom jejich odbornou a ideově politickou připravenost, ale i charakterové, morální a volní vlastnosti a rysy jejich osobnosti.

Racionálnost rozhodování se projevuje ve volbě varianty (variant), která umožňuje realizaci stanoveného cíle. Přitom je důležité, aby byla zvolena varianta optimální. Racionálnost tedy velmi úzce souvisí s optimálností v procesu rozhodování.

V procesu rozhodování jde o volbu „nejlepší“ varianty z těch, které byly objeveny a zformulovány jako výsledek racionální činnosti. Současná vědeckotechnická revoluce ve vojenském a jí determinované změny ve struktuře vojsk, ale zejména ve způsobech a formách vedení ozbrojeného zápasu, vyžadují od velitelů a štábů, aby volba v procesu rozhodování nebyla procesem stereotypním, ale tvůrčím, originálním.

Je to dáno i tím, že se neustále, a to velmi dynamicky mění objekt praktické bojové činnosti, že se žádná ze situací nikdy neopakuje absolutně stejně a že se mění i subjekt rozhodování. Proto varianty, která byla vhodná pro určitý časový úsek a bojovou situaci, se může v jiných podmínkách, v jiné situaci stát zcela nevhodnou.

Proces volby může mít stereotypní nebo **tvůrčí charakter**. Je vhodné připomenout, že stereotypní, netvůrčí volbu a s ní spjaté rozhodnutí nemůžeme zcela odmítat nebo podceňovat. Nezřídka hrají velmi důležitou úlohu. Při mnohokrát se opakujících standardních situacích mohou získat racionální algoritmus, logickou strukturu, kterou můžeme s využitím výpočetní techniky dále zefektivňovat. Při všech svých přednostech má však značné nedostatky. Nejzávažnější spočívají v tom, že žádná ze situací, kterou musí velitelé a štáby řešit, se nikdy neopakuje absolutně stejně. Mění se zejména podmínky, objekt působení a konečnou cíl se mění i subjekt volby, rozhodování a velení. Stereotypní volba a s ní spjaté rozhodování zpravidla nebere v úvahu budoucí důsledky volby a s ní spojené rozhodnutí. Subjekt rozhodování proto ani nemůže volit rozhodnutí optimální, ale v nejlepším případě pouze přípustná.

Připustnými jsou označována rozhodnutí, která splňují nutné požadavky, ale nejsou nejlepší z možných. Optimálními jsou nejlepší z přípustných rozhodnutí, která maximalizují nebo minimalizují cílovou funkci.

Variantu rozhodnutí, která umožňuje v daných podmínkách dosáhnout cíle nejvýhodnějším způsobem, považujeme za optimální. Volba dané varianty je vždy spjata s posouzením velkého počtu parametrů (proměnných veličin, hledisek apod.). Jde tedy o proces, a to velmi složitý, vnitřně rozporný, dialektický proces.

Proces volby má řadu jednotlivých, relativně samostatných, dialekticky vzájemně spjatých fází, není to jednorázový akt. Rozhodnutí je pouze jednou z těchto fází, která je navíc determinována významnými fázemi předcházejícími, které charakterizují volbu mnohem výrazněji než rozhodnutí samo. Proto je potřebné chápat rozhodnutí jako vyústění celého složitého procesu volby.

Počáteční fázi procesu volby, která vzniká z potřeby subjektu překonat možný, vznikající nebo již reálně existující rozporný vztah mezi subjektem a objektem, je vytyčení řešeného problému a získávání informací o možnostech volby a jejich ověřování. Ve vojenství je zpravidla pro tuto fázi typický nedostatek informací. To platí zejména o bojové situaci, kde vystupuje do popředí problém, jak z obrovského množství jevů a procesů v daném prostoru a čase zjistit a získat potřebné informace. Navíc zde mohou působit dezinformace ze strany nepřítelů nebo nesprávná analýza a selekce informací a výběr ni-

koli podstatných, nýbrž „druhořadých“ informací.

Sběr a výběr informací představuje dialektický, složitý a zdaleka ne „jednosměrný“ proces (resp. jednosměrný tok informací). Dialektické předpoklady tvoří: na jedné straně přijímaná informace (o bojovém úkolu) a na druhé straně informace, s nimiž sám velitel (štáb) do této fáze vstupuje. Ty jsou ovlivňovány a současně i představovány jeho odborně vojenskými, světónázorovými, ideově politickými, morálními a dalšími kvalitami, získanými předchozími vzděláními a praxí. Současně mohou velmi intenzivně působit aktuální kvality, jako je celkový fyzický a psychologický stav (stupeň vyčerpanosti, ohrožení života, zranění apod.). Daná fáze je proto aktivním dialektickým procesem sjednocování obou informačních toků.

Vzhledem k tomu, že počáteční fáze volby má značný determinující vliv na celý další proces volby, je potřebné získat co nejvíce informací o objektu, na který velitel (štáb) působí, zabezpečit jejich analýzu a ověření, vyvarovat se subjektivismu a voluntarismu při stanovení řešeného problému. V podmínkách vědeckotechnické revoluce ve vojenství můžeme tento proces objektivizovat a urychlit s využitím technických prostředků (výpočetní technika), které umožňují získat a vyhodnotit větší počet informací v kratším čase, včetně jejich ověření, což omezuje nevědomá a ztěžuje subjektivistická zkreslení, popřípadě zkreslení záměrná (ze strany nepřítelů). Řízení a plánování informačního toku tedy může výrazně napomoci objektivizovat počáteční fázi volby.

Ke správnému rozhodnutí nestačí pouze shromáždit velké množství pravdivých informací, ale je nutné i jejich zpracování a vyhodnocení. Přitom je třeba respektovat **princip komplexnosti**, který požaduje získat o objektu co nejvíce informací. Zvláštností bojové situace ovšem bude zpravidla právě nedostatek informací a to, že velitel, štáb se bude muset rozhodnout i za této situace a to pod „tíhou času“. V této fázi bude tedy velitel a štáb stále více využívat výpočetní techniku, která umožní v krátkém časovém úseku vytřídit, zpracovat a vyhodnotit obrovské množství informací a tím do určité míry celý proces objektivizovat a urychlit.

Další fázi procesu volby je předběžný výběr a stanovení cíle jako předpokládaného řešení vytyčeného problému. Tato fáze je od předchozí oddělena pouze relativně. Mezi oběma existuje neustálé vzájemné působení. Vždyť vytyčení problému je činnost účelná, neboť při ní nejde pouze o konstatování problému, ale o jeho

překonání. Pro lidskou účelnou činnost jsou příznačné:

1. Cíl, který je stanoven na základě poznání objektivních zákonitostí a vyjadřuje potřeby a zájmy lidí. Kladením cílů člověk překračuje dané podmínky a předznamenává budoucí vývoj a změnu systému.

2. Volba prostředků adekvátních charakteru cíle umožňujících jeho efektivní realizaci.

3. Záměrná činnost směřující k dosažení cíle.

Proto je vytýčení problému vždy těsně spojeno s předběžným vytýčením cíle.

Ve fázi předběžného stanovení cíle již jde o volbu různých cílů a různých alternativ a v rámci nich variant jejich dosažení. Volba cíle (cílů) a variant je vždy determinována především objektivními, ale i subjektivními podmínkami a předpoklady. Koneckonců jsou však rozhodující podmínky objektivní, to je na zájmech a přáních subjektu nezávisle existující. V. I. Lenin k podřízenosti subjektu při vytýčování a volbě cílů napsal: „Ve skutečnosti jsou cíle člověka vytvářeny objektivním světem a předpokládají jej...“ (Lenin, V. I.: Filozofické sešity. Spisy, sv. 38. Praha 1960, s. 190.)

V této fázi může dojít k tomu, že subjekt volby — velitel, štáb — nesprávně vytýčí cíl. Cíl pak nemusí být vždy adekvátním, věrným odrazem reálné potřeby řešení rozporu mezi subjektem a objektem. Může naopak dojít k chybnému nebo dokonce subjektivistickému (voluntaristickému) vytýčení cíle, který nemá reálný podklad, objektivně reálně neexistuje. Řešení takového pseudocíle vede ke zbytečné volbě, rozhodnutí a ke zbytečné praktické činnosti. V bojové praxi by však taková „zbytečná“ činnost mohla mít nenávratné důsledky pro vlastní vojska nebo v lepším případě zhoršení jejich situace.

Objektivními podmínkami, determinujícími volbu cíle a variant jeho dosažení jsou především nepřítel, jeho bojová síla a cíle jeho bojové činnosti, celková konkrétní bojová situace, stav vlastních jednotek (např. ztráty a stupeň vyčerpání po předchozí bojové činnosti), terén, klimatické a meteorologické podmínky, ale i bojový úkol, stanovený nadřízeným velitelem.

Při vytýčování cílů jde o to „objevit“ optimálně možný cíl vzhledem k objektivním podmínkám a reálným možnostem subjektu. Přitom je třeba objektivně počítat s reálným rozporem mezi zájmy a přáními subjektu s možnými výsledky. B. Engels k tomu uvedl: „Čtění se uskutěčňuje jen zřídka; ve většině případů se mnohé čtění cíle navzájem kříží a střetávají, nebo jsou už předem neuskutečni-

tebné, nebo se nedostává prostředků k jejich provedení.“ (Engels, B.: Ludvík Feuerbach a vyústění klasické německé filozofie. Marx, K. - Engels, B.: Spisy, sv. 21. Praha 1967, s. 326.)

Abyste při předběžném vytýčování cíle přešlo možnému subjektivismu, je zpravidla nutný jistý návrat k východisku volby. Je potřebné doplňovat informace. Toto doplňování slouží ke zjišťování, zda předpokládané cíle odpovídají vývoji objektivní situace (bojové situace), zda tedy odpovídají jejímu vývoji v minulosti a současnosti.

Kromě toho se předběžná volba cílů a stupeň jejich priority uskutečňují i na základě analýzy vývojových trendů řešené situace, tedy vzhledem k budoucnosti. Vyhledávat a vybírat cíle z tohoto hlediska je v současnosti jedním ze závažných úkolů prognózování ve vojenství. Tvorba prognóz průběhu a výsledku ozbrojeného zápasu (operace) umožňuje stanovit cíle nejen z hlediska nejbližší budoucnosti a jejich důsledků, ale zejména z hlediska dlouhodobějších vývojových tendencí a jejich důsledků vojenských a politických. Z metodologického hlediska je tedy významné, aby volba cíle (cílů) nepřehlížela pouze k bezprostředním, ale i ke vzdálenějším důsledkům jeho realizace.

Další fázi procesu volby je formulace jednotlivých variant praktické činnosti, vedoucí k dosažení stanovených cílů. Obě předchozí fáze volby (vytýčení problému a stanovení cíle) jsou spjaté s dvěma vývojové a časové odlišnými etapami skutečnosti. Přejít od přítomnosti k budoucnosti se může uskutečnit prostřednictvím více variant. Proto je obsahem této fáze volby varianty nalézt a stanovit jejich hierarchii. Přitom vystupuje do popředí tvůrčí činnost velitelů a štábů při nalézání nových, dosud neznámých, optimálních cest dosažení cíle. Nalezení nových cest současně umožňuje kromě snazšího dosahování původních cílů, vybírat i nové, vyšší cíle.

V této fázi volby, kromě vyhledávání cest k cíli, jde i o zpětné upřesňování předběžného výběru cíle. Byl-li původně cíl vybrán pouze na základě formulace, vytýčení problému, nyní je volba zpřesněna i z hlediska hlubšího poznání skutečnosti tohoto cíle. Nalezení nových cest, ale rovněž i uvědomění si obtížnosti dosažení předběžně vytýčených cílů, může vést od dílčí nebo podstatné změny v předběžném stanovení cíle až ke stanovení cíle (cílů) zcela nového.

Výsledkem postupného uplatňování výše uvedených jednotlivých fází volby je závěrečné **rozhodnutí**. Rozhodnutí je shrnu-

tím výsledků jednotlivých fází a tím tedy i shrnutím dílčích voleb, jež jsou jejich obsahem. Zahnuje tedy dílčí volbu cílů, cest k nim a dílčích cílů a kontrolní činnost. Výsledné rozhodnutí tedy představuje složitý proces, který se skládá z rozhodnutí dílčích.

Proces volby v mírové výcvikové praxi, ale zejména v praxi bojové, je velmi složitý, vnitřně diferencovaný a rozporný. Jeho složitost je podmíněna vědeckotechnickou revolucí ve vojenství a nebývalou složitostí a dynamičností vedení bojové činnosti. Z toho vyplývá rozpornost procesu volby, která spočívá v tom, že vědeckotechnická revoluce ve vojenství (automatizované systémy velení aj.) na jedné straně umožňuje a racionalizuje proces volby, na druhé straně složitost bojové situace (ovlivněná mimo jiné i použitím kvalitativně nových zbraňových systémů) tento proces ztěžuje, neboť si vynucuje, a to ve velmi krátkém časovém úseku, volbu nových cílů. Na jedné straně umožňuje celý proces volby výrazně zrychlit a objektivizovat, avšak na druhé straně staví subjekt volby (velitele a štáby) před nebyvale složitou objektivní situací (nepřítele i vlastních vojsk), vzhledem k níž má volbu provést. Vojenské kádry socialistické armády musí tento rozpor permanentně řešit a překonávat na nové vyšší úrovni, pro kterou je typické dosahování optimální volby cíle a prostředků jeho dosažení. V bojové situaci se tento proces stává přímo nutností, neboť důsledky chybné volby by mohly mít nenávratně negativní důsledky pro vlastní vojska.

Nebezpečí nenávratných negativních důsledků chybné volby pro vlastní vojska klade některé základní požadavky na volbu v procesu rozhodování velitelů a štábů.

Závěrem zdůrazňuji, že současná vyhrcoená mezinárodní a vojenskopolitická situace vyžaduje zabezpečit vysoký stupeň bojové připravenosti ČSLA, aby byla schopna spolu s ostatními armádami Varšavské smlouvy odrazit případnou agresi imperialistických zemí. Jedním ze způsobů zabezpečení tohoto úkolu je zkvalitnění rozhodovací a řídicí činnosti velitelů a štábů, včetně osvojení si principů dialektikomaterialisticky pojatého procesu volby.

Za první: Volbu je nutné chápat jako permanentní proces a nikoli jako jednorázový akt. Není možné odtrhávat volbu a její praktickou realizaci. Jde o neustálý proces, kdy volba je ještě před ukončením zčásti realizována a na základě poznatků z její „etapové“ praktické realizace doplňována.

Za druhé: V procesu otevřené, neukončené volby je potřebné počítat s jistými rezervami pro dodatečnou volbu, která se uskutečňuje při řešení vzniklých rozporů. „Dodatečná“ volba je nutná i vzhledem k dynamickému tempu změn zejména v bojové situaci, kdy volba vhodná pro minulou a současnou objektivní podmínky se může ukázat zcela nevhodná pro podmínky budoucí situace.

Za třetí: Vědeckotechnická revoluce ve vojenství a s ní související podstatné změny v materiálně technické základně armád, jejich organizační struktura a zejména ve způsobech a formách vedení ozbrojeného zápasu, nebývalá dynamičnost válečných operací, to vše nově staví i problém abstraktních a reálných možností jako jednu z podstatných stránek volby. Projevu se to za první v tom, že reálné možnosti mohou rychle zaniknout a přeměnit se v abstraktní možnosti nebo dokonce v nemožnost. Za druhé — abstraktní možnosti se v krátkém čase stávají reálnými. V některých případech volby může být orientace na současnou reálnou možnost již určitým „zaostáním“ a napak orientace na určitou abstraktní možnost bude představovat správné řešení. Za třetí — v podmínkách dynamických změn bojové situace je potřebné brát některé možnosti, chápané v minulosti jako příliš abstraktní, za takové, které budou v brzké době reálné.

Některé otázky SPP v přípravě na boj s průzkumnými a palebnými systémy nepřítele

Imperialistické státy v čele s USA pokračují v rozsáhlém soustředěném útoku proti SSSR, ostatním zemím socialistického společenství a dalším revolučním a národně osvobozenecským silám. Usilují o zvrácení historického vývoje, zastavení společenského pokroku, oslabení reálného socialismu až po jeho likvidaci ve světovém měřítku.

Kromě snah o získání strategické jaderné převahy nad SSSR a zeměmi Varšavské smlouvy přijaly USA a státy NATO široký program modernizace a zvyšování bojových možností jaderné a konvenční výzbroje.

Do armád rozhodujících států Severoatlantického paktu jsou urychleně zaváděny vysoce efektivní pozemní a letecké zbraňové systémy s prodlouženým dosahem a mohutnou palebnou silou, soustavně pokračuje modernizace vojenského letectva a protivzdušné obrany paktu.

S využitím soudobé elektroniky bylo umožněno vzájemně propojovat průzkumné prostředky s prostředky ničení, čímž vzniká nová kvalita výzbroje — průzkumné a palebné systémy. Jejich zaváděním do výzbroje armád států NATO na taktickém a operačním stupni usilují o dosažení převahy nad armádami členských

států Varšavské smlouvy i v konvenční výzbroji.

Předpokládají, že se jejich zavedením zvýší hloubka působení palebných prostředků, které bude znemožňovat zasazování druhých operačních sledů a záloh do boje ničením tankových vojsk v hloubce, ochromí systém velení, PVO a radioelektronického boje.

Z bojových možností i charakteru činnosti průzkumných a palebných systémů nepřítele vyplývá požadavek intenzivního boje s těmito prostředky. Mohou způsobit našim vojskům při vedení boje bez použití jaderných zbraní značné ztráty. Na základě této skutečnosti je možné udělat závěr, že boj s nimi se stává jedním z nejdůležitějších a závažných úkolů na operačním a taktickém stupni.

Ve vojenskopolitických dokumentech velení ČSLA se zdůrazňuje požadavek hledat možnosti vedení účinného boje s průzkumnými a palebnými systémy a vysoce přesnými zbraněmi nepřítele a ochrany uskupení vlastních vojsk, zvláště druhých sledů a záloh před jejich údery.

Z toho naléhavě vystupuje do popředí požadavek dokonalé připravenosti velitelů, štábů i vojáků organizovat a uskutečňovat

účinnou ochranu proti působení těchto prostředků.

K úspěšnému plnění úkolů boje s průzkumnými a palebnými systémy bude ve značné míře napomáhat cilevědomá SPP, organizovaná veliteli, politickými pracovníky, stranickými a svazáckými organizacemi.

Základním požadavkem na její rozvoj, zaměření a volbu nejúčinnějších forem a metod práce bude, aby těsně navazovala na již dosažené výsledky stranickopolitického působení v předcházející bojové činnosti útvarů a jednotek. Ve svém obsahu bude nutné, aby důsledně respektovala specifické úkoly boje s průzkumnými a palebnými systémy nepřítele.

Z hlediska zvláštnosti použití sil a prostředků operačního a taktického průzkumu a pohotovostních sil k urychlenému ničení zjištěných prvků průzkumných a palebných systémů nepřítele bude nezbytné soustředovat pozornost na tyto obsahové základní směry stranickopolitického působení na příslušníky naší armády.

Rozhodující úlohu bude mít vysoká úroveň morálně politické a psychologické přípravy vojsk, která se projeví v odpovídajících kvalitách morálně politického stavu velitelského sboru, politických pracovníků a vojáků.

SPP bude směřovat k soustavnému upevňování vědeckého světového názoru vojáků, jejich oddanosti Komunistické straně Československa a komunistickým ideálům, socialistického uvědomění a proletářského internacionalismu, lásky k socialistické vlasti, pocitu osobní zodpovědnosti za její spolehlivou obranu.

Zároveň bude působit k upevňování bojeschopnosti svazků, útvarů a jednotek, formování vysokých morálně politických a bojových vlastností vojáků a pevné vojenské kázně, mobilizovat je k vysoké efektivnosti a kvalitě přípravy na boj s průzkumnými a palebnými systémy nepřítele a v bojových podmínkách vést vojáky k důslednému splnění rozkazů velitelů a odhodlání k rozhodné a obětavé činnosti v boji až po sebeobětování.

Na plnění těchto požadavků bude mít pozitivní vliv především soustavný proces objasňování současných úkolů politiky KSČ, které vyplývají z dokumentů ÚV KSČ a vlády ČSSR, vojenskopolitické a operačně taktické situace. Nedílnou součástí pů-

sobení SPP bude její zaměření ke správnému pochopení požadavků rozkazů velitelů — náčelníků, charakteru i zvláštnosti nastávající bojové činnosti a konkrétních úkolů a povinností každého vojáka a způsobů jejich kvalitního splnění. V tomto směru bude zvýrazněna důležitost a význam konkrétních úkolů pro dosažení úspěchů vlastních vojsk v boji s průzkumnými a palebnými systémy nepřítele.

Mimořádný význam bude mít správné pochopení stupně nebezpečnosti jejich jednotlivých prvků, které působí v pásmu frontu a armády, v prostorech činnosti svazků a útvarů pro splnění stanovených bojových úkolů a z toho vyplývající požadavky na ničení průzkumných a palebných systémů nepřítele. Z uvedeného je zřejmé hledisko potřeby účinného boje s nimi a ochrany našich vojsk před následky působení.

Proto SPP bude intenzivně působit k pochopení nezbytnosti trvalé bojové pohotovosti sil a prostředků operačního a taktického průzkumu a pohotovostních sil, k včasnému zjištění a ničení průzkumných a palebných systémů. Budeme zdůrazňovat možnosti a přednosti našich průzkumných orgánů velitelů a štábů operačního a taktického stupně pozemních vojsk, lektva, vojska PVOS a jejich prostředků ničení, včetně požadavků na mistrné zvládnutí a využívání soudobé bojové techniky a zbraní. Významné místo v politickovychovné práci s vojáky bude zaujímat seznamování s úspěchy našich útvarů a jednotek při zjišťování a ničení prostředků a prvků průzkumných a palebných systémů nepřítele.

Ve SPP se budou uskutečňovat opatření k zabezpečování příkladnosti komunistů, velitelského sboru a svazků při plnění stanovených úkolů a povinností, jejich nepřetržitého působení na morálně politické, bojové a psychické vlastnosti a kvality vojáků, které zabezpečují morální převahu vlastních vojsk nad nepřítelem.

Důležitým směrem v přípravě na vedení úspěšného boje s průzkumnými a palebnými systémy bude soustavné zdokonalování znalostí velitelů, příslušníků štábů a vojáků o nepřátelských prostředcích a zásad účinného boje proti nim. Především půjde o soustavné studium zásad vedení bojové činnosti, způsobů rozmísťování, bojových možností a použití těchto systémů

nepřitelem, včetně jejich vlivů na poměr sil a vedení operací a boje vlastními vojsky.

Za tím účelem budou konány s veliteli a politickými pracovníky aktivity, instruktáže, semináře, bude organizováno studium dostupných informačních materiálů, zvláště typických příznaků průzkumných prostředků a prostředků napadení, poznávání jejich silných a slabých stránek. Budou se organizovat vystoupení specialistů druhů vojsk, kteří mají zkušenosti z předcházející bojové činnosti.

Hlavní úsilí budou velitelé a politické orgány při působení na vojáků soustřeďovat především na průzkumné orgány operačního a taktického stupně pozemních vojsk, letectva a vojska PVOS. Zvláštní péči budou věnovat průzkumným skupinám zvláštního určení, diverzním průzkumným odřadům.

Výrazná pozornost bude soustřeďována na studium a zvládnutí zásad a způsobů boje vlastními vojsky s vysoce přesnými systémy nepřitele, mobilizací vojáků k mistrnému zvládnutí a využívání zbraní a bojové techniky potřebných pro boj s průzkumnými a palebnými systémy. Velitele budeme vést k iniciativnímu a samostatnému vyhledávání a ničení jejich prvků s využitím všech možností vlastních a přidělených průzkumných a palebných prostředků.

K těmto otázkám bude především směřovat činnost stranických a svazáckých organizací, obsah jednání vojenských schůzí, vojenskotechnických konferencí, besed s výtečníky bojové a politické přípravy, třídními specialisty, výměny zkušeností z bojové činnosti specializovaného druhu vojsk. Podle situace budou organizovány ukázky možností bojové a speciální techniky.

Důležité místo v práci velitelů, politických pracovníků bude zaujímat studium a zobecňování nejlepšíků zkušeností získaných v boji s těmito systémy nepřitele, popularizace a oceňování příslušníků útvarů a jednotek, kteří k plnění stanovených úkolů přistupovali iniciativně, prokázali mistrné ovládnutí a využívání bojové techniky i zbraní, v boji se projeví hrdinskými činy a osobní statečností.

K tomu bude zpravidla využíváno takových forem působení, jako jsou rozhlasové relace, filmové reportáže, tisk, letáky,

bleskovky a fotonoviny. Nezastupitelné místo bude mít osobní, individuální práce velitelů, politických pracovníků, funkcionářů KSČ a SSM s vojáky, organizace schůzí s komunisty a svazáky, uplatňování mitek s příslušníky jednotek. Bude jich využíváno k mobilizaci při plnění úkolů, oceňování a morálního stimulování činnosti vojáků. Budou to i opatření, jako jsou vyznamenávání, povyšování do vyšších hodností, udělení pochvalných listů, uznání, oznámení o vzorném plnění vojenských povinností apod.

Důležitým předpokladem kvalitní ochrany vlastními vojsky před úderem průzkumných a palebných systémů nepřitele a vedení účinného boje s nimi bude vysoká profesionální úroveň velení vojskům, řídicí a organizátorské práce velitelů a štábů.

Proto bude kladen důraz na zvýšení účinnosti SPP a úlohy stranických organizací ve štábech všech stupňů, na jednotlivých místech velení, v letectvu a PVOS. Dále na zvyšování odpovědnosti komunistů za zabezpečení neustálé bojové připravenosti pohotovostních sil k urychlenému ničení zjištěných prvků průzkumných a palebných systémů nepřitele.

Významnou úlohu v tomto směru bude mít hledání optimálních možností vedení úspěšného boje s těmito systémy nepřitele a účinné ochrany sestavy vlastními vojsky, zejména druhých sledů a záloh před jejich údery. Orientovat se budou na rozptýlování vojsk, protivzdušnou obranu, ochranu proti radioelektronickým prostředkům nepřitele, využívání technických prostředků ochrany a další.

Zvláštní pozornost komunistů na štábech bude vyžadovat řešení problematiky součinnostních otázek při zjišťování jednotlivých jejich prvků mezi vojskovým a vzdušným průzkumem, útvary a jednotkami rádiového a radiotechnického průzkumu i prostředky radioelektronického boje. Se stejnou pozorností bude nutné řešit způsob součinnosti vojsk PVOS a mezi vyčleněnými silami a prostředky operačního stupně pro boj s průzkumnými a palebnými systémy.

Na členských schůzích ZO KSČ štábů, jednáních výborů a stranických skupin budou přijímána konkrétní opatření k zesílení stranického vlivu na plnění těchto úkolů. Cestou k tomu bude ukládání diferencovaných stranických úkolů komunistům,

kteří pracují na jednotlivých pracovištích štábů a místech velení. Zejména půjde o komunisty, kteří se podílejí na řešení otázek boje s průzkumnými a palebnými systémy nepřítele, hlavně zpravodajského a operačního směru, letectva, štábu raketového vojska a dělostřelectva, PVO, ženiního a chemického vojska a radioelektronického boje.

Úspěšné splnění úkolů ničení průzkumných a palebných systémů nepřítele a ochrany před jejich úderem bude mimo jiné vyžadovat další upevňování stranických a svazáckých organizací v útvarcích a jednotkách určených k tomuto boji, zvýšení jejich úlohy a vlivu na plnění stanovených úkolů. Základem toho se musí stát nepřetržitá a diferencovaná řízení jejich činnosti a poskytování účinné pomoci politickým aparátem při rozvíjení jejich práce.

Politici pracovníci v součinnosti s veliteli se budou aktivně podílet na výběru vojáků, rozmísťování komunistů a svazáků i ideologického aktivu v pohotovostních silách, průzkumných orgánech, jednotkách rádiového a radioelektronického průzkumu i radioelektronického boje. Budou jim určovat zcela konkrétní úkoly, prověřovat a hodnotit jejich plnění. V souladu s požadavky Směrnice pro práci organizací KSČ v ČSLA se budou aktivně podílet velitelé na činnosti stranické organizace, na usměrňování k řešení rozhodujících úkolů boje s průzkumnými a palebnými systémy nepřítele, opírat se o její autoritu a vliv.

Důležitým předpokladem účinného stranickopolitického působení na činnost štábů a vojsk, na zabezpečení úspěšného boje s průzkumnými a palebnými systémy nepřítele bude cílevědomé a promyšlené plánování. Politické orgány tuto činnost zahajují na základě úkolů stanovených v operační směrnici nadřízeného velitele a směrnici (nařízení) náčelníka politické správy (politického oddělení) pro SPP.

Samostatný plán k zabezpečení boje s průzkumnými a palebnými systémy nepřítele se na žádném stupni politického orgánu nebude zpracovávat. Zaměření, hlavní úkoly a způsoby jejich plnění budou rozpracovávány v plánu práce politické správy (politického oddělení) k přípravě a vedení plánované útočné nebo obranné operace, vzdušné i protivzdušné

operace a na taktických stupních v souladu s bojovými úkoly.

Obsah a úkoly SPP k zabezpečení boje s průzkumnými a palebnými systémy budou podřízeným politickým orgánům stanoveny spolu s ostatními úkoly ve směrnici (nařízení) náčelníka politické správy (politického oddělení) pro SPP k zabezpečení plánované operace a předpokládané bojové činnosti divizí a útvarů.

V celém procesu řízení SPP, činnosti politických orgánů a politického aparátu budou vystupovat do popředí požadavky těsného sepětí jejího obsahu a zaměření s rozhodovacím procesem velitelů a bojovými úkoly svazků, útvarů a jednotek určených k vojskovému a vzdušnému průzkumu, rychlému ničení zjištěných prvků průzkumných a palebných systémů nepřítele a k zabezpečení spolehlivé ochrany vlastních vojsk před jejich ničivými účinky. Významnou úlohu bude mít rozpracování a diferencované stanovení konkrétních úkolů SPP operačnímu a taktickému průzkumu, frontovému letectvu, raketovému vojsku a dělostřelectvu, vojsku PVO, útvarům a jednotkám rádiového a radiotechnického průzkumu a radioelektronického boje, ženinímu a chemickému zabezpečení.

Vedení úspěšného boje a ničení průzkumných a palebných systémů nepřítele vyžaduje od velitelů, politických pracovníků, organizací KSČ a SSM tvořivý přístup v zaměřování obsahu SPP a k využívání osvědčených a nejúčinnějších forem a metod činnosti. Mimo kolektivních opatření to bude především osobní styk a práce velitelů, politických pracovníků, funkcionářů KSČ a SSM s příslušníky štábů a třídními specialisty i obsluhami bezprostředně v palebných postaveních, na místech řízení a u rádiových prostředků.

Účinnost a efektivnost řešení úkolů SPP bude záviset na úrovni a kvalitě vojenskodborných znalostí takticko-technické charakteristiky jednotlivých prvků průzkumných a palebných systémů nepřítele politickým aparátem. Z tohoto hlediska je nutné soustavně zkvalitňovat přípravu politických pracovníků v této oblasti.

Při velitelsko-štabních cvičeních bude zároveň nutné zdokonalovat plánování SPP s hlavním zaměřením na rozpracování obsahu, forem a metod stranickopolitického působení na boj s průzkumnými a pa-

lebnými systémy nepřítelů, které zahrnuvat do opatření k zabezpečení frontové (armádní) operace, vzdušné a protivzdušné operace a bojové činnosti taktických stupňů.

Při cvičeních s vojsky bude vhodné si prakticky ověřovat plánované zámysly SPP a jejich účinnost působení na vojáky při vedení boje s průzkumnými a palebnými systémy nepřítelů.

Využitím zkušeností získaných z rozvoje SPP při operačně taktických a velitelsko-štabních cvičeních a z realizace ustanovení Bojového řádu pozemního vojska ČSLA jsme se snažili zvýraznit některé její specifické směry i požadavky vyplývající z předpokládaného boje s průzkumnými

a palebnými systémy nepřítelů, k jejich ničení a ochraně vojsk před nimi.

Článek je nutné považovat za určité zamýšlení se nad možným obsahem, formami a metodami SPP v této činnosti. Rozhodně nejsou vyčerpávající a jejich další rozpracování a obohacení je přímo závislé na prohlubování poznání a získávání praktických zkušeností veliteli, politickými orgány, politickým aparátem, organizacemi KSČ a SSM při dalších cvičeních. Zároveň by měl být podnětem pro studium nových poznatků SPP na všech stupních politických orgánů a k přijímání odpovídajících opatření k dalšímu rozpracování otázek SPP k zabezpečování boje s průzkumnými a palebnými systémy nepřítelů.

OBRANNÁ OPERACE VŠEVOJSKOVÉ ARMÁDY V PRŮBĚHU ÚTOČNÉ OPERACE FRONTU

Hlavním druhem bojové činnosti ke zničení nepřítele jsou útočné operace. Není však možné podlehnout představě, že operace příští možné války budou pouze řetězcem úspěšných útočných operací. Za některých podmínek mohou vzniknout situace, které si vynutí organizovat a vést obranu i na operačním stupni v různých fázích útočné činnosti.

Soudobé útočné operace se vyznačují vysokou dynamičností a velkým prostorovým rozmachem, bojem o udržení iniciativy, kombinací různých způsobů ničení nepřítele, bojovou činností na různých směrech, nerovnoměrným postupem vojsk podél fronty i v hloubce a odtržením jednotlivých svazů, svazků a útvarů od ostatních sil. Tak může zpravidla vzniknout situace, že boky úderných uskupení budou nekruté, čehož může využít nepřítel k vedení protiztečí a protiúderů s cílem zmařit úspěšně se rozvíjející frontovou útočnou operaci. Zvláště v operační hloubce bude tento jev velmi častý. Proto nebude výjimkou, že vševojsková armáda bude přecházet v průběhu útočné operace do obrany.

V soudobých podmínkách, kdy obě strany jsou vybaveny výkonnými palebnými prostředky, vysoce účinnými konvenčními zbraněmi (nemluvě o jaderných zbraních), vzrůstá aktivita a rozhodnost bojové činnosti. Obránce může vést palebné údery nejen proti prvním, ale i proti druhým sledům útočnicka, zálohám, prostředkům ničení a průzkumu i týlovým objektům. Prudce, zvláště v poslední domě, vzrostla schopnost obránce efektivně manévrovat a dovedně využívat svou palebnou a údernou sílu. Proto je stálá pohotovost útočících vojsk k rozhodnému ničení záloh nepřítele a zmaření jeho protiztečí (protiúderů) důležitým předpokladem rychlého rozvíjení útoku a zničení vojsk v obraně. Přesto však dialektika vývoje útočné operace frontu nás nutí k tomu, abychom byli připraveni použít i takový druh boje, jako je obrana.

V průběhu útočné operace frontu může armáda **přecházet do obrany** k odražení připravovaného nebo zahájeného nepřátelského protiúderu. Tato situa-

ce může nastat i při činnosti s použitím pouze konvenčních zbraní, jestliže úspěch dalšího útoku by nebyl zabezpečen v důsledku nedostatečné převahy sil a prostředků nad nepřítelem. Za použití jaderných zbraní to může být v případě, že armáda v důsledku ztrát nebude mít dostatek sil a prostředků ke zničení protiiderného uskupení střetným sražením. Za těchto podmínek bude mít armádní obranná operace zvlášť důležitý význam i když z časového hlediska nemusí být dlouhá. Dosažení cílů armádní obranné operace bude záviset na rychlé a dovedné organizaci obrany, houževnatosti a aktivitě bránících se vojsk, ale i na úspěšném útoku vojsk na dalších směrech.

Přechod do obrany v průběhu útočné operace je rovněž možný za účelem překrytí boku úderného uskupení útočícího frontu nebo k odrazení úderu nepřítele, který se snaží probít k obklíčeným vojskům.

V operační hloubce může armáda přejít do obrany i v období zakončení útočné operace frontu, zvláště v případech, kdy utrpí značné ztráty a její zásoby budou vyčerpány a nepříteli se s využitím záloh podaří zesílit odpor proti útočícím vojskům. Velká vlastenecká válka dává množství příkladů přechodu armády do obrany za těchto podmínek. Při tom obrana armády pokračovala až do té doby, než podle zámyslu nadřazeného stupně velení nevznikla nutnost (účelnost) vedení další útočné operace na daném směru a dokud k tomu nebyla vytvořena dostatečně silná uskupení vojsk a zásoby materiálu.

Nutnost přechodu armády do obrany může být rovněž vyvolána vojenskopolitickými důvody. I v průběhu frontové útočné operace bude nutné přehradit důležité směry s některým státem, přes jehož území by mohl být veden nepřátelský úder.

Podmínky přechodu armády do obrany v operační hloubce v průběhu frontové útočné operace svědčí o tom, že obrana může být připravována předem nebo v krátkých lhůtách v dotyku s nepřítelem. Předem připravovaná obrana je založena na rozvinutém systému palby, zátarasů a hluboce členěných obranných pásem a postavení, zatímco při organizaci obrany v krátkých časových lhůtách je především vytvářen systém palby a zátarasů a poté jsou budována obranná pásma a postavení.

K přechodu armády do obrany v operační hloubce bude ve většině případů docházet v dotyku s nepřítelem. Zvláště složitá situace se vytvoří, když svaz bude přecházet do obrany v dotyku s nepřítelem, který má početní převahu. V takovém případě je její organizace uskutečňována v procesu nepřetržitého boje s pozemním i vzdušným nepřítelem, a proto na různých směrech nemusí vojska zaujímat obranu současně.

Podle podmínek přechodu armády do obrany, použitých prostředků ničení (jaderných nebo pouze konvenčních) a dalších prvků, může být obranná operace zahajována, prováděna i zakončována různými způsoby.

Při přechodu do obrany v průběhu útočné operace mimo dotyk s hlavními nepřátelskými silami může být obranná operace zahájena údery na přístupech k obraně, v dotyku s nimi — údery na nepřítele ve výchozích prostorech. Při přechodu armády do obrany v důsledku protiúderu nepřítele v průběhu útočné operace frontu může být obranná činnost zahájena bezprostředně odražením úderů uskupení vojsk a letectva nepřítele a bojem za udržení výhodných čar a prostorů, obsazených při útoku.

Rozhodující porážka v obranné operaci může být nepříteli způsobena v jednom případě údery na přístupech k obraně (při činnosti s použitím jaderných

zbraní), ve druhém při odrážení nepřátelského protiúderu a v boji za udržení dobytých postavení a ve třetím případech při vedení armádního protiúderu.

V každém případě pro obrannou operaci bude **charakteristické**:

- možnost ničení útočících nepřátelských uskupení a vojsk armády v obraně jadernými zbraněmi a z toho vyplývající nutnost uskutečňování opatření k ochraně vojsk před zbraněmi hromadného ničení, k obnově jejich bojeschopnosti a odstranění následků použití ZHN nepřítele,

- větší šířka a hloubka obranných pásem vojsk,
- větší význam aktivní obrany, širokého manévru silami a prostředky spolu s pevným udržením nejdůležitějších prostorů a čar,

- zvýšení úlohy a možnosti vytváření spolehlivé protivzdušné a protitankové obrany i vedení radioelektronického boje,

- těsná součinnost všech sil a prostředků armády se svazky druhů ozbrojených sil zúčastněných v operaci,

- stálá pohotovost k činnosti s použitím jaderných zbraní (pokud nebyla ještě zahájena a operace je vedena s použitím konvenčních zbraní).

K dosažení maximálního efektu při použití jaderných zbraní je nutné předejít nepříteli ve vedení jaderných úderů, především ničením těchto jeho prostředků. Na nepřátelská uskupení vojsk je zapotřebí jaderné zbraně použít až tehdy, kdy jejich sestavy budou kompaktnější, mimo úkryty a v takové vzdálenosti od našich prostředků napadení, která zabezpečí největší účinnost a bezpečnost vlastních vojsk. Omezené množství jaderné munice při přechodu armády do obrany, zvláště v operační hloubce, je dáno nutností jejich ekonomické spotřeby, to znamená, že ji velitelé především použijí ke zničení jaderných prostředků nepřítele na rozhodujících směrech a na ničení nejnebezpečnějších uskupení nepřátelských vojsk, především tankových (obrněných).

Možnost použití jaderných zbraní a dalších prostředků hromadného ničení nepřítelům vyžaduje nepřetržitý boj s těmito prostředky okamžitě po jejich zjištění. Kromě toho je nutné uskutečňovat i další opatření ke snížení účinnosti nepřátelských jaderných úderů. Patří k nim: vytváření klamných obranných čar a postavení, prostorů rozmístění vojsk, zvláště druhých sledů a záloh, bojového rozmístění raketového vojska, palebných postavení dělostřelectva, vojska PVO, míst velení a týlových objektů; maskování vojsk a objektů; periodická změna prostorů rozmístění vojsk.

Současně s tím je při přechodu do obrany zapotřebí počítat s řadou úkolů k bezprostřední ochraně vojsk proti ZHN, zvláště s maximálně možným rozptýlením vojsk v obranných pásmech, prostorech bojového rozmístění i soustředění, což bude velice složité v období, kdy armáda ve zhuštěných útočných sestavách (v operační hloubce) bude přecházet do obrany. Vyžaduje to usilovnou a dovednou organizátorskou práci velitele a štábu, který musí také dovést k využití i ochranných vlastností terénu, bojové techniky, organizovat ženižní budování a zabezpečení vojsk prostředky ochrany proti zbraním hromadného ničení.

Přes tato opatření však nelze prakticky vyloučit ztráty způsobené nepřátelskými údery. Při přechodu do útoku (do protiúderu) bude mít nepřítel více jaderných zbraní a jaderné munice než armáda v obraně a kromě toho soudobé prostředky průzkumu umožňují do značné míry zjistit skutečné uskupení bránících se vojsk. V důsledku nepřátelských jaderných úderů může být řada útvarů i jednotlivé svazky armády oslabeny nebo se stanou nebojeschopnými,

v pásmu armády a v operační sestavě mohou vzniknout trhliny (mezery), rozsáhlá pásma radioaktivního zamoření, záplav a požárů.

Cílem **vedení** armádní obranné operace vždy bude zmaření připravovaného útoku (protiúderu) nepřítele; v případě, že nepřítel již uvedenou činnost vede, její odrazení. Může zahrnovat řadu postupných obranných bojů a sražen, v jejichž průběhu musí být způsobeny maximální ztráty hlavním uskupením pozemního vojska a letectva nepřítele a vytvořeny podmínky k dokončení jejich zničení rozhodnými protiúderu.

V obranné operaci vedené za použití pouze konvenčních zbraní dosahujeme zničení útočícího nepřítele palbou všech druhů zbraní a údery letectva, úporným držením důležitých obranných úseků a rajónů a rozdrčením nepřítele, který se vklíní do obrany, protiztečemi a protiúderu. Charakter vedení bojové činnosti a způsoby ničení nepřátelských uskupení závisejí na úkolu armády, jejím bojovém složení a operační sestavě, možnostech palebného ničení nepřítele vlastními armádními prostředky a vyčleněným letectvem, složení a charakteru činnosti útočícího nepřítele, podmínkách přechodu do obrany i na vlastnostech terénu.

S ohledem na vedení aktivní činnosti nepřítelem musí být jednání vojsk armády v obranné operaci vedené s použitím pouze konvenčních zbraní zaměřeno především na to, aby byla mohutnými palebnými údery narušena příprava nepřítel k útoku (protiúderu), na zmaření buď útoku z chodu, nebo organizovaného rozvinování a zaujetí stanovené čáry a rovněž na odrazení úderů jeho letectva.

Často může být armáda nucena, a to bude zvlášť typické při jejím přechodu do obrany v operační hloubce v průběhu frontové útočné operace, po určitou dobu odrazet útok nepřítele jen vlastními silami, bez zásahu frontových prostředků a prostředků sousedních armád. Může k tomu dojít zejména tehdy, když velitel frontu nebude moci svými silami ihned uskutečnit údery na nepřátelská uskupení, která útočí v pásmu armády, protože situace vyžaduje soustředění frontových prostředků, záloh i sousedních armád na nejdůležitějších směrech. Stejně tomu bude i tehdy, nebude-li front mít v daný moment poblíž ohroženého prostoru zálohy nebo i v případě, kdy hlavním nebezpečím je z hlediska frontu útok silnějšího uskupení nepřítele na jiném směru. Obdobná situace může nastat i při přechodu armády k obraně proti neutrálnímu státu nebo při obraně mořského pobřeží, případně v jiných podmínkách. V takové situaci bude mít prvořadý význam rychlé zaujetí výhodných obranných čar, organizace úderů vojskového letectva, palby armádních a divizních dělostřeleckých skupin, tanků, protitankových a ručních zbraní, využití záta-ras a účelně organizovaná PVO vojsk.

Při přesunu a rozvinování vojsk armády ve stanovených prostorech obrany může dojít k střetům bojům s čelními jednotkami nepřítele nebo mohou jeho odcházející vojska zaujímáním výhodných čar ztížit našim vojskům zaujímání obrany. Za těchto podmínek je nutné, aby armáda působila na nepřítele aktivní palbou všeho druhu, organizovala a vedla rozhodnou útočnou činnost s cílem rychle dosáhnout stanovené čáry a organizovat na níh pevnou obranu.

Při přechodu do obrany v operační hloubce bude zpravidla obranná operace zahajována odražením nepřítele v té sestavě, v jaké vedla útok. Armáda v těchto podmínkách může mít v prvním sledu větší část nebo všechny své svazky, které mohou uskutečňovat rozličnou bojovou činnost. Na směrech útoku, při převaze sil nepřítele, budou útočící svazky nuceny rychle se opévnit

na dosažených čarách a snažit se udržet prostory výhodné pro obranu nebo vést těžké obranné boje s postupujícím nepřítelem. Jiné svazky mohou pokračovat v útoku s cílem zničit protistojící nepřátelská uskupení, zaujmout výhodnější postavení na jejich křídlech nebo ovládnout čáry výhodné k organizaci obrany. Některé svazky (útvary) mohou v této době vést střetný boj s čelními jednotkami nepřítele, které jsou na přesunu k vedení protiúderu. Část sil armády může vést boj s nepřátelskými vzdušnými výsadky, aeromobilními jednotkami a s útvary, jež pronikly do týlu našich vojsk nebo tam zůstaly v průběhu předchozí bojové činnosti.

Za těchto podmínek bude souběžně s odražením nepřátelských úderů probíhat opevňování dosažených nebo výhodnějších čar obrany v hloubce, posilování vojsk na ohrožených směrech, přesuny, rozvinování a přeskupení sil a prostředků k vytvoření obranné sestavy, organizace systému palby a ženijní budování obranných postavení.

Odolnost a úpornost obrany pluků a divízi prvního sledu musí být spojeny s vysokou aktivností obrany, která se projevuje zvláště ve vedení protiztečí. Přitom je zapotřebí mít na zřeteli, že roztržitost protiztečí pluků a divízi nemůže přinést očekávané výsledky. Účinnější budou protizteče prováděné společně druhými sledy divízi a pluků nebo současně druhými sledy sousedních divízi (pluků). Je nutné, aby se jich zúčastnily rovněž útvary a jednotky prvního sledu, které jsou v obraně na směrech protiztečí. Po obnovení postavení vojsk jsou přijímána opatření k rychlé obnově narušeného systému palby, především protitankové, k obnovení zátarasů, součinnosti a záloh s cílem připravit svazky (útvary) k odražení opakovaných ztečí nepřítele.

Bojová činnost vojsk prvního sledu armády musí být vedena s vysokou odolností, rozhodností a úporností, aby útočícímu nepříтели byly způsobeny maximální ztráty, jeho aktivní činnost byla zastavena a tím vytvořeny podmínky pro zničení jeho uskupení, která se vklíní do obrany.

V soudobých podmínkách jsou značně větší možnosti vševojskové armády v obraně při ničení útočících (protiúderných) uskupení nepřítele vedením armádních protiúderů. Mohutným protiúderem můžeme (způsobením rozhodných ztrát nepříтели) zastavit jeho útok (protiúder) nebo zničit pronikající uskupení a obnovit situaci na frontě. Protiúder je možné vést buď na předem plánovaném směru nebo na těch směrech, kde je to z hlediska vzniklé situace nejúčelnější. Velitel armády při stanovení času protiúderu musí předvídat možnost změny situace k době jeho zahájení, vzdálenost druhého sledu armády a záloh od čáry rozvinutí a pohotovost vojsk k plnění úkolu.

Za příznivých podmínek může dobře organizovaný, mohutný protiúder vedený s překvapením, zvláště tankovými svazky, spolu s dobře organizovanou palbou dělostřelectva i údery letectva zásadně změnit poměr sil a prostředků ve prospěch obrance, přejít do útoku v součinnosti se sousedy a zničit protistojící uskupení i přisunované zálohy nepřítele.

V některých případech je možné upustit od armádního protiúderu, a to zvláště tehdy, nemá-li armáda druhý sled nebo plní jiné úkoly (boj se vzdušnými výsadky, aeromobilními jednotkami, posílení obrany svazků prvního sledu), tj. nemá možnost vytvořit protiúderné uskupení. Jindy nebude nutné armádní protiúder uskutečňovat proto, že útok nepřítele byl odražen silami vojsk prvního sledu. Za této situace může být druhý sled armády v dalším využit k přechodu do útoku.

Jestliže nepřítel má v pásmu armády značnou převahu sil a prostředků, může být vedení armádního protiúderu nevýhodné i při existenci druhého sledu. V tomto případě můžeme druhý sled a zálohy využít k odrazení nepřátelského úderu na jeho hlavním směru zaujetím a pevnou obranou armádního pásma obrany. Ničení nepřitele bude spolu s armádou v obraně záležitostí frontu.

V průběhu útočné operace, nejsou-li jaderné zbraně používány od jejího počátku, může být momentem přechodu k jejich použití provedení nepřátelského protiúderu. V tomto případě jde o jedno z období, kdy může armáda přecházet do obrany v operační hloubce.

V obranné operaci vedené za použití jaderných zbraní tvoří základ obrany ničení nepřitele jadernými zbraněmi spolu s využitím všech druhů paleb, udržení důležitých prostorů, uskutečnění širokého manévru vojsk, vykonání protiztečí a protiúderů. Za těchto podmínek dosahujeme rozhodujícího ničení hlavních uskupení nepřitele jadernými údery a aktivní činností vojsk v obraně. Charakter vedení bojové činnosti armády, způsob ničení nepřátelského uskupení budou v mnohém závislé na bojeschopnosti vojsk armády, možnostech jaderného a palebného ničení nepřitele, na složení a činnosti nepřitele i podmínkách přechodu armády do obrany.

Efektivní použití jaderných zbraní vojsky v obraně umožňuje značně zmírnit sílu úderů nepřitele a snížit jeho schopnost k útoku. Z tohoto důvodu všechna činnost obránce musí být usměrněna na to, aby nepříteli byly způsobeny rozhodné ztráty, vedoucí k maximálnímu oslabení jeho uskupení a při výhodných podmínkách i ke zmaření připraveného nebo již začínajícího protiúderu a k vytvoření podmínek pro přechod vlastních vojsk k obnově přerušného útoku.

Při přechodu do obrany v podmínkách, kdy nepřítel už vede protiúder, zahájí vojska armády obrannou operaci bezprostředně odražením jeho protiúderu bojeschopnými silami a prostředky. Současně připravují a uskutečňují jaderné údery. K odrazení protiúderu nepřitele a udržení výhodných čar jsou jaderné a palebné údery vedeny především na jeho prostředky jaderného napadení, nejnebezpečnější tanková uskupení a důležitá místa velení.

Nepřátelská uskupení v armádní obranné operaci za použití jaderných zbraní jsou ničena:

- účastí prostředků armády v prvním jaderném úderu frontu nebo vedením dalších jaderných a palebných úderů na přístupech k obraně (v prostorech soustředění při přesunu a rozvinování k protiúderu),

- jaderným a palebným ničením při odrazení protiúderu a účinným odražením úderů nepřátelského letectva při současném udržení důležitých čar,

- protiztečemi a využíváním výbušných zátarasů a ničením vzdušných výsadek a aeromobilních vojsk,

- vedením armádních protiúderů a přechodem vojsk do útoku.

Přechod armády do obrany v průběhu frontové útočné operace v operační hloubce za použití jaderných zbraní je záležitostí velmi složitou, náročnou a časově omezenou.

Obdrží-li armáda úkol k odrazení nepřátelského protiúderu a jestliže v době jejich přechodu do obrany bude protiúderné uskupení nepřitele v pohybu, ve vzdálenosti 100–150 km od předního okraje, může mít na přípravu obrany maximálně 6–8 hodin. Jestliže budou vojska armády po obdržení úkolu k přechodu do obrany nucena ještě určitý čas pokračovat v útoku s cílem ovládnout výhodnější čáry, pak zůstane na její přípravu ještě méně času. Proto je

důležité uskutečnit jaderné ničení protiúderných uskupení nepřítelů ještě za přesunu s cílem (pokud se nepodaří zmařit připravovaný protiúder nepřítelů) zdržet přesun jeho uskupení a snížit útočné možnosti a tím získat čas na přípravu obrany. Na základě získaných zkušeností ze cvičení může být nepřátelská divize, na kterou bylo za přesunu provedeno 4–6 jaderných úderů (zejména na tankové a raketové útvary), zdržena v důsledku odstraňování následků o 5–6 hodin. Je nutné, aby tento čas vojska, která přecházejí do obrany, bezpodmínečně využila na přípravu k odrazení nepřátelského protiúderu.

Efektivnost ničení přesunujících se nepřátelských uskupení může být značně vyšší, budou-li vhodně sladěny úder y raketového vojska a letectva, zvláště v prostorech s omezenou možností manévru. V některých případech je možné úderem letectva zdržet pohyb proudů a tím způsobit dočasné nahromadění vojsk nepřítelů v omezeném prostoru a vytvořit tak výhodné podmínky k jejich ničení úder y raketového vojska. V jiných případech, kdy nepřítel v pásmu přesunu organizoval silnou protivzdušnou obranu, můžeme k jejímu narušení použít raketové letectvo i letectvo a pak (s využitím jejich výsadků) vést úder y na přesunující se proudy nepřítelů.

Čas získaný jadernými úder y na nepřátelské uskupení na přístupech k obraně je zapotřebí maximálně využít k zesílení obrany na důležitých směrech a k přípravě vojsk na odrazení nepřátelského protiúderu. K tomu upřesňujeme vojskům úkoly a způsob uskutečňování manévru, připravujeme další jaderné úder y a palebné ničení hlavních uskupení nepřítelů před předním okrajem, zvyšujeme pohotovost prostředků protivzdušné obrany k odrazení hromadných úderů nepřátelského letectva a hustotu protitankových prostředků i zátarasů, zdokonalujeme ženíjní vybudování terénu a připravujeme nové komunikace pro manévry. Podle potřeby je možné změnit prostory rozmístění druhých sledů, záloh, raketového vojska, palebná postavení i místa velení, ne však na úkor pohotovosti armády k odrazení nepřátelského protiúderu.

K přehrazení mezer (trhlin) v bojových sestavách a záměně útvarů nebo jednotek prvního sledu, které ztratily bojeschopnost po nepřátelských jaderných úderech, používáme protitankové zálohy, pohyblivé odřady zátarasovací a pokud je nutné i část sil druhých sledů divizí nebo pluků. Přisunované útvary a jednotky jsou v závislosti na situaci rozvinovány vpředu, na bocích nebo v hloubce prostorů, kam byly vedeny jaderné úder y, s cílem přehradit hlavní směry nepřátelského protiúderu. K uzavření mezer (trhlin) je účelné využít rovněž soustředěnou dělostřeleckou palbu.

Podaří-li se odrazit útok tanků a pěchoty nepřítelů, přijímají velitelé jednotek a útvarů prvního sledu opatření k rychlému obnovení narušeného systému paleb, doplnění munice, obnovení poškozených obranných objektů i zátarasů, k odsunu těžce raněných a současně se připravují k odrazení dalších útoků.

Při jaderném a palebném ničení nepřítelů, který se vklíní do obrany, je zapotřebí, aby velitelé svazků a útvarů současně určili možnost a nejvhodnější způsoby vedení protiztečí a včas je organizovali. V obraně vedené za použití jaderných zbraní nemusí být protizteče tak častým jevem jako v obraně vedené pouze konvenčními zbraněmi. Při hromadném použití jaderných zbraní nepřítel i při jeho značné převaze v silách a prostředcích, zvláště v tancích, protizteče zpravidla neuskutečňujeme.

Nepřátelská uskupení, která pronikla do hloubky obrany, jsou ničena hromadnými jadernými úder y, palbou konvenčních zbraní, úder y letectva a použitím minových zátarasů. Jejich zničení je dokončováno armádním protiúderem.

V případě, že se v průběhu protiúderu podařilo zničit protistojící uskupení nepřítele, musí velitel armády včas přijmout opatření k obnovení přerušeného útoku, upřesnit nebo stanovit nové úkoly raketovému vojsku, vojskovému letectvu a všem svazkům armády, a tím zabezpečit rychlý přechod vojsk, která se protiúderu nezúčastnila, do útoku.

Přechod armády do obrany v průběhu frontové útočné operace v operační hloubce může být častým jevem, bude mít i své zvláštnosti a složitosti. Proto je nutné těmto otázkám věnovat značnou pozornost jak v teorii, tak i v praxi. Tímto článkem jsem chtěl k objasnění některých zásadních otázek přechodu armády do obrany v operační hloubce přispět.

ORGANIZACE SOUČINNOSTI V ARMÁDNÍ OPERACI

V důsledku rozvoje vědy a techniky jsou do výzbroje ozbrojených sil zaváděny nové zbraně a technika. Především raketové jaderné prostředky a v současné době vyvíjené a do výzbroje zaváděné průzkumné a palebné systémy představují kvalitativně nové zbraně. Výrazně vyšší hodnotou se vyznačují i ostatní zbraně, technika a prostředky. To vše vede ke změnám ve způsobech a formách bojové činnosti. Na vedení boje a operace se budou podílet silná uskupení vojsk se značným počtem zbraní, zbraňových systémů a techniky.

Vojenská doktrína států Varšavské smlouvy při stanovení způsobů a forem bojové činnosti vychází kromě jiného i ze závěru, že při ničení agresora v příští možné válce na obranu zemí socialistického společenství by měly základní úlohu strategické jaderné síly. Ale i za těchto podmínek má pozemní vojsko rozhodující význam při vedení operací k dokončení zničení nepřátelských uskupení na pozemních válečnících, obsazení ekonomicky a vojensky důležitých prostorů a dosažení konečné porážky nepřítele.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války potvrzují, že úspěchu v boji a operaci se dosahovalo spojeným úsilím všech druhů vojsk, speciálních vojsk a vojenského letectva.

Rozbor možných způsobů ničení nepřítel v soudobých operacích i zhodnocení zkušeností ze cvičení vedou k jednoznačnému závěru, že i v současných podmínkách je možné dosáhnout cíle operací po-

zemního vojska jen společným úsilím všech druhů vojsk a vojenského letectva při plnění úkolů ve vzájemné operační i taktické součinnosti.

Účast velkého počtu svazů, svazků a útvarů druhů vojsk, speciálních vojsk a vojenského letectva v operaci vyžaduje přesné sladění jejich činností. Proto je nutné organizovat a trvale udržovat součinnost všech sil a prostředků, které se podílejí na plnění úkolů. Také z těchto důvodů předpis Oper-1-1 zdůrazňuje, že **nejdůležitější povinností velitelů a štábů všech stupňů je organizace součinnosti a zabezpečení její nepřetržitosti v průběhu vedení bojové činnosti.**

Podstata organizace součinnosti podle tohoto předpisu spočívá ve **sladění palebné činnosti a manévru vojsky** podle cíle, místa, času a způsobů plnění úkolů a v usměrnění jejich úsilí k dosažení stanovených cílů.

Základním předpokladem organizace součinnosti ke sladění činnosti vojsk je správné pochopení cíle a úkolů operace.

Zkušenosti ze cvičení svědčí o tom, že velitelé a štáby správně chápou význam organizace a udržování trvalé součinnosti v boji a operaci. Myslím, že však bude nutné více pozornosti věnovat jejímu praktickému uskutečňování.

Cílem článku je shrnout současné názory na organizaci součinnosti v soudobých operacích a zobecnit některé poznatky ze cvičení.

Základem organizace součinnosti je rozhodnutí velitele, ze kterého vyplývá cíl společné činnosti, **obecné i dílčí bojové a operační úkoly**, jež musí vojska plnit, **časové a prostorové rozdělení jejich činnosti** ke splnění společných úkolů. Rozhodnutím velitele je stanoveno, **ve prospěch kterého uskupení je zapotřebí soustředit úsilí**, organizovat a udržovat součinnost. K položení základů součinnosti vojsk, efektivnímu využití jejich prostředků a celkových bojových možností při plnění společných úkolů a jejich všestranného zabezpečení je nutné, aby velitel určil nejen složení uskupení vojsk k plnění bojových a dílčích operačních úkolů, ale také způsob i odpovědnost a vymezil jejich časové a prostorové plnění.

Pro vlastní uskutečnění součinnosti má rozhodující praktický význam určení hlavních úkolů, podle kterých ji organizujeme. Tyto úkoly budou většinou shodné s dílčími operačními úkoly a vytvářejí **období součinnosti**. Při tom tato období mohou být na jednotlivých stupních vedení různá. Na nižších je můžeme rozdělit na organizaci součinnosti k dalším bojovým úkolům. Stanovení dílčích operačních úkolů, a tedy i hlavních období organizace součinnosti, je součástí rozhodnutí velitele. Jednotlivé operační úkoly jsou v podstatě obsaženy v zámyslu velitele.

Při přípravě **útočné operace** vševojskové armády na začátku války může být součinnost organizována ke sladění činnosti vojsk při **plnění těchto dílčích operačních úkolů**:

- překrytí státní hranice, uvedení vojsk do plné bojové pohotovosti,

- účast prostředků a činnost vojsk vševojskové armády v protivzdušné a vzdušné operaci, v prvním jaderném úderu frontu,

- zaujetí operační sestavy a vytváření uskupení k vedení operace v závislosti na podmínkách (při nenadálém napadení, po dosažení plné bojové pohotovosti, při zaujetí výchozího prostoru, vytvoření útočného uskupení po vyvedení vojsk z posádek a ve variantě s použitím jaderných nebo konvenčních zbraní),

- odražení nepřátelského napadení, přechod do útočné operace a její vedení divizemi prvního sledu, zničení hlavních sil nepřátelských vojsk prvního sledu (střetné sražení, překonávání zabezpečovacího pásma nepřítel),

- průlom nepřátelské obrany,
- zasazení operační manévrovací skupiny,

- ničení nepřátelských záloh a splnění bližšího úkolu,

- způsob ničení nepřítel při plnění

dalšího úkolu (zasazení druhého sledu, dokončení ničení hlavních sil prvního sledu a operačních záloh nepřítel, překonávání vodních překážek apod.).

Praxe potvrzuje, že je účelné organizovat součinnost po operačních úkolech a po směrech, **podrobně do bližšího úkolu**. Detailně se součinnost organizuje zpravidla k **plnění nejbližších dílčích operačních úkolů**, zvláště k zaujetí operační sestavy, vytvoření útočných uskupení a přechodu do útočné operace.

K plnění **dalších operačních úkolů** se součinnost organizuje zpravidla v hlavních rysech, aby podřízený velitelé a velitelé spolupůsobících vojsk správně pochopili zámysl vedení operace, způsob ničení nepřítel a své místo i úlohu v něm. K plnění dalšího úkolu velitel zpravidla stanoví jen hlavní zásady součinnosti. Je tomu tak především proto, že soudobé útočné operace jsou charakterizovány častými náhlými změnami situace a jsem toho názoru, že organizovat podrobně součinnost do velké hloubky není reálné.

Při přípravě **obránné operace** organizujeme součinnost zpravidla do celé hloubky podle úkolů a předpokládaných směrů nepřátelského útoku a směrů vlastních vojsk. Hlavními úkoly, ke kterým je účelné organizovat součinnost, mohou být:

- zaujetí operační sestavy, ženění budování obrany, zabezpečení trvalé pohotovosti vojsk k odražení nepřátelských úderů,

- ničení hlavního uskupení nepřítel v prostorech soustředění, ve výchozím prostoru, za přesunu a na čarách rozvíjení,

- ničení nepřítel a vedení bojové činnosti v zabezpečovacím pásmu (je-li zřízeno) a v pásmu překrytí státní hranice (v operaci na počátku války),

- palebná protipříprava,
- odražení hromadných ztečí nepřátelských tanků a pěchoty, vedení bojové činnosti za udržení taktické hloubky obrany,

- ničení nepřátelského uskupení, které se vklíní do pásma obrany, a vedení protiúderu,

- bojová činnost za udržení obranných pásem v hloubce.

Čas, forma i způsob organizace součinnosti při přípravě operace budou různé. Jsou závislé především na době, kterou máme na přípravu operace. Je výhodné ji organizovat tehdy, kdy podřízený velitelé přijal svá rozhodnutí nebo aslepoň zámysl boje. Při nedostatku času, především při přechodu do obrany pod úder nepřítel, bude nutné součinnost provést ihned po vyhlášení rozhodnutí velitele.

V některých případech může být součinnost organizována na několika směrech současně. Na rozhodujícím směru ji může řídit velitel, na jiných směrech další vedoucí funkcionáři, jako např. náčelník štábu, zástupce velitele nebo náčelník operačního oddělení.

Organizace součinnosti je formou práce velitele s odbornými náčelníky vlastního štábu a s podřízenými veliteli, popř. s některými jejich odbornými náčelníky. U vševojskové armády ji uskutečňujeme zpravidla na mapách. Podle situace mohou být využity i reliéfní mapy, panoramatické a letecké snímky. K objasnění a znázornění některých důležitých otázek mohou být připravena i názorná schémata (narůstání sil při uvádění vojsk do plné bojové pohotovosti, grafikon komplexního palebného ničení nepřítelů, následného přechodu vodní překážky aj.).

Je účelné, aby podle možnosti byly některé otázky součinnosti řešeny v terénu. V takovém případě bude organizace součinnosti spojena i s rekognoskací v terénu. Při přípravě operace na začátku války může být v terénu organizována např. k ničení nepřátelského uskupení na předpokládaném směru jeho hlavního úderu, vedení protiúderu ke zničení vklínivšího se uskupení nepřítelů, vytvoření útočného uskupení, jeho zasazení a přechod do útočné operace.

Součinnost může být organizována **metodou odpovědí podřízených na dotazy** velitele, v nichž určen odborní náčelník nebo příslušný velitel předkládají způsob řešení použití sil a prostředků i plnění úkolů v daném období, jaká uskupení budou pro jejich plnění vytvářena, jakými silami a jak bude organizována všestranná zabezpečení operace a velení vojskům. V některých případech, při nedostatku času, může být součinnost organizována **metodou pokynů** velitele. Myslím, že nejlepší je kombinování obou metod. To dává veliteli možnost ověřit si správné pochopení úkolů, místa a úlohy v operaci i volbu nejúčinnějšího způsobu ničení nepřítelů. Umožňuje, aby podřízený měl úplnou představu o použití druhu vojsk v operaci a způsobu plnění nejdůležitějších úkolů.

Je-li dostatek času na operaci, zejména při její přípravě na začátku války, bude účelné ověřit si některé otázky součinnosti a způsoby plnění úkolů i na **velitel-sko-štábním cvičení**, na mapách, někdy i s výjezdem do terénu.

Ať je součinnost organizována jakýmkoli způsobem nebo formou, jsem toho názoru, že je vždy nutné zapsat všechny pokyny velitele (díleč rozhodnutí k řešeným otázkám) a vydat je jako doplňková naří-

zení (podepsaná velitelem) podřízeným.

Organizace součinnosti v operaci je spojena i s otázkou, **jakou dokumentaci zpracovat**, tj. jaké materiály mít k organizaci součinnosti při přípravě operace nebo při přípravě k plnění dílčích operačních úkolů v jejím průběhu a v jakém dokumentu vyjádřit hlavní otázky součinnosti pro její cílevědomé a trvalé udržování.

Základními dokumenty pro organizaci součinnosti jsou **rozhodnutí velitele a pracovní mapy**. Jako vnitřní dokument k této činnosti připravuje štáb **plán práce velitele** a podle možnosti i **návrh plánové tabulky součinnosti**. Způsob zpracování i obsah hlavních dokumentů používaných při organizaci součinnosti je dostatečně známý, jejich zpracování nedělá problémy. Diskutovanou otázkou zůstává zpracování plánové tabulky. Zkušenosti ze cvičení potvrzují, že se osvědčilo připravit návrh plánové tabulky součinnosti ještě do jejího zahájení. Zejména v případech, kdy organizace součinnosti bude uskutečňována metodou pokynů velitele je třeba, aby štáb v návrhu této plánové tabulky připravil veliteli nutné závěry ze zhodnocení možností nepřítelů i vlastních vojsk, z různých propočtů aj. a v průběhu organizace součinnosti jej doplňoval a upřesňoval. Po ukončení práce štáb upraví návrh do formy plánové tabulky součinnosti, která je vnitřním dokumentem štábu. Při nedostatku času se mohou z tabulky zpracovat výpisy a předat podřízeným.

V tabulce zpravidla uvádíme **cíl** součinnosti a její **období** (díleč operační úkoly). Pro každé období součinnosti k splnění dílčího operačního úkolu většinou volnou formou vyjádříme předpokládaný **zámysl** a **charakter činnosti nepřítelů**, očekávané směry (prostory) jeho činnosti i sílu jeho uskupení a **zámysl velitele** k způsobu použití sil a prostředků při plnění úkolu. Při stanovení činnosti nepřítelů je nutné předpokládat několik základních variant jeho možné činnosti.

V dalším v tabulce vyjádříme **činnost prvků operační sestavy**, a to činnost vševojskových svazků prvního sledu, prvků zabezpečení, organizace velení a potřebné součinnosti signály. Při vyjádření činnosti prvků operační sestavy a zabezpečení je zapotřebí jasně určit odpovědnost a působnost v plnění úkolu i kam a do kterých opatření zaměřit těžiště činnosti.

Současná praxe potvrzuje, že na stupni vševojskové armády se osvědčilo zpracovat jako dokument, který vyjadřuje zásady součinnosti v operaci, textovou plánovou tabulku součinnosti. Ještě v nedávné době štáby na některých cvičeních zpracovávaly mapu součinnosti. Zkušenosti

svědčí o tom, že její zpracování je značně přílohami. Z hlediska času i přehlednosti
zdlouhavé, výsledný dokument je méně je proto zpracování textového dokumentu
přehledný a je nutné ji doplnit textovými účelnější.

V soudobých podmínkách dále roste význam organizace a udržení nepřetržité sou-
činnosti při přípravě i vedení operace. V článku jsem naznačil některá základní hle-
diska její organizace v období přípravy armádní operace.

PŘECHOD DIVIZE JAKO OMS DO OBRANY

K rozhodujícím úkolům, jejichž splnění může přispět k uskutečnění cílů armádní útočné operace a které může realizovat i tanková (motostřelecká) divize zasazená jako operační manévrovací skupina (OMS) vševojskové armády, patří i **obsazení a udržení důležitých terénních objektů**.

Z časového hlediska půjde v tomto případě většinou o závěr několikadenního působení OMS na nepřátelském území. Prostorově ve většině případů jde o dosažení určeného prostoru na čáře dalšího úkolu armády nebo až za ní. Nelze však vyloučit (především právě u armády) ani takový případ, kdy operačně manévrovací skupině bude stanoven úkol jen do hloubky 120—150 km k uskutečnění rychlého přesunu a splnění jednoho, maximálně dvou operačních úkolů, takže případný přechod divize do obrany k udržení důležitého prostoru se uskuteční ještě před čarou dalšího úkolu armády.

Udržení ovládnutých objektů a prostorů je uskutečňováno do příchodu předsunutých odřadů (PO) vojsk 1. sledu, která útočí čelně, nebo do příchodu vojsk, která jsou přepravována vzduchem, či do doby stanovené rozhodnutím velitele armády.

V tomto případě je **přechod do obrany předem předpokládán** a je obsahem bojového úkolu divize. Včas může být proto připravován a organizován v duchu Vševojsk-Ř-1. Operační manévrovací skupina jej může uskutečnit buď **částí sil nebo celou divizí**. Tankové (motostřelecké) pluky a další útvary divize, včetně posilových prostředků, lze optimálně využít ke splnění tohoto úkolu. Pokud bude přechod do obrany organizován pod tlakem nepřítele, což ani v tomto případě není možné vyloučit, přejde OMS do obrany v té sestavě, ve které divize vedla předcházející činnost. K předejití nepřítele a k ovládnutí důležitých čar včas vysíláme předsunuté odřady, vysazujeme vzdušné výsadky a zřizujeme minová pole na přístupových komunikacích ze strany nepřítele.

Vzhledem k tomu, že divize se může od hlavních sil armády odpoutat až na vzdálenost 50—80 km, znamená to, že k zásahu hlavních sil ve prospěch svazku v obraně (pokud bude potřebný) může dojít za jeden až dva dny a předsunutých odřadů divizi úderného uskupení armády o půl až jeden den dříve. Přitom však armádní raketová brigáda může ve prospěch bojové činnosti OMS působit údery s jadernou či konvenční bojovou hlavicí ihned a armádní dělostřelectvo po přiblížení na účinný dostřel.

Navíc složení OMS (divizi mohou být přiděleny bojové vrtulníky, dělostřelectvo a raketomety, PTRS, ženijní jednotky i další prostředky) spolu s tím, že v této době lze předpokládat i splnění úkolu přepadovými odřady a jejich opětovné začlenění do hlavních sil divize, umožňuje přijmout závěr, že svazek (tankový či motostřelecký) **je schopen se po tuto dobu úspěšně bránit i proti velké převaze nepřítele.**

Operační manévrovací skupina však může přejít do obrany **ještě v průběhu plnění bojového úkolu**, zpravidla před čarou dalšího úkolu armády, tj. v období plnění DÚ divize.

Při plnění bližšího úkolu divize mohou být proti silám OMS armády použity především druhé sledy a zálohy prvního operačního sledu nepřítele v hodnotě až do divize. K jejich zničení **střetným bojem** bude mít OMS vzhledem ke svému složení zpravidla vždy dostatek sil a prostředků i v tom případě, že již byla zahájena přepadová činnost. Základní podmínkou však je, že dokáže dovedně využít své vysoké manévrovosti, velké úderné a palebné síly a splní základní předpoklady k dosažení úspěchu ve střetném boji, tj. předejít nepříteli v rozhodnutí, palbě, manévru a úderu.

Když divize plní další úkol, může nepřítel proti ní použít druhé sledy a zálohy skupiny armád nejčastěji v hodnotě do dvou svazků. V závislosti na situaci je pravděpodobné, že **boj s těmito zálohami povede i přechodem hlavních sil (případně celé) divize do obrany.**

Za této situace pak dojde k neplánovanému přechodu do obrany, který je vynucen převahou nepřítele, v minimálních časových lhůtách pro přípravu a organizaci obrany a zpravidla navíc v době, kdy divize bude oslabena o přepadové odřady vyslané ke zničení (obsazení) vybraných objektů.

Výhodnější postavení přitom bude mít divize, která nemá v době vzniku požadavku na přechod do obrany hlavní síly zasazené do boje a je v pochodové sestavě. To umožní veliteli alespoň nejnutnější manévr silami a prostředky i částečný výběr obranného pásma, především jeho výhodně zvolený přední okraj. K předejití nepříteli ve zmocnění se tohoto prostoru je nutné ihned organizovat vyslání předsunutých odřadů pluků (divize).

Situace svazku bude naopak velmi ztížena v tom případě, kdy přechod do obrany se musí uskutečnit v průběhu boje, tj. **po rozvinutí do bojové sestavy**, v dotyku s nepřítelem. Potom je zapotřebí počítat s tím, že do obrany budou pluky prvního sledu a prapory přecházet postupně a nerovnoměrně, mnohdy na dosažené (a ne právě výhodné) čáře, ve stejné sestavě, v jaké útočily.

Organizace obrany bude probíhat v krátkých lhůtách a úkoly vojska obdrží postupně. Bojová sestava bude zaujímána pod tlakem času, organizací palebného systému a ženijního budování obrany bude nutné často uskutečňovat současně s odrážení dílčích ztečí nepřítele a s odstraňováním následků jaderných úderů a úderů letectva. Krátká doba na organizaci obrany, různorodá situace jednotlivých pluků a praporů, případné ztráty, odkryté boky, nepřipravený terén — to vše vytváří pro přechod do obrany složitou situaci a má vysoké nároky na práci velitele a štábu divize.

Přepadovým odřadům (případně výsadbům), které v době přechodu do obrany budou plnit určené úkoly, musí být včas upřesněna další činnost. Podle konkrétní situace mohou pokračovat v plánované přepadové činnosti nebo zaměřit úsilí ve prospěch hlavních sil. Jejich úder do boku a týlu útočícího nepřítele může být — zejména bude-li veden rychle a utajeně — velmi efektivní.

Při nejméně vhodné situaci, tj. za boje s dvěma nepřátelskými divizemi a při současném oslabení naší divize o čtvrtinu až polovinu (bez přepadových odřadů a výsadek) je poměr sil 3—4:1 ve prospěch nepřítele. Vzhledem k odpoutání OMS na kratší vzdálenost než tomu bude v závěru operace, obvykle nepřekročí samostatně vedený boj operační manévrovací skupinou v obraně jeden den, přičemž může být po celou dobu podporován armádní raketovou brigádou a v závěru dne i armádním dělostřelectvem. Lze i v tomto případě přimnout závěr, že **divize je schopna do příchodu hlavních sil armády úspěšně bránit určený prostor.**

Když se má však tento předpoklad stát skutečností, je zapotřebí, aby velitel divize a jeho podřízení hluboce znali a respektovali zásady a specifiku, které odlišují přechod divize jako operační manévrovací skupiny do obrany v hloubce nepřátelského území při odtržení od hlavních sil armády, od přípravy a organizace obrany v „obvyklých“ podmínkách. Na některé z nich chci v další části poukázat.

Ve všech případech (a na všech stupních) musí velitelé organizovat obranu **jako kruhovou**. To však neznamená jen odrážení útoku ze všech směrů, ale i taktickou samostatnost pluků, praporů a rot k vedení aktivního obranného boje. Je nutné, aby divize a pluky byly připraveny úporně bránit zaujatý prostor. Pro prapory a roty musí být od samého počátku zřejmé, že nedostanou souhlas velitele pluku (praporu) k opuštění postavení (opěrného bodu). Musí být připraveny bojovat bez taktické součinnosti se sousedy a v obklíčení.

Kruhová obrana vede **ke zvýšení šířky** předního okraje obrany, což by spolu se snahou neztratit součinnost se sousedem mohlo vést k podstatnému zmenšení bráněného prostoru — obranných rajónů a opěrných bodů. Velitel divize však nemůže dovolit, aby vojska divize byla **v obraně na malém prostoru**, kde by pak mohla být snadno zasažitelná jadernými a chemickými údery nepřítele a jeho konvenčními zbraněmi. Navíc, rozptýlení bojové sestavy vojsk do hloubky a šířky jim zabezpečuje možnost obrany proti narůstající síle a úderům útočícího nepřítele i v hloubce, ztěžuje mu zjištění obranného systému, umožňuje vlastním vojskům uskutečnit široký manévr palbou, silami a prostředky. Avšak ani tento požadavek nesmí vést velitele k tomu, aby určovali (oproti platným normám) větší šířky obranných rajónů praporů (více jak 5 km) nebo opěrných bodů rot (nad 1500 m) i čet (více jak 400 m) a tak rozptylovali sestavu jednotek. Především je zapotřebí **zvýšovat mezery mezi** jednotkami (mezi rotními opěrnými body až 1500 m, četovými opěrnými body až 300 m) a boky pluků i praporů.

Spolehlivé přehrazení těchto mezer je dosahováno především organizací boční a křížové palby a palby ručních zbraní spolu se zátarasy. Kromě toho mohou útvary (jednotky) k plnění tohoto úkolu, zvláště na důležitých směrech, využívat i dělostřelectvo. Do mezer jsou plánovány úseky soustředěné a čáry přehradné palby. Do prostorů, kam je ztíženo pozorování, velitelé vysílají pohyblivé pozorovací hlídky.

Uspořádání obrany a učlenění bojové sestavy divize sice závisí na zámyslu velitele armády, předpokládané činnosti nepřítele a rázu terénu, ale navíc bude výrazně ovlivněno:

- odtržením divize od hlavních sil armády a možnostmi nepřítele k obejití (obchvatu) a úderům do boku a týlu OMS,
- oslabením divize a pluků o síly a prostředky vyčleněné do přepadových

odřadů a vzdušných výsadek, které působí mimo hlavní síly OMS, spolu s jejich využitím pro obranu ještě do zahájení útoku nepřítele,

— sestavou, v jaké plnila (plní) divize předcházející (současný) útočný úkol, popř. jak je uspořádána její pochodová sestava.

Protože i v rámci divize musí být obrana řešena kruhově (nebo minimálně se silným zabezpečením boků), bude ve většině případů bojová sestava členěna do jednoho sledu se silnou vševojskovou zálohou, která může být rozdělena na dvě až tři části. Ovšem pluky a prapory, bránící se v prvním sledu na směrech, které vedou do boků a týlu obranného pásma, mohou obdržet i další úkoly, jako např. připravit manévry ve prospěch dalšího pluku (praporu) nebo vytvořit potřebnou hloubku obrany.

Vševojskovou zálohu rozmísťujeme v prostorech soustředění na směrech očekávaného úderu nepřítele, ale současně je připravena plnit úkoly na dalším ohroženém směru samostatně nebo v součinnosti s další částí ať již vedením protizteče, zaujetím palebné čáry či přechodem do obrany k přehrazení vzniklé trhliny po jaderném úderu nebo k vytvoření hloubky obrany. Kromě toho je přichystána plnit i nenadále vznikající úkoly a rovněž vystřídat prapory prvního sledu (v případě ztráty jejich bojeschopnosti).

K plnění úkolů vševojskové zálohy nejlépe vyhovují **tankové nebo motostřelecké prapory na BVP**. Je samozřejmé, že právě tyto pluky (prapory) bude velitel využívat i do prvního sledu k obraně směrů předpokládaného hlavního úderu nepřítele, aby zde vytvořil potřebnou hustotu především těch prostředků, které mohou vést úspěšný boj s tanky a obrněnými vozidly. Myslím, že v takovém případě bude mít tento úkol prioritu a vševojsková záloha bude vytvářena z jednotek motostřeleckých pluků na obrněných transportérech.

I u pluků bude převládat bojová sestava členěná do jednoho sledu. Je však účelné, aby velitelé pluků řešili bojovou sestavu na bocích stupňovitým uspořádáním praporů (popř. i velitelé praporů u rot), což jim umožní zabezpečit boky do hloubky a úspěšně odrazit úder nepřítele, který uskutečňuje obchvat nebo obejití.

Raketový útvar připravuje prostory bojového rozmístění tak, aby mohl rychle vést úderu na všechny ohrožené směry. Většina **dělostřelectva** divize i pluků je používána centralizovaně. Musí však být připraveno manévrovat k odražení ztečí z jakéhokoli směru či k decentralizaci v situaci, kdy je útočný zámysl nepřítele jednoznačně zjištěn. Palebná postavení volíme na tankových směrech a pečlivě je maskujeme. Část dělostřelectva vyčleňujeme pro přímou střelbu.

Protitankové zálohy spolu s **pohyblivým odřadem zatarasovacím** budou plnit úkoly v komplexně řešené protitankové obraně stejně jako vrtulníková jednotka.

Hlavní úsilí soustřeďuje **protiletadlový raketový útvar** na obranu bojových sestav pluků, které plní hlavní úkol, jakož i na obranu raketového útvaru, vrtulníkové jednotky a míst velení.

Vyčleněné **úsilí letectva** ve prospěch operační manévrovací skupiny využije velitel divize především k ničení těch sil nepřítele, které se snaží o obejití či obchvat divize. Pokud to bude situace bezprostředně vyžadovat, může uskutečnit i zásobování materiálem, odsun raněných a nemocných nebo zabezpečovat spojení OMS s velitelem armády.

Ženíjní prapor a roty soustřeďují hlavní úsilí na budování ženíjních zátarasů k zabezpečení boků, mezer, důležitých objektů, jakož i na přípravu cest k manévru vševojskové zálohy.

Prapor a roty chemické ochrany věnují zvláštní pozornost vedení včasného radiačního a chemického průzkumu především na směrech manévru vojsk divize a pluků a na přistávacích plochách.

Příprava obrany

Postup práce velitele a štábu divize při organizaci přechodu do obrany závisí vždy na charakteru bojového úkolu, podmínkách a možnostech divize k přechodu do obrany a na čase, který má k dispozici. Za všech okolností je však velitel a jeho štáb vždy povinen do stanovené doby zabezpečit **včasné přeskupení sil a zaujetí obrany, přípravu k vedení jaderných úderů a organizaci palebného systému**. Přitom však již v době organizování musí být divize v pohotovosti k odražení případného útoku nepřítele, úderů jeho letectva, ničení výsadek, aeromobilních jednotek a diverzních skupin a k zmaření obchvatu (obejití).

Způsob práce velitele a jeho štábu bude, podle mého názoru, vždy realizován **metodou souběžné organizace boje**. K důležitým zvláštnostem organizace obrany OMS patří přijetí takových opatření, která zabezpečí ovládnutí výhodné taktické čáry k vedení obranného boje, povedou k zajištění odkrytých boků a k okamžitému organizování kruhové obrany. Po stanovení těchto úkolů velitel a štáb dokončí přípravu rozhodnutí pro obranu a další opatření, jež jsou obsahem organizace boje [čl. 372 Všeob-R-1].

Při **organizaci jaderného a palebného ničení** nepřítele je nutné, aby velitel divize tvořivě vycházel ze zásad stanovených Bojovým řádem pozemního vojska, čl. 352—363. Vedle paleb na přístupech k obraně, před přední okraj a do hloubky obranného pásma organizuje i palby (údery) k ničení nepřítele při jeho pokusech o obejití (obchvat) a ke zmaření jeho úderů do boků a týlu.

Zvláštní pozornost při organizaci palebného systému je potřebné věnovat boji s tanky a bojovými obrněnými vozidly nepřítele. Proto musí být obrana organizována především jako protitanková s využitím všech prostředků, které jsou schopny ničit tanky, přičemž budou preferovány protitankové prostředky a zásahy bojovými vrtulníky, zvláště na obranu tankových směrů.

Palebné prostředky, které mohou vést boj s tanky, rozmísťujeme v obranném pásmu divize tak, aby zabezpečovaly ničení nepřátelských tanků nejen na přístupových směrech k obraně, ale i v hloubce celého obranného pásma v součinnosti s bojovými vrtulníky.

K vytvoření podmínek pro současný zásah **protitankové zálohy** na více směrech bude vhodné připravit u motostřelecké divize alespoň dvě takovéto zálohy a rozmístit je za prvním sledem poblíž komunikačních uzlů. Prostory soustředění sladit s PTZ pluků a tím zabezpečit jejich současný rychlý zásah na rozhodující směry (úseky, prostory).

V praporech rájonech obrany a rotních opěrných bodech, které jsou základem protitankové obrany divize, je nutné, aby tanky, bojová vozidla pěchoty a protitankové prostředky **přehrazovaly** tankové směry palbou z boků a z hloubky, postřelovaly protitankové zátarasy a přírodní překážky.

K ničení nepřátelských tanků a ostatních obrněných cílů, které proniknou do hloubky obrany, je možné zřizovat **protitankové léčky** a ve značném rozsahu používat bojové vrtulníky, jež mohou být použity jako další protitanková záloha (zejména u tankové divize) s vysokou mobilitou.

Léčky vytváříme z tanků, děl, ohňometných i motostřeleckých jednotek na BVP a rozmísťujeme je zpravidla na bocích útvarů a jednotek, v mezerách me-

zi nimi a v hloubce obrany. Velmi účinné budou i léčky z bojových vrtulníků. Síla jednotek vyčleněných do léček nemusí být velká. Mohou totiž rychle měnit postavení a překvapivou palbou v krátké době způsobit značné ztráty tankům útočícího nepřítele, které pronikly do hloubky naší obrany.

Použitím uvedených prostředků musí velitel divize sledovat naplnění především těchto **zásad**:

- dosáhnout komplexního použití všech protitankových prostředků s přihlédnutím k určení a k optimálnímu využití efektivnosti jejich dostřelu,
- mít možnost soustřeďovat je v krátké době na směrech, které jsou ohroženy útokem tanků nepřítele,
- učlenit je do hloubky s předpokladem rychlého manévru současně na různé ohrožené směry,
- vytvářet velmi mobilní (vzdušné) protitankové zálohy,
- rozsáhle používat různé druhy zátarasů (včetně minování na dálku) a překážek,
- vhodně využívat terén a přírodní překážky.

K vedení účinného **boje s bitevními vrtulníky** nepřítele je zapotřebí, aby velitelé trvale sledovali možnost jejich nenadálého objevení a zabránili zdoluhavému pobytu v prostoru postřelování. Dále určovali možné čáry, ze kterých mohou vést úder, zabezpečili nepřetržité vzdušné pozorování a byli ve stále pohotovosti vést boj proti těmto vrtulníkům.

Vojska musí být trvale připravena zahájit **boj se vzdušnými výsady, aeromobilními vojsky a nízko letícími letouny** nepřítele. Jejich zjišťování bude rovněž trvalou součástí vzdušného pozorování. Je nutné pečlivě vyhodnotit vhodné prostory shozu (vysazení) výsadek nejen uvnitř obranného pásma, ale také na bocích i v týlu a pravděpodobné objekty (směry) jejich útoku. Podle možností posílit obranu raketového útvaru, jednotek PVO, míst velení a dělostřelectva a v jejich prospěch připravit i zásahy záloh (PTZ, POZ, protivýsadkové aj.).

Protivýsadkovou zálohu je nutné rozmístit poblíž nejpravděpodobnějších míst vysazení či shozu vzdušných výsadek nebo diverzních průzkumných skupin.

K velmi náročné činnosti při organizování obrany divize při jejím odtržení od hlavních sil armády patří **organizace součinnosti**.

Na jedné straně totiž možnost nepřítele k vedení obchvatů a obejití zvyšuje počet využitelných směrů, na kterých může vést rozhodný úder ke zničení divize. To vyžaduje od velitele divize (i pluků) počítat s daleko větším počtem variant možných situací než v obvyklých podmínkách. Na každou z nich by měl velitel divize odpovědět a řešit předpokládané vzájemné spojitosti při organizaci součinnosti, která však bude vyžadovat delší dobu než je v metodice práce velitele a štábu obvykle vyčleňováno.

Na druhé straně však kritický nedostatek času vynucuje opačnou tendenci — zkracovat a omezovat některé úkony. Proto je zapotřebí, aby velitel divize pracoval metodou hlavního článku, osobně řešil jen rozhodující otázky (mezi ně součinnost určité patří) a plně využíval zástupce i náčelníky druhů vojsk a služeb.

Součinnost považují za stále nedokončený úkol a je nutné pokračovat v ní i v dalším průběhu přípravy boje.

Zpočátku bude zpravidla organizována **na mapách** a v dalším ji velitel podle času upřesní **v terénu** při rekonoskaci. Myslím, že by měla být především ře-

šena po pravděpodobných směrech přístupu, obejití a útoku nepřítele, přičemž hlavní důraz soustředit na důsledné sladění jaderných a konvenčních úderů raketového vojska, úderů letectva a palebného systému (především protitankových paleb) s aktivní činností útvarů a jednotek na ohroženém směru a jejich využití z pasivních prostorů.

Její zvláštnost bude spočívat v tom, že jen výjimečně půjde o ucelený a úplný proces tak, jak je zvykem v „obvyklých“ podmínkách organizace boje. Naopak, jako častější lze předpokládat **postupný průběh** v souladu s tím, jak bude přijímáno rozhodnutí a vydávány bojové úkoly podřízeným.

Přesto bude potřebné zachovat i při postupném řešení součinnosti metodický přístup podle rozhodujících taktických úkolů tak, jak mohou vznikat:

1. Zpravidla samostatným úkolem bude přijetí rozhodujících součinnostních opatření pro přeskupení sil a prostředků OMS při zaujímání obrany.

2. Spolu s tím nebo až v další etapě může velitel divize upřesnit součinnostní otázky při ničení nepřítele na přístupech k obraně a při pokusu o obejití (obchvat) našich vojsk.

3. Těžiště součinnosti je nutné zaměřit na sladění a jednotné pochopení úkolů k odrazení zteče nepřitele před předním okrajem, boky a týlem.

4. Ničení nepřítele, jenž se vklíní do prostoru, který divize brání, bude zpravidla detailně řešit až podle konkrétní situace v průběhu boje. Podle časových možností je však vhodné již při organizaci obrany stanovit alespoň rozhodující součinnosti opatření.

Rekognoscaci je účelné uskutečnit z jednoho nebo několika stanovišť postupně osobně velitelem divize nebo souběžně s využitím funkcionářů štábu. V jejím průběhu jsou upřesňovány hlavní otázky rozhodnutí a součinnosti, které lze v daném terénu přímo ukázat, a prostory rozmístění míst velení.

Organizace průzkumu u OMS při přechodu do obrany bude navazovat na předcházející opatření. Zasazené síly, prostředky a orgány mohou být po upřesnění jejich úkolů plně využity k zjišťování situace a možností nepřítele i k upřesňování jeho zámyslu v období přípravy a vedení úderu proti OMS. Přesto však bude zapotřebí přeskupit část zasazených průzkumných orgánů, stanovit jim nové úkoly a současně řešit i vyslání doplňkového průzkumu zejména na předpokládané směry obejití a do možných prostorů k rozmístění nově přisunutých prostředků jaderného napadení. Je nutné, aby velitel divize měl po přechodu do obrany vytvořenou silnou zálohu průzkumu, kterou může v souladu s vývojem situace zasadit k plnění průzkumných úkolů v hloubce obranného pásma OMS. Předpoklad použití značného počtu jaderných úderů na vojska divize vyžaduje mít v pohotovosti důstojnické průzkumné hlídky, ve kterých budou spolu s důstojníky operačně taktického zaměření připraveni i specialisté chemického vojska k vykonání komplexního hodnocení stavu zasazených jednotek. Předpoklad použití vzdušných výsadků a aeromobilních vojsk na objekty v sestavě divize bude vyžadovat zařadit do bojových průzkumných hlídek i příslušníky druhů vojsk, jako např. dělostřelectva apod. K plnění průzkumných úkolů musí být, kromě organických sil a prostředků průzkumu divize, vyčleněny i připravené části sil od podřízených útvarů. Stejně tak je nutné cílevědomě organizovat komplexní průzkum s využitím průzkumných orgánů všech druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb.

Požadavky na vysoký počet průzkumných orgánů je sice oprávněný, přesto nebude mít velitel divize vždy reálné podmínky je splnit. Tím více vyniká po-

žadavek na hluboce promyšlené průzkumné zabezpečení a pohotové operativní řešení nových úkolů.

Z komplexu opatření, která **ochrana proti zbraním hromadného ničení** zahrnuje, je pro obranu divize charakteristické využívání ochranných vlastností terénu, budování úkrytů, rozptýlení vojsk a jejich maskování, klamání nepřítelů, ničení nepřátelských prostředků jaderného napadení a dalších zbraní hromadného ničení.

Úsilí **ženijního zabezpečení** soustředíme v zásadě na:

— ženijní vybudování pásma obrany divize s důrazem na pluky a prapory, které brání rozhodující směry,

— zřízení takového systému ženijních zátarasů, který by ztížil postup nepřítelů především na tankových směrech a nutil ho měnit směr útoku do prostorů, jež jsou pro něho nevýhodné, a který by současně přispíval k překrytí ohrožených boků.

Rovněž všechna opatření **chemického zabezpečení divize** nebude možné v plném rozsahu realizovat. Důraz bude položen na ta opatření, jejichž splnění je v daném období pro chemické zabezpečení rozhodující. Při přeskupování divize do obrany zaměříme hlavní úsilí na urychlené dokončení speciální očišťovací jednotky, které byly zamořeny v předcházejících bojích, včasné vedení radiačního a chemického průzkumu prostorů určených k rozmístění rozhodujících prvků bojové sestavy a na doplnění útvarů chemickou technikou a materiálem. V průběhu vedení boje soustředíme pozornost na rychlé, přesné a úplné zjištění údajů o nepřátelských jaderných a chemických napadeních a na uskutečnění speciální očišťovací zasažených záloh. Zabezpečení manévru silami a prostředky divize bude spočívat především ve včasné vedení radiačního a chemického průzkumu os přesunu a čar zasazení.

Již při organizaci divize jako OMS lze předpokládat, že jí bude přidělena speciálně sestavená a vybavená skupina REB, která spolu s organickými prostředky bude plnit hlavní úkoly **radioelektronického boje** tak, jak je uvedeno v čl. 366 Bojového řádu pozemního vojska, část 1.

K úspěšnému vedení obrany napomůže okamžité zahájení trvalého a pečlivého **maskování** všech obranných prací. V dalším pak důsledné plnění požadavků maskovací kázně a včasné zjišťování i odstraňování demaskujících příznaků vlastních vojsk a objektů. Do popředí bude vystupovat protiradiolokační maskování a některé další druhy maskování, jako např. světelné, dýmové, tepelné atd. K účinným prostředkům bude patřit i **klamání nepřítelů** o skutečném uspořádání bojové sestavy, rozmístění palebných prostředků a ženijních zátarasů, postavení a objektů spolu s imitační činností jednotek, bojové a ostatní techniky, např. kočujících baterií, tanků, děl, BVP apod.

Podmínky přechodu OMS do obrany, její cíle i charakter vedení obranného boje při odtržení od hlavních sil armády neobyčejně zvýrazňují důležitost aktivní, cílevědomé a účinné **politické práce**, která je nezaměnitelným prostředkem aktivizace činnosti vojáků a upevňování morálně politického stavu vojsk. Její zaměření bude vycházet ze skutečnosti, že obrana je zaujímána v bezprostředním dotyku s nepřitelem, pod tlakem času, za situace, která nevylučuje ani možnost boje v obklíčení, při hrozbě napadení diverzními skupinami, výsadky či aeromobilními vojsky. Na všech stupních musí být vedena s cílem upevňovat morálně politický a psychický stav vojsk, posilovat jejich důvěru ve schopnost odrazit útok nepřítelů a udržet zaujatý prostor do příchodu hlavních sil armády. Je nutné, aby velitelé byli přesvědčeni, že k nejdůležitějším

podmínkám úspěšného splnění úkolu patří jejich iniciativa a rozhodnost, odva-
ha a houževnatost. Využít každé příležitosti k tomu, aby podřízeným objasnili
charakter a zvláštnosti obranného boje, nutnost vést úpornou a vysoce aktivní
obranu, udržovat v plucích, praporech a rotách vysokou bojovou pohotovost,
bdělost, organizovanost a kázeň. Zvláštní pozornost věnovat těm jednotkám,
které jsou v obraně na rozhodujících směrech. Vysvětlovat vojákům, že právě
na jejich pevnosti a aktivní činnosti závisí úspěch boje.

Pro tvorbu **míst velení** a jejich rozmístění platí obvyklé zásady. Při přechodu
do obrany je velení organizováno zpravidla tak, že dosavadní bojovou činnost
(pochod) řídí velitel divize prostřednictvím svého zástupce se skupinou dů-
stojníků druhů vojsk a speciálních vojsk a předsunutého velitelského stanoviš-
tě. Organizaci obrany pak řeší velitel divize s hlavní částí štábu z velitelského
stanoviště. To vytváří výhodné podmínky pro práci celého štábu, ovšem za
předpokladu nepřetržité výměny zpráv a informací mezi VS a PVS.

Prostory míst velení v obraně je zapotřebí volit tak, aby byla už vlastní se-
stavou vojsk bráněna proti pozemnímu a vzdušnému nepříteli. VS divize (plu-
ků) rozvinujeme mimo směry očekávaných úderů nepřítel, v méně dostupném
terénu především pro tanky. PVS divize (pozorovatelný pluků) zaujímá tako-
vá místa, odkud lze pozorovat důležité směry pravděpodobného obejití a úto-
ku nepřítel. PVS musí být neustále připraveno k převzetí velení při vyřazení
nebo neočekávaném přemístění velitelského stanoviště. Rozmísťují se proto
v malých osadách, samostatných objektech nebo na okrajích lesů, vždy však
ve skrytých místech a s využitím ochranných vlastností terénu uvnitř chráně-
ných prostorů. Kromě toho, s využitím příslušníků jednotlivých míst velení (po-
dle potřeby zesílené motostřeleckými jednotkami) organizujeme v prostorech
rozmístění jejich ochranu a obranu.

Lze předpokládat, že bude nutné i na jiných vhodných místech zříditi další
pozorovatelný, vybudovat spojení na místa velení a obsadit je pozorovateli.

V případě potřeby bude vhodné organizovat výjezd velitele divize se skupi-
nou náčelníků (ve velitelsko-štabních obrněných transportérech) na některou
z pozorovatelů nebo jiné vhodné místo v terénu k upřesnění úkolů podříze-
ným. Ke stejnému účelu je možné využít i prostředky vzdušného místa velení.

Pro manévr těchto míst velení volíme záložní prostory, které po vybudování
základních rovněž ženiijně upravujeme.

Obrana je zákonitým jevem soudobého ozbrojeného zápasu. Je nutné jí vě-
novat přiměřenou pozornost v teorii i praxi a zkoumat vliv současných podmí-
nek na její organizaci.

METODIKA VYHODNOCENÍ NÁSLEDKŮ POUŽITÍ JADERNÝCH ZBRANÍ NEPŘÍTELE

Analýza zásad možného použití ZHN nepřítelou potvrzuje, že při hromadných a skupinových úderech jaderného útoku nepřítel bude docházet k napadení politicko-správních a ekonomických center, vodních děl, letišť, komunikačních uzlů i objektů v sestavě vojsk. Na obrannou a útočnou operaci je podle současných norem přidělováno americkému armádnímu sboru prvního sledu 120–150 kusů jaderné munice, z nichž více jak 60 % mohou tvořit neutronové a jaderné náboje velmi malé mohutnosti. Z celkového množství této munice je obvykle přidělováno až 60 % divizím a asi 40 % zůstává v záloze velitele sboru. Podíl neutronové munice na celkovém množství, které je přidělováno divizím, může dosahovat až 70 %. Její počet se bude měnit v závislosti na situaci a druhu bojové činnosti.

Rozbor pravděpodobných ztrát vlastních vojsk po hromadných úderech nepřítelou potvrzuje, že při použití neutronových zbraní se celkové ztráty zvýší především u útvarů a svazků prvního sledu. Ztráty u divizí, které útočí na směru hlavního úderu vševojskové armády, mohou v první hodině po úderech dosáhnout při použití jaderných a neutronových zbraní 3000 až 5000 osob. Část jednotek a útvarů divizí hlavního úderného uskupení vševojskové armády může ztratit bojeschopnost. Celkové ztráty u vševojskové armády mohou dosáhnout v průběhu prvního dne 14 000 až 18 000 osob, což si může vynutit upřesnění nebo změnu rozhodnutí.

Množství ztrát po použití ZHN nepřítelou ovlivní vedení boje, činnost velitelů

a štábů zvláště při odstraňování následků napadení a obnovování bojeschopnosti. V prostorech neutronového napadení vzniknou zvýšené požadavky na léčebně odsunová opatření a ovlivní zdravotnické, technické i týlové zabezpečení vojsk.

Jedním z nejdůležitějších podkladů k přijetí rozhodnutí velitele je analýza důsledků napadení jadernými, neutronovými, chemickými a konvenčními zbraněmi nepřítelou, znalost celkového rozsahu ztrát a stavu bojeschopnosti vojsk.

Stanovení předběžných ztrát po jaderném a neutronovém napadení je základním opatřením ochrany vojsk proti ZHN. Je realizováno s cílem všas soustředit údaje o rozsahu napadení, přibližně stanovit bojeschopnost svazků (útvarů), navrhnout opatření ke splnění bojových úkolů, odstranění následků napadení a k obnově bojeschopnosti vojsk. Kromě toho bude nutné uskutečnit opatření k maximálnímu snížení následných ztrát, které by mohly vzniknout při pobytu vojsk v radioaktivně zamořených prostorech (místech) a v bojové technice aktivované indukovanou radioaktivitou.

Předběžné vyhodnocování ztrát po jaderném a neutronovém napadení nepřítelou a stanovení bojeschopnosti děláme na taktickém stupni manuálním způsobem, tj. s využitím předpisů nebo pomůcky pro hodnocení ztrát a bojeschopnosti útvarů a svazků. Na operačním stupni kromě těchto pomůcek využíváme k předběžnému stanovení ztrát a hodnocení bojeschopnosti vojsk převážnou výpočetní techniku a programy operačně taktických úloh.

Při manuálním způsobu vyhodnocení účinků jaderného a neutronového napadení využíváme „Metodiku práce a působnosti ředitelství cvičení, rozhodčí služby při rozehře situace jednotek a svazků po jaderných a neutronových úderech“ (ev. č. 390), která obsahuje tabulky:

- pro předběžné hodnocení účinků jaderných a neutronových úderů, jež vedla „západní“ vojska na „východní“ (tj. hodnocení procenta ztrát živé síly a bojové techniky u základních bojových jednotek),
- hodnocení účinků jaderných úderů, která vedla „východní“ vojska na „západní“ (tj. hodnocení procent ztrát živé síly

a bojové techniky základních bojových jednotek),

— hodnocení ztrát letectva a prostředků PVO „východních“ a „západních“.

Tabulky umožňují na základě znalosti mohutnosti jaderného (neutronového) úderu „západních“ a činnosti vojsk „východních“ nebo „západních“ zjistit procento vyřazení živé síly a bojové techniky u základních bojových jednotek „východních“ nebo „západních“.

Vzor tabulky pro předběžné hodnocení účinků jaderných zbraní z „Metodiky“ — viz tabulku 1.

Tabulka 1

Jednotka, zařízení	Druh činnosti jednotky, zařízení	Údaje o jednotce		Základní údaje o jednotce, zařízení	Jaderná náplň [kt]				
		rozměr [km]	živá síla v		1, 9	10	20	25	atd.
mspr	přesun	3	BVP	31 BVP	O	35	53	62	71
					D	62	82	90	92
					BT	25	43	54	62
					OZ	atd.			

Poznámky: O — okamžité ztráty,
D — ztráty za den (24 hodin),
BT — ztráty na bojové technice (pro potřebu druhů vojsk),
OZ — odpalovací zařízení.
Ztráty jsou uvedeny v procentech.

Na operačních stupních velení čerpají štáby z tabulek hodnoty, které jsou ve jmenovateli (tj. denní ztráty — „D“). Na taktickém stupni velení vyhledají počátku z tabulek hodnoty v čitateli (tj. okamžité ztráty — „O“) a v dalším, v průběhu dne je sečítají a zjistí hodnotu denních ztrát (tj. za 24 h — „D“), jako je tomu na operačním stupni velení.

Příklad použití metodiky

Na motostřelecký prapor za přesunu nepřítel provedl jaderný úder ráže 10 kt. V tabulce údajů o motostřeleckém praporu — viz tabulku 1 — ve vodorovném řádku „Jaderná náplň v kt“ vyhledáme 10 kt, v rubrice „Druh činnosti jednotky, zařízení“, „přesun“ a v místě, kde se řádek „přesun“ protne s údajem 10 kt vyčteme hodnotu O 53, D 82, BT 43, tzn., že při optimálních podmínkách vzniknou okamžité ztráty (O) 53 %, během 24 hodin se zvýší na 82 % (D) a ztráty na bojové technice (BT) dosáhnou 43 %.

K hodnocení bojovosti základních bojových jednotek je rozhodující procento ztrát živé síly. K tomu je v metodice stanovena zásada, že při ztrátách živé síly základní bojové jednotky:

- od 20 do 30 % je tato plně bojovoschopná,
- od 30 do 60 % má bojovoschopnost omezenou,
- nad 60 % je nebojovoschopná.

Po zjištění rozsahu napadení vojsk a určení předběžných ztrát živé síly u základních bojových jednotek štáb stanoví bojovoschopnost. Bylo by nesprávné při určování bojovoschopnosti útvárů, svazků a vševojskové armády zvažovat jen předběžné ztráty osob a stav bojovoschopnosti základních bojových jednotek.

Při této činnosti je nutné počítat i s dalšími faktory, jako např. situací, akceschopností systému spojení a velení, morálně politickým stavem vojsk a štábů, stupněm jejich zdravotnického, technického a týlového zabezpečení. Z těchto důvodů se

do dočasné skupiny, která řeší opatření OPZHN u štábu vševojskové armády (divize) při hodnocení ztrát a komplexním posouzení bojeschopnosti útvarů, svazků, zařazují specialisté druhů vojsk a služeb včetně politických orgánů. Skupinu řídí náčelník štábu nebo jeho zástupce.

Bojeschopnost **svazku** určujeme podle počtu vyřazení základních bojových jed-

notek. Metodika uvádí, že při vyřazení základních bojových jednotek

- od 20 do 30 % je svazek bojeschopný,
- od 30 do 60 % je jeho bojeschopnost omezená,
- nad 60 % je nebojeschopný.

Komplexní hodnocení bojeschopnosti svazku — viz **tabulku 2**.

Tabulka 2

Stav bojeschopnosti svazku	Ztráty základních bojových jednotek svazku [%]	Stav systému spojení (počet míst velení u svazku)	Morálně politický stav vojsk svazku po napadení	Zdravotnické, technické a týlové zabezpečení
bojeschopný	do 30	dobrý ²⁾	dobrý ¹⁾	dobrý ¹⁾
bojeschopnost omezená	do 60	vyhovující	vyhovující	vyhovující
nebojeschopný	nad 60	nevyhovující	nevyhovující	nevyhovující

Poznámky:

- 1) dobrý — stav zabezpečuje další plnění bojových úkolů,
vyhovující — stav umožňuje plnění jen dílčích bojových úkolů,
nevyhovující — stav nedovoluje splnění ani dílčích bojových úkolů.
- 2) dobrý — všechna místa velení svazku jsou bojeschopná,
vyhovující — došlo k vyřazení jednoho hlavního místa velení svazku a jednoho až dvou míst velení pluku,
nevyhovující — došlo k vyřazení více než 50 % hlavních a pomocných míst velení (porovnatel).

Při hodnocení bojeschopnosti vševojskové armády [úderného uskupení] po hromadném napadení nepřítele se v praxi osvědčila metoda jako na stupni divize s tím, že počet a hodnoty koeficientů základních bojových jednotek byl rozšířen a upraven.

Hodnoty koeficientů operačně taktického významu základních bojových jednotek (mspr, tpr, do, VS apod.) — viz **tabulku 3** — můžeme využít i k hodnocení bojeschopnosti brigád apod. Hodnoty koeficientů u msd na BVP a jejich procentuální vyjádření — viz **tabulku 4**.

Předpověď ztrát a hodnocení bojeschopnosti vojsk je časově náročné. Zkušenosti z velitelsko-štabních operačních cvičení a štabních nácviků potvrdily, že na shromáždění údajů u svazku je zapotřebí 2 až 4 hodin, u vševojskového svazu 4 až 8 hodin v závislosti na situaci, stavu a systému zjišťování parametrů jaderných i neutronových výbuchů a kvalitě utajovaných přenosových cest.

Skutečné počty ztrát a reálná situace po hromadném jaderném napadení nepřítele se může od předpovědi lišit, a to z důvodů vlivu meteorologických podmínek, roční a denní doby, konfigurace terénu a stupni ukrytí živé síly.

Jadernými a neutronovými údery nepřítele dojde k narušení systému spojení. Jeho obnova u svazku může trvat 2 až 3 hodiny a u vševojskové armády 3 až 6 hodin. V této situaci údaje od důstojnického průzkumu budou mít pro štáb, zvláště v období přípravy rozhodnutí velitele, velký význam. K soustředění údajů o situaci po hromadném jaderném úderu nepřítele a její předběžné vyhodnocení manuální metodou je zapotřebí u divize až 4 hodin a u vševojskové armády 5 až 8 hodin v závislosti na složitosti situace a spojení. Při využití výpočetní techniky a prostředků automatizace velení vojskům bylo dosaženo podstatného zkrácení celého procesu získání přehledu o ztrátách.

Tabulka 3

Základní bojová jednotka	Koeficienty operačně taktického významu základních bojových jednotek	Poznámka
mspr na OT	1	
mspr na BVP	1,5	
tp	2	
do 122 mm	0,6	
VS msp, tp, dp, plrp	1,5	
do 152 mm	0,8	
srmo msd, td	15	
pto	1	
rmo	2	
plrp, plrbat	0,8	
VS msd, td	3	
PVS msd, td	3	

Tabulka 4

Základní bojová jednotka, útvar u msd na BVP	Počet základních bojových jednotek, útvaru msd na BVP	Celková hodnota koeficientů základních bojových jednotek, útvaru u msd na BVP	Hodnota základních bojových jednotek, útvaru [%]
msp na BVP	3	25,8	40,12
tp	1	7,5	11,66
dp	1	2,3	3,58
rmo	1	2	3,11
pto	1	1	1,56
plrp	1	4,7	7,31
srmo	1	15	23,33
VS msd	1	3	4,67
PVS msd	1	3	4,67
Celkem		64,3	100 %

Poznámka: Svazek na OT, nebo td budou mít jinou celkovou hodnotu koeficientů operačně taktického významu.

Tabulky 1 až 4 uvádějí podklady k hodnocení ztrát po jaderném a neutronovém napadení a stanovení bojeschopnosti svazku. Příklad tohoto hodnocení — viz **tabulky 5 a 6**.

V tabulce 5 uvádím vzor hodnocení bojeschopnosti motostřelecké divize na BVP, na kterou nepřítel použil 11 jaderných a neutronových úderů. Obsahuje hodnoty koeficientů vyřazených základních bojových

Tabulka 5

Druh základní bojové jednotky	Počet základních bojových jednotek vyřazených jaderným, neutronovým napadením	Hodnota koeficientu vyřazení základní bojové jednotky u svazku	Hodnota koeficientu z celkové hodnoty svazku (%)
mspr na BVP	3	4,5	7
tp	2	4	6,22
do 122 mm	1	0,6	0,93
do 152 mm	1	0,8	1,24
VS msp a tp	2	3	4,67
srmo	1	3,75	5,83
pto	1	1	1,56
PVS divize	1	3	4,67
Úhrnná hodnota základních bojových jednotek		20,65	32,12

Tabulka 6

Ztráty základních bojových jednotek po napadení [%]	Stav spojení (počet vyřazených VS)	Morálně politický stav	Zdravotnické, technické a tylové zabezpečení	Celkový závěr o bojeschopnosti po napadení
32,1	vyhovující (PVS divize a 2 VS pluku)	vyhovující	vyhovující	vyhovující

jednotek. Jejich hodnota je 20,65, což je 32,1 % celkové hodnoty koeficientů vyřazených základních bojových jednotek u motostřelecké divize na BVP. (Celková hodnota všech koeficientů základních bojových jednotek u motostřelecké divize na BVP je 64,3, což je 100 %.)

Tabulka 6 uvádí komplexní hodnocení bojeschopnosti motostřelecké divize na BVP, jejíž bojeschopnost byla snížena o 32,1 % hodnoty koeficientů.

K strojovému vyhodnocení pravděpodobných ztrát a stanovení bojeschopnosti vojsk po jaderném a neutronovém napadení nepřítelům skupina rozehry jaderných, neutronových úderů ředitelství cvičení a operační štáby na velitelstvo-štábních cvičeních využívají převážnou výpočetní techniku a odpovídající operačně taktické úlohy.

Zkušební z velitelstvo-štábních cvičení a cvičení s vojsky potvrzují, že strojové

vyhodnocení předběžných ztrát živé síly, bojové techniky a stanovení bojeschopnosti útvarů, svazků pomocí výpočetní techniky a operačně taktických úloh je vysoce efektivní a perspektivní. Čas potřebný k splnění tohoto úkolu je minimální. Jde o vysoce přesnou metodu využitelnou na všech stupních velení.

Výstupní sestava počítače „Vyhodnocení předběžných ztrát a stanovení bojeschopnosti svazku“ (vševojskové armády) umožňuje veliteli, štábu, ale i rozhodčí službě získat přehled o:

- napadených jednotkách, zařízení divize (vševojskové armády), mohutnosti jaderné (neutronové) náplně, druhu výbuchu a o činnosti napadené jednotky; tuto část využívá rozhodčí služba při rozehře jaderných (neutronových) úderů na velitelstvo-štábních cvičeních a štábních nácvicích,

- ztrátách osob u napadených základ-

ních jednotek a divize [vševojskové armády],

— bojeschopnosti každé základní bojové jednotky, divize [vševojskové armády].

Výstupní sestavy (sumarizaci ztrát) využívá rozhodčí služba na cvičeních a štáb-
ních nácvicích k sledování práce štábů,
při hodnocení ztrát a bojeschopnosti.

Zvláště důležitou pomůckou pro rozhodčí,
kteří plní úkoly na taktickém stupni (kde
hodnocení předběžných ztrát a bojeschop-
nosti děláme manuálním způsobem) je vý-
stupní sestava. Tato příprava a metodika
zabezpečuje jednotnost hodnocení, což má
vliv na průběh celého cvičení nebo štáb-
ního nácviku.

V článku jsem zobecnil některé poznatky a praktické zkušenosti z velitelsko-štáb-
ních cvičení a cvičení s vojsky při využívání základní metody hodnocení pravděpo-
dobných účinků, ztrát a stanovení bojeschopnosti vojsk po jaderném napadení nepří-
tele.

Praxe potvrzuje, že metoda manuálního a strojového hodnocení účinků a stanovení
předběžných ztrát u vojsk po jaderném napadení má v systému práce štábů pevné
místo. Přitom metoda strojového vyhodnocení a stanovení rozsahu ničení živé síly a
bojové techniky vytváří optimální, objektivní a efektivnější podmínky pro řídicí čin-
nost a rozhodovací proces velitelů a štábů. Perspektivnost této metody je dána také
návazností na systém „PASUV“ a využitelností v „Jednotném systému sběru a vyhod-
nocení následků napadení“.

Obdobným způsobem můžeme hodnotit i ztráty u obyvatelstva a objektů národního
hospodářství.

BOJOVÁ ČINNOST VOJSKOVÉHO LETECTVA

Vojskové letectvo je relativně nový druh vojenského letectva, který se rychle rozvíjí. Je tvořeno z vrtulníkových útvarů a jednotek různého složení, jež jsou určeny k řešení úkolů bezprostředně ve prospěch svazků a útvarů pozemního vojska, a je neoddelitelnou součástí jeho bojových sestav. Hlavním organizátorem bojového použití vojskového letectva je vševojskový velitel.

Prudký rozvoj a použití vrtulníků k plnění bojových úkolů souvisí především s tím, že zavedení jaderných zbraní a výsoco přesných konvenčních palebných systémů k vedení ozbrojeného zápasu podstatně změnilo podmínky bojové činnosti, které se staly dynamičtější, vyžadují vysokou manévrovací schopnost a pohyblivost vojsk, což vrtulníky splňují.

Bojové útvary a jednotky vojskového letectva jsou účinným prostředkem boje proti tankům a jiným obrněným malorozměrným pohyblivým cílům. Jejich použití, zvláště jednotek vyzbrojených bojovými vrtulníky Mi-24D, značně zvyšuje údernou sílu i manévrovací možnosti pozemního vojska (umožňují ve všech podmínkách bojové činnosti plnit řadu významných úkolů).

V útoku mohou plnit tyto bojové úkoly:

- leteckou podporu pozemních vojsk ničením nepřátelských vojsk a objektů na bojišti,

- vysazování taktických vzdušných výsadek, úderných výsadekových jednotek, průzkumných skupin do týlu nepřítele, podporu jejich boje i zabezpečení jejich bojové činnosti,

- vedení vzdušného průzkumu,

- vytváření dýmových clon.

V rámci palebného ničení nepřítele při letecké přípravě i letecké podpoře ztěžuje a při leteckém doprovodu útočících vojsk

v hloubce, může vojskové letectvo ničit různé nepřátelské objekty, jako např. tanky, BVP a OT, taktické prostředky jaderného napadení, protitankové prostředky a jiné nepřátelské objekty na bojišti (které jsou zpravidla před bojovými sestavami vlastních vojsk), nepřátelské vzdušné výsadky, průzkumné a diverzní skupiny v týlu vlastních vojsk, vrtulníky nepřítele na zemi i ve vzduchu, jeho prostředky PVO, hlavně dělostřelectvo, místa velení a navedení, prostředky REB a jiné důležité objekty na bojišti.

V obraně může vojskové letectvo:

- podporovat vojska ničením a umlčováním malorozměrných pohyblivých cílů na předním okraji obrany s důrazem na tanky, OT, BVP a protitankové prostředky,

- vysazovat průzkumné skupiny do týlu nepřítele,

- ničit nepřátelské výsadky v prostorech vysazování,

- zřizovat minové zátarasy,

- vytvářet dýmové clony,

- přehrazovat tankové směry na styčích svazků a chránit boky bojové sestavy v součinnosti s PTZ a POZ,

- zabezpečit vzdušnou přepravu vojsk a materiálu,

- přepravit bojovou a ženijní techniku,

- odsunovat nemocné a raněné.

K speciálním úkolům patří vedení radarního, chemického, ženijního, radiového a radiotechnického průzkumu, řízení a opravování paleb dělostřelectva, usku-tečňování různých záchranných prací apod.

Při podpoře svazků prvního sledu (v útoku i obraně) používají útvary a jednotky vojskového letectva různých způsobů bojové činnosti, které jsou komplexem metod organizace a vedení boje. Vyplyvá

z nich postup použití sil a prostředků při plnění bojového úkolu a jsou dány obsahem bojového úkolu, podmínkami jeho plnění a složením použitých sil. Obsah bojového úkolu je určen cílem použití vrtulníků (průzkum, ničení pozemních cílů, vysazení výsadku apod.).

Útvary a jednotky vojenského letectva plní úkoly ve značné rozdílných podmínkách a používají tyto **základní způsoby bojové činnosti**:

- současnou činnost všemi silami nebo jejich větší částí ve stanovené době nebo na výzvu,

- postupnou činnost jednotek ve stanovené době nebo na výzvu z pohotovosti v prostorech bojovosti rozmístění, z předsunutých ploch, léček nebo ve vzduchu,

- samostatné vyhledávání a ničení cílů dvojicemi a jednotlivými vrtulníky ve stanoveném prostoru — lov,

- epizodické vzlety jednotlivých vrtulníků, dvojic a rojů ve stanovené době nebo na výzvu.

Volba způsobu boje je tvůrčí proces činnosti velitele a štábu. Správně zvolený způsob bojové činnosti zabezpečuje maximální pravděpodobnost úspěšného splnění úkolu, který stanoví velitel ve svém rozhodnutí a je vydán v bojovém nařízení nebo bojovém rozkaze velitele.

Současná činnost všemi silami nebo jejich větší částí ve stanovené době nebo na výzvu je organizována a vedena útvarů a jednotek vojenského letectva v podmínkách dostatku času, a to jak při plnění úkolů s použitím prostředků ničení, tak i při plnění dopravně výsadkových a speciálních úkolů.

Bojové úkoly vojenskému letectvu jsou určovány v souladu s plánem bojové činnosti pozemních vojsk.

Současnou činnost vojenského letectva je nutné organizovat proti cílům, jejichž rozmístění známe, a úkol může být splněn jedním úderem v nejkratší době.

Při současně činnosti ve stanovené době úkol bojovému vrtulníkovému útvaru nebo jednotce nařizujeme předem — na let, den nebo na období boje. Podle významu cíle může obsahovat i počet vrtulníků, jejich výzbroj, případně i způsob úderu na určený cíl a způsob součinnosti s pozemními vojsky a ostatními druhy frontového letectva.

Současná činnost vrtulníkového útvaru nebo jednotky zabezpečuje splnění bojového úkolu s vysokou intenzitou, vytváří podmínky k úspěšnému překonání nepřátelské PVO, umožňuje soustředit úsilí vrtulníků k plnění nejdůležitějších úkolů.

Tato činnost všech nebo většiny sil vrtulníkového útvaru (jednotky) vyžaduje

pečlivou přípravu a zabezpečení. Podrobně jsou rozpracovány trati, výška a doba letu, manévry v prostoru cíle i proti PVO nepříteli apod. To vše umožňuje splnění bojového úkolu v krátké době, použití sil a prostředků s překvapením a velkou intenzitou. Pro zkrácení doby pobytu nad cílem budou zpravidla vedeny úderů současnými ztečemi z různých směrů a s minimálními vzdálenostmi mezi skupinami.

Značnou pozornost při současné činnosti velkého počtu vrtulníků musí štáby vrtulníkových útvarů (jednotek) věnovat přesné organizaci vzletu jednotek z několika ploch a zaujetí společné bojové sestavy, zvláště za ztížených povětrnostních podmínek (ZPP) a v noci.

Postupná činnost jednotlivých vrtulníků, dvojic a jednotek ve stanovené době je vedena s cílem dlouhodobého působení na nepřátelské objekty, jejichž rozmístění známe, při průzkumných letech v určeném prostoru i čase a také v těch případech, kdy nemáme dostatek sil ke splnění bojového úkolu jedním vzletem. Při vedení útočné nebo obranné bojové činnosti pozemních vojsk je úsilí soustředěno na ničení obrněných cílů, protitankových prostředků a dělostřelectva nepříteli.

Postupnou činnost ve stanovené době vedeme zpravidla z bojových prostorů rozmístění, podle zpracované tabulky bojových letů, přičemž intervaly mezi jednotlivými lety se mění. Kladem tohoto způsobu je, že umožňuje výměnu informací o letu a situaci mezi osádkami, na druhé straně však stoupá spotřeba sil k zabezpečení boje a klesá pravděpodobnost překonání nepřátelské PVO.

Četnost postupných úderů může být rozdílná. Při plnění úkolů **různými** vrtulníkovými jednotkami bude záviset např. na určené době pobytu v prostoru cíle, době vykládání vrtulníků, stanovené době průzkumu atd. Při plnění úkolů **stejnými** jednotkami nebo jednotlivými vrtulníky bude záviset na době vykonání předchozího letu a potřebné době k přípravě vrtulníků na opakovaný vzlet.

Postupná činnost vrtulníkových jednotek ve stanovené době má podstatný nedostatek v tom, že není zabezpečena jejich reakce na konkrétní situaci, která je potřebná v podmínkách soudobého boje. Proto lze předpokládat, že útvary a jednotky vojenského letectva budou používat operativnějších způsobů bojové činnosti.

Postupná činnost jednotlivých osádek, dvojic a jednotek na výzvu je neoperativnější a hlavním způsobem boje vrtulníků, skupin nebo celých jednotek na základě rozhodnutí příslušného velitele vševojskového svazu (svazku). Výzva se usu-

tečnuje zpravidla cestou skupin bojového velení u msd (td) nebo oddělení letectva vševojskového útvaru. Údery na výzvu jsou vedeny tehdy, jestliže v průběhu bojové činnosti pozemních vojsk vyplynou důležité úkoly, které musí být splněny v omezeném čase a umožňují jen krátkou nebo žádnou přípravu jednotek k letu.

Proto při tomto způsobu vedení bojové činnosti jsou jednotky udržovány ve stanoveném stupni pohotovosti.

Pohotovost č. 1 je takový stav, kdy vrtulníky jsou plně připraveny k bojovému vzletu (motory přezkoušeny, prostředky ničení nabitý a podvěšeny), osádky jsou ve vrtulnících a technický personál u vrtulníků. Osádky jsou ve spojení s VS útvaru nebo jednotky. Tento stav umožňuje po přijetí rozkazu (signálu) nejrychlejší vzlet. Doba vzletu je přímo závislá na typu vrtulníku, organizaci rozmístění, možnostech jejich ploch, organizaci vzletu, stupni znalosti úkolu a cíle.

V závislosti na znalostech úkolu, cíle a způsobu jejich upřesnění může být osádkám v pohotovosti č. 1 úkol a cíl upřesněn před vydáním rozkazu (signálu) ke vzletu, nebo současně s ním, případně po vzletu.

Pohotovost č. 1 je značně náročná, a v závislosti na povětrnostních podmínkách je pro letající a technický personál vyčerpávající. Proto je nutné osádky (jednotky) v pohotovosti č. 1 střídát asi po 1 hodině. Z tohoto stupně pohotovosti může vzletnout letka bojových vrtulníků Mi-14D (vzlet současně) do 5 minut a Mi-24D (vzlet po dvojích) do 10–12 minut.

Pohotovost č. 2 je takový stav, kdy vrtulníky jsou připraveny k bojovému letu (motory přezkoušeny, prostředky ničení prověřeny a nabitý), osádky a technický personál jsou poblíž vrtulníků ve stanoveném prostoru (objektu) a ve spojení s VS útvaru (jednotky). Tento stav není pro osádky tak náročný a vyčerpávající jako při pohotovosti č. 1. Nepřetržitý pobyt osádek v pohotovosti č. 2 nemá zpravidla přesahovat dobu 8 hodin. Je důležitou povinností velitelů a štábů útvarů (jednotek) vojskového letectva maximálně zkracovat dobu od obdržení rozkazu (signálu) až po vzlet. Proto také podle situace jsou převáděny osádky (jednotky) z pohotovosti č. 2 do pohotovosti č. 1.

Z důvodu dynamičnosti soudobého boje budou vrtulníky vojskového letectva udržovány v uvedených pohotovostech kromě prostorů bojového rozmístění i na předem určených plochách a lécích. Rovněž lze krátkodobě udržovat vrtulníky (vrtulníkové jednotky) k plnění úkolů i v pohotovosti ve vzduchu. K tomu jsou určovány prostory jejich střehu nad vlastním úze-

mím v takových místech od linie fronty, která umožňují přilet do prostoru bojové činnosti za nejkratší dobu a současně zajišťují jejich bezpečnost před PVO nepříteli. Je to ovšem způsob málo ekonomický a bude používán jen výjimečně.

Při postupné činnosti na výzvu je úkol bojovému vrtulníkovému útvaru stanoven na určené období činnosti (několik hodin, den, noc). Může v něm být uveden druh objektů, prostor nebo pásmo činnosti, varianty výzbroje, stupeň pohotovosti po obdobích, bojové úsilí, údaje nezbytné k bojovému letu, organizace součinnosti k zabezpečení bojové činnosti a velení. Potom příslušný velitel úkol konkretizuje současně s doručením výzvy nebo povelu ke vzletu.

Tento způsob činnosti (při správném předvídání bojové situace vševojskovým velitelem) umožňuje splnit bojové úkoly, které vyžadují rychlé působení vrtulníků (podpora vojsk, zřizování minových zárasů apod.). Je možné předpokládat, že značná část úkolů na výzvu (zvláště úkoly palebné podpory vojsk) bude plněna z předem určených ploch a lécěk.

Ke způsobům bojové činnosti proti pohyblivým obrněným cílům se mohou používat údery bojových vrtulníků z lécěk.

Léčkou rozumíme skryté rozmístění vrtulníků ve stanoveném prostoru na osách přesunů nepřátelských uskupení s úkolem vést na ně překvapivý úder. Činnost bojových vrtulníků z lécěk má za určitých podmínek značné přednosti oproti jiným způsobům bojové činnosti:

- osádky vrtulníků zpravidla jako první zjišťují nepříteli, což jim umožňuje vedení překvapivých úderů v nevýhodném místě pro nepříteli,

- osádky vrtulníků mají dostatek času na zhodnocení situace, určení varianty své činnosti a rozdělení cílů, což zvyšuje efektivnost úderu a téměř vylučuje opakování ztrát na jeden cíl; navíc to snižuje pravděpodobnost zničení vrtulníků nepřitelem,

- činnost z lécěk umožňuje vrtulníkům působit na nepříteli i v takových povětrnostních podmínkách, kdy jiné způsoby mohou být jen omezeně použitelné nebo zcela nepoužitelné.

Podmínky k využití bojových vrtulníků z lécěk v obranném boji se často mění. Při zahájení obranného boje mohou působit proti obrněným pohyblivým cílům nepříteli zvláště v úsecích, kde není dostatečná protitanková obrana.

V útočném boji je použití lécěk značně omezeno na počátku boje, protože obě strany zasadí velké množství palebných prostředků. V tomto období je vhodnější

využití vrtulníků k vedení úderu z chodu. Příznivější podmínky vzniknou po prolomení nepřátelské obrany, kdy vrtulníky z léček mohou působit např. proti divizním zálohám nepřítele. V té době nabývá na důležitosti spolehlivá obrana útočících vojsk před nepřátelskými údery z boku a právě vrtulníky z léček mohou překvapivými údery zmařit nepřátelské protizteče.

Při vlastním výběru ploch pro léčky je podle mého názoru nutné brát v úvahu tyto skutečnosti:

- počet ploch závisí na druhu bojového úkolu a na předpokládaném nebo skutečném složení přesunované nepřátelské jednotky,

- jejich rozmístění musí zabezpečit skrytí a bezpečné přistání vrtulníků i možnost efektivního využití prostředků ničení na pohyblivé cíle,

- terén před léčkou musí maximálně ztěžovat nepříteli možnost manévrování, — je žádoucí, aby se léčky nacházely za vodními toky, rozbahněným terénem nebo za hustším lesem, které jsou pro mechanizované jednotky nepřítele těžko průchodné,

- povrch plochy by měl vylučovat možnost vytváření prашného nebo sněhového mraku při přistání nebo visu vrtulníku (demaskuje léčku),

- mimo hlavní plochy léček je nutné vybírat i záložní (pro manévry vrtulníků) ve vzdálenosti asi 1 km od hlavní plochy,

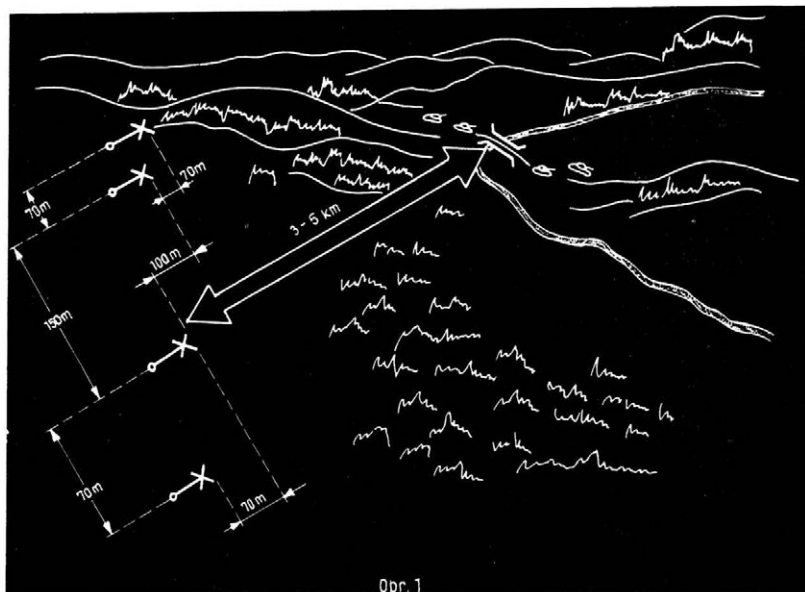
- při jejich výběru je zapotřebí počítat s dobou činnosti vrtulníků 10–20 minut (při zapnutých motorech).

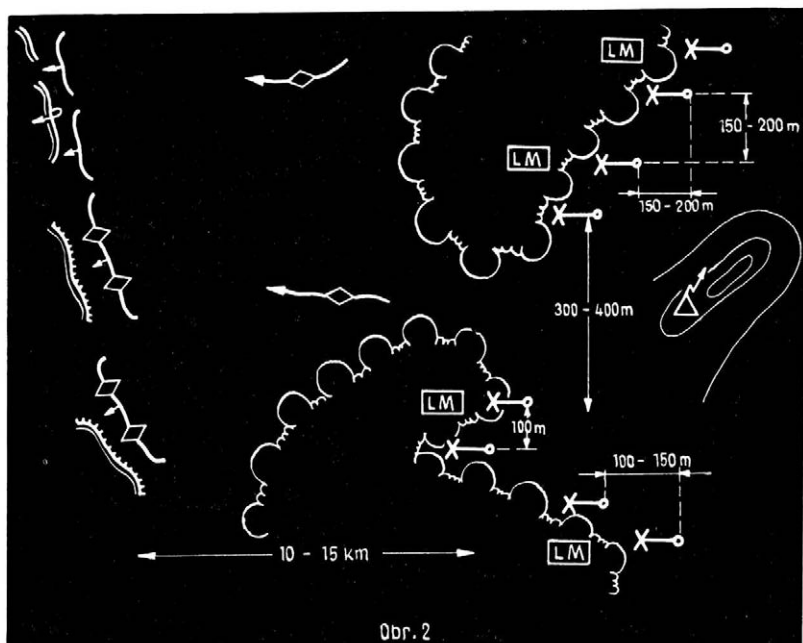
Možné rozmístění vrtulníků v léčce — viz **obr. 1.**

Při použití vojskového letectva z **předsunutých ploch** je nutné z hlediska času vedení úderu od výzvy (jak v útočném tak i obranném boji pozemních vojsk) přesunout jednotky nebo části sil útvarů na předsunuté plochy, tj. těsně za sestavy divizí prvního sledu.

Předsunutá plocha umožňuje skryté rozmístění bojových vrtulníků v takovém prostoru, který zajišťuje ničení určených cílů v čase, jenž je vzhledem k situaci na bojišti rozhodující k úspěšnému vedení bojové činnosti pozemních vojsk. Jejich vzdálenost od předního okraje může být 10–15 km při útoku a do 25 km při obraně.

Při vedení obranného boje mohou být předsunuté plochy zaujaty zpravidla při podpoře boje jednotek (útvarů) i v zabezpečovacím pásmu. Je zapotřebí vyloučit jejich zaujetí v době palebné přípravy útoku nepřítele. Při odražení nepřátelského útoku, podpoře divizních protiztečí a

Obr. 2

armádního protiúderu budou zaujaty v hloubce obrany.

Stanovení předsunutých ploch (včetně záložních) bude konkretizováno v rozhodnutí velitele vševojskové armády nebo svazku.

Při volbě předsunutých ploch je nutné zvažovat tyto skutečnosti:

- vzdálenost předsunutých ploch volit (pokud to bude možné) mimo dosah nepřátelského dělostřelectva,

- předpokládat manévry vrtulníků po 2–3 hodinách na záložní předsunuté plochy,

- určovat je mimo pravděpodobný směr hlavního úderu nepřítele.

Úspěch bojové činnosti z předsunuté plochy je podmíněn maximálním utajením jejího výběru, zaujetí a vedení boje (včetně klamného).

Rozmístění vrtulníků na předsunuté ploše — viz obr. 2.

Samostatné vyhledávání a ničení cílů dvojicemi a jednotlivými vrtulníky ve stanoveném prostoru — lov. Tento způsob boje je nejpružnější a umožňuje v jednom bojovém letu současně řešit dva úkoly, a to vyhledat předem nezjištěný cíl a zničit jej. Bude používán především k ničení

taktických raket, tanků, dělostřelectva, prostředků PVO atd., jejichž rozmístění není předem známo; dále rovněž diverzních a rozptýlených nepřátelských skupin, které působí v týlu vlastních vojsk.

Úkol na vedení lovu je určen předem. Osádka bojového vrtulníku obdrží druh objektu, dobu i prostor činnosti a způsob velení ve vzduchu. Výběr konkrétních cílů a způsobů ničení vykonávají osádky samostatně v závislosti na situaci.

Je-li nutné zabezpečit nepřetržitě vyhledávání v určeném prostoru během stanovené doby, může být organizováno postupné střídání osádek.

Efektivnost vyhledávání může být charakterizována pravděpodobností zjištění objektu během určité doby. Je zřejmé, že osádka vrtulníku může z malé výšky zjišťovat objekt s vysokou pravděpodobností a v průběhu krátké doby. Např. při vyhledávání cíle po dobu 10 minut a dále zjištění 1000 m může najít osádka vrtulníku daný objekt na ploše 20 km² s pravděpodobností 0,9, ale na ploše 100 km² s pravděpodobností 0,37. V každém případě musí trvat letu i manévru v prostoru vyhledávání zabezpečit nejlepší podmínky a minimální ztráty způsobené nepřátelskou PVO.

Ze stručné charakteristiky možných způsobů bojové činnosti útvarů a jednotek vojskového letectva vyplývá, že jejich volba bude ovlivněna obsahem stanoveného bojového úkolu, podmínkami jeho plnění a také složením sil a prostředků, které jsou vyčleněny.

Vzhledem k vysoce manévrovému charakteru soudobého boje a velké nasycenosti vojsk obrněnou technikou můžeme

předpokládat, že podstatnou část bojových úkolů bude plnit vojskové letectvo postupnou činností na výzvu s využitím předsunutých ploch a léček. Je nutné dále zdůraznit, že rozmístění nepřátelských cílů nebude předem známo a nepřítel bude často používat vzdušné výsadky, vysazovat diverzní a průzkumné skupiny, čímž budou vznikat příznivé podmínky k efektivnímu použití samostatného vyhledávání — lovu.

OPZHN VE FRONTOVÉ OPERACI

Na středoevropském válečnickém poli při zahájení války s použitím jaderných zbraní velitel NATO plánuje jaderný útok v trvání 3–5 dní. Může se skládat ze 2–3 hromadných, řady skupinových a jednotlivých jaderných úderů. Do pásma fronty může být vedeno 400–600, ale i více jaderných úderů; z toho 150–200 pozemních. V důsledku tohoto jaderného útoku mohou ztráty u fronty dosáhnout 40 až 50 % živé síly, propustnost železnic může být snížena o více jak 30 % a 60–80 % pásma může být zamořeno radioaktivními látkami. Na 20–25 % území mohou vzniknout rozsáhlé požáry, velká část území bude zatopena a rozrušena. Radiační ztráty vojsk, která jsou v ženijně nevybudovaném prostoru, mohou po jaderných úderech dosáhnout 50–60 %.

Při použití neutronových zbraní značně stoupnou radiální ztráty u vševojskových svazků a útvarů prvního sledu. Podle názorů odborníků NATO může být v důsledku použití neutronových zbraní sníženo tempo útoku až čtyřikrát a ztráty osádek tanků zvýšeny až dvacetkrát. Závažným faktorem bude i indukovaná radioaktivita v pancéřování tanků, BVP, OT a v další bojové (dopravní) technice, ale i v zemi. V důsledku toho se budou dále zvyšovat radiální ztráty.

K použití otravných látek může být vyčleněna kromě dělostřelectva až jedna třetina letectva, které působí v pásmu fronty. Otravné látky při vedení operace s jadernými zbraněmi budou zpravidla používány mezi jadernými údery na objekty, jež nebudou cílem jaderných zbraní. Výpočty potvrzují, že v prvním hromadném chemickém úderu mohou být v pásmu fronty přímo zasaženy otravnými látkami 2–3 (i více) divize.

V průběhu vedení frontové operace nelze vyloučit ani použití biologických zbraní. K jejich dopravě na cíl může být vyčleněno kolem 10 % prostředků nepřátelského dělostřelectva a letectva. V důsledku toho budou vytvořeny rozsáhlé plochy biologického zamoření.

Perspektivně je možné počítat i s použitím dalších ZHN, jako např. genetických, infrazvukových, etnických, meteorologických, geofyzikálních, radiologických, psychotronických a jiných.

Z uvedeného vyplývá, že značně narůstá objem a rozsah úkolů v OPZHN, které musí velitelé a štáby znát a umět dovedně organizovat.

V Bojovém řádu pozemního vojska Československé lidové armády (Všeob-R-1) jsou přesně vymezeny cíle organizace ochrany proti zbraním hromadného ničení a obsah jednotlivých opatření (článek 590–599). Je stanoveno, že ochranu proti zbraním hromadného ničení organizuje velitel. To vyplývá, kromě jiného, i z uvedeného rozboru možností nepřítele ve způsobení rozsáhlých ztrát našim vojskům a obyvatelstvu.

V úvodu Bojového řádu pozemního vojska ČSLA je zdůrazněno, že jeho ustanovení je nutné využívat tvořivě, v souladu s konkrétní situací. Proto se zmíním o některých zvlátnostech při organizaci ochrany proti zbraním hromadného ničení, které je nutné mít na zřeteli při plnění tohoto závažného úkolu.

Podle mého názoru **za základní principy** organizace ochrany proti zbraním hromadného ničení (OPZHN) je zapotřebí považovat:

— všestrannou připravenost a nepřetržitou pohotovost vojsk k ochraně proti nim, s důrazem na jaderné zbraně,

— sladení plánu ochrany proti ZHN s plánem útočné (obraně) operace,
— skloubení opatření ochrany u svazů, svazků, útvarů a zařízení co do prostoru, času i obsahu,

— soulad organizace a způsobů plnění opatření OPZHN se zámyslem plnění úkolů v operaci,

— včasné vyčlenění sil a prostředků k plnění specifických úkolů ochrany.

Při organizaci OPZHN velitel zpravidla určuje:

— prvky operační (bojové, pochodové) sestavy, směry a úkoly, na které je nutné soustředit hlavní úsilí ochrany,

— dobu a způsob splnění úkolů (opatření) ochrany,

— vyčleněné síly, prostředky a odpovědné osoby.

Pokyny velitele k organizaci OPZHN předává štáb vojskům formou **bojových nařízení**, které většinou obsahují:

— **informační část** — závěry ze zhodnocení možností nepřítele v použití ZHN, opatření ochrany plněné nadřazeným, způsob předávání povětrnostních zpráv a další,

— **nařizovací část** — úkoly k rozptýlení vojsk, změně prostorů soustředění, ženijnímu budování terénu, zjištění následků po použití ZHN nepřítele k zajištění bezpečnosti vlastních vojsk při jejich činnosti v prostorech závalů, zátop, požárů a v pásmech radioaktivního zamoření a k odstraňování následků po použití ZHN; dále velitel určí normy zásob materiálu všeho druhu s důrazem na prostředky protichemické ochrany a stanoví signály a lhůty hlášení.

Úkoly v OPZHN se mohou konkretizovat, upřesňovat a doplňovat krátkými bojovými nařízeními velitelů (náčelníků) druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb.

Při přípravě operací je nezbytné k otázkám ochrany proti zbraním hromadného ničení organizovat součinnost.

OPZHN organizujeme v plném rozsahu jak při vedení bojové činnosti s použitím ZHN, tak i bez nich. Zvláštní důraz je nutné věnovat včasnému zjištění příznaků a připravenosti nepřítele k přechodu na použití ZHN. Tím vytvoříme příznivé podmínky pro značné snížení ztrát vlastních vojsk.

Po hromadných (skupinových) jaderných a chemických úderech síly a prostředky frontu i bojující vojska zjišťují následky použití ZHN, vedou intenzivní radiační, chemický, bakteriologický a ženiní průzkum. Na jeho základě a vyhodnocení situace organizují velitelé a štáby opatření k zajištění bezpečnosti a ochrany vojsk při jejich činnosti v pásmech záva-

lů, zátop, požárů a radioaktivního zamoření. Současně plní úkoly spojené s odstraňováním následků použití ZHN nepřitelem a obnovou bojeschopnosti vojsk.

Důležitým faktorem v tomto období vedení operace je **samostatnost** svazků, útvarů a zařízení při plnění uvedených úkolů, decentralizované používání záloh ženijního a chemického vojska, útvarů a zařízení týlu a dalších.

Myslím, že **ve frontovém letectvu** je nezbytné, kromě jiného, soustředit úsilí OPZHN na:

— včasné zjištění příprav nepřítele k použití ZHN,

— rozptýlení letectva na záložní i jiná letiště,

— ženijní vybudování letišť, míst vele- ní, spojovacích uzlů a objektů týlu,

— využití ochranných a maskovacích vlastností terénu,

— organizování radiačního, chemického a bakteriologického průzkumu,

— zabezpečení včasného varování leteckých svazků a útvarů, orgánů velení a týlu o přípravách nepřítele k použití ZHN a o jejich konkrétním použití,

— zajištění potřebných informací o vlastních jaderných úderech, radioaktivním, chemickém a bakteriologickým zamoření (včetně ovzduší) a o pravděpodobném pohybu zamořené atmosféry,

— vyvádění leteckých útvarů ze zamořených letišť,

— stanovení způsobů překonávání zamořené atmosféry,

— přípravu k odstraňování následků a obnovu bojeschopnosti letectva,

— zabezpečení chemickým a jiným materiálem.

Tato opatření je zapotřebí plnit aktivně, iniciativně v souladu se zámyslem operace, Plánem OPZHN frontu, vydávanými nařízeními a v těsné součinnosti s příslušným vševojskovým štábem.

Cílem ochrany výsadek proti zbraním hromadného ničení je zachovat jejich bojeschopnost i bojeschopnost vojenského dopravního letectva a zabezpečovacích útvarů (jednotek). Úkoly je nutné plnit plynule ve výchozích prostorech pro vysazení, vyčkávacích prostorech, při průletu výsadku do prostoru vysazení, v prostoru vysazení i při vedení boje. Úsilí zaměříme na včasnou přípravu hlavních a záložních prostorů soustředění a vyčkávacích prostorů. Myslím, že je k tomu výhodné mít ve štábech pluků (divizí) připraveny skupiny důstojníků a vrtulníky k vedení důstojnického průzkumu prostorů použití ZHN. Ostatní opatření ochrany plníme obdobným způsobem jako u po-

zemního vojska. (Chemické zabezpečení taktického vzdušného výsadku — viz článek plk. doc. Ing. Miroslava Lakomého uveřejněný ve Vojenské mysl č. 7/1985.)

Řešení otázek OPZHN týlu frontu je, podle mého názoru, v současné době nejsložitější a nejméně teoreticky propracovanou a prakticky zvládnutou oblastí. To vyplývá, kromě jiného, z velkého počtu různorodých jednotek, útvarů svazků a zařízení týlu, ale i z organizačních změn operačního týlu, které jsou uskutečňovány.

Proto v této části vyjádřím jen některé názory na možné způsoby řešení opatření ochrany, které je nutné teoreticky a prakticky dále rozvíjet, prohlubovat a upřesňovat.

Základním a výchozím podkladem k řešení ochrany týlu je Plán útočné (obraně) operace, Nařízení velitele pro OPZHN, Plán OPZHN a příslušné týlové směrnice a nařízení.

Cílem ochrany je zachovat bojeschopnost útvarů, svazků i zařízení týlu a maximálně oslabit ničivé účinky nepřátelských jaderných, chemických a bakteriologických zbraní a tím zabezpečit úspěšné splnění úkolů útočné (obraně) operace.

Ochranu týlu organizuje náčelník týlu — zástupce velitele se svým štábem. K plnění jednotlivých opatření využívá podřízená vojska, včetně útvarů (svazků) speciálních druhů vojsk, které jsou k nim postupně začleňovány.

Při plánování a plnění opatření ochrany je nezbytné udržovat těsnou a nepřetržitou součinnost s jednotlivými správami na velitelském stanovišti frontu a s místem velení frontového letectva a PVO. Ochranu plánujeme v celém rozsahu jak při vedení operace s použitím ZHN, tak i bez jejich použití. Otázky OPZHN musí štáb týlu rozpracovat v Plánu ochrany a obrany týlu a v příslušných nařízeních pro OPZHN.

Myslím, že předmětem zkoumání by se v další době měla stát otázka, zda není účelnější opatření ochrany řešit v Plánu OPZHN týlu, který se dosud nezpracovává.

Zvláštní pozornost zasluhuje rozhodnutí náčelníka týlu, ve kterém stanoví, kromě jiného, i prvky týlu a v jaké době (podle plněných úkolů) je zapotřebí soustředit na ně hlavní úsilí ochrany, doby a způsob plnění úkolů, vyčleněné síly i prostředky a odpovědné osoby.

Výpočty a zkušenosti ze cvičení potvr-

zuji, že současné počty a možnosti útvarů speciálních vojsk nejsou v plném rozsahu schopny zabezpečit plnohodnotné splnění všech úkolů. To vyžaduje od štábu týlu při řešení těchto otázek zajistit důslednou součinnost s orgány na velitelském stanovišti polního velení a s orgány vojenského okruhu.

Jednotlivá opatření plněná ostatními jednotkami, útvary a svazky ve prospěch týlu operačně strategického svazu by bylo vhodné zahrnout do odpovídajícího Plánu OPZHN a Plánu ochrany a obrany týlu. V průběhu operace je zapotřebí je nepřetržitě upřesňovat a při organizaci součinnosti zahrnout do Plánu OPZHN ta opatření, která plní týlové útvary, svazky a zařízení ve prospěch ostatních vojsk.

Zvláště složitou otázkou, která vyžaduje dokonalé zplánování a promyšlení způsobů řešení ochrany, je zásobování vojsk materiálem v období, kdy jednotlivé prapory brigád materiálního zabezpečení budou zájždět k bojujícím vojskům mimo své týlové prostory a týlová pásma. Zde je nezbytná součinnost podle plněných úkolů, a to nejen co do času, prostoru, ale i co do počtu vojsk týlových útvarů a zařízení. Zkušenosti ze cvičení svědčí o tom, že je nutné stanovit nejen čáry odpovědnosti mezi stupni velení za splnění všech opatření (úkolů) ochrany, ale i v příslušných nařízeních pro OPZHN uvést kdo, kde a pro kterou součást týlového kompletu bude tato opatření plnit. Jde např. o zabezpečení speciální čistoty praporů fhmz (abmz), které zásobují nižší stupně velení a v jejich týlových prostorech jsou zamořena určitá místa, nebo je zapotřebí odmořit přechody přes vodní toky na frontových (armádních) silnicích apod.

Specifické místo mají jednotky, útvary a zařízení týlu při řešení bakteriologického (biologického) průzkumu, protiepidemických, hygienických a speciálních profylaktických, zdravotnických a veterinárních opatření. Tato oblast musí být řízena příslušnými náčelníky správ týlu frontu a řešena v týlových rozkazech, nařízeních, ale i v Plánu OPZHN.

Při průzkumu a využití místních zdrojů a kořistního materiálu je štáb týlu povinen organizovat dozimetrickou a chemickou kontrolu tohoto materiálu a techniky.

Ostatní opatření ochrany plní vojska obdobným způsobem jako u vševojskových svazů, svazků a útvarů.

Nařízení velitele operačně strategického svazu pro OPZHN může obsahovat:
Nepřítel má u palebných prostředků a

letounů-nosičů jaderné a neutronové náboje (pumy). Byl zjištěn příusn bakteriologických zbraní do palebných postavení a

na letiště (kdy, kam a případně druhy). V prostorech a na čarách byla zjištěna aktivace jaderných min (počet).

U nepřátelských vojsk probíhá preventivní očkování kombinovanou vakcínou (složení, proti čemu) a technické prověrky prostředků protichemické ochrany.

Front od h organizuje zjišťování, sběr a vyhodnocování parametrů použitých ZHN nepřitelem. Varování o přechodu k použití ZHN je prováděno od h v rádiových sítích (čísla těchto sítí, radiační informace frontu, MNO) a dále ve všech spojovacích kanálech. Informace o středním výškovém větru jsou předávány radiačními středisky denně k 6.00 a 18.00 h.

Velitel nařídil:

1. Hlavní úsilí ochrany proti zbraním hromadného ničení soustředit na zabezpečení rozvinování hlavních sil při přechodu do útočné operace na směru (stanovit), při úderu na (určit), při překonávání jaderných zátarasů v prostoru (stanovit), při zasazování operační manévrovací skupiny (2. sledu) v prostoru a při překonávání řeky v

2. Organizovat vedení nepřetržitého průzkumu prostředků ZHN nepřitele s cílem stanovit příznaky k použití ZHN, znát přesné rozmístění nepřátelských prostředků ZHN, útvarů zásobování jadernou municí, zjistit prostory skladů chemické a bakteriologické munice v týlových prostorech, na letištích a jejich přísun k palebným jednotkám (nosičům). Zjistit ukládání jaderných min do uzlů zátarasů v prostorech

3. Do h připravit záložní prostory soustředění, rozmístění vojsk při protijaderném manévru.

4. Do h ukončit ženijní budování výchozího prostoru, ve kterém připra-

vit (stanovit) rozsah prací a termíny vybudování.

5. Do h zabezpečit prostudování hygienicko-epidemiologické a zdravotnické situace v prostoru vedení bojové činnosti, uskutečnit přeočkování vojsk, připravit síly a prostředky k dezinfekčním opatřením, doplnit zásoby lékařských prostředků (antidota, antibiotika, radio-protektory aj.).

6. Od h organizovat systém zachycení, sběru a vyhodnocení parametrů úderů ZHN nepřitele. K tomu ve štábu svazu od h připravit (počet) a ve štábech svazků po 2 vrtulnicích k vedení důstojnického průzkumu. K témuž času mít připraveny síly a prostředky k ženijnímu, chemickému, radiačnímu a bakteriologickému průzkumu.

7. Do h připravit síly a prostředky k zajištění bezpečnosti vlastních vojsk při jejich činnosti v prostorech závalů, zátop, požárů a v pásmech zamoření. U útvarů prvního sledu mít skupiny k zneškodňování jaderných min.

8. Do h (uvést i signál) vytvořit ve svazu, svazcích, útvech odřady pro odstraňování následků (uvést počty), u kterých do h uskutečnit (za řízení zástupců velitelů) bojové stmelení. Do h připravit ženijní a chemická vojska, zdravotnická zařízení i opravárenské prostředky k plnění úkolů při odstraňování následků po úderech ZHN nepřitele.

9. Do h prověřit s vojsky otázky součinnosti při plnění úkolů (opatření) OPZHN s důrazem na vzájemné předávání zpráv o použití ZHN a pomoci při odstraňování následků po použití ZHN.

10. Signály.

Nařízení pro OPZHN podepisuje náčelník štábu a náčelník operační správy.

Organizace ochrany proti zbraním hromadného ničení je velmi složitá činnost, která musí být náročně procvičována při všech operačních cvičeních a nácvicích nezávisle na tom, zda v jejich průběhu počítá s použitím ZHN nebo ne. Rozhodující úlohu při tom mají velitelé, kteří v souladu s Bojovým řádem pozemního vojska ČSLA jsou osobně odpovědní za tento druh bojového zabezpečení.

ZVLÁDNUTÍM BOJOVEJ TECHNIKY ZA VYSOKÚ ÚROVEŇ BOJOVEJ POHOTOVOSTI

Zavádzanie novej, stále modernejšej techniky a zbraní do výzbroje našich útvarov kladie čoraz vyššie požiadavky na všestrannú pripravenosť ľudí, starostlivosť o pridelenú techniku a jej ošetrovanie. Dôkladná príprava ľudí na zvládnutie prevádzky vojenskej techniky, jej ošetrovanie a opravy sa stáva alfou a omegou súčasnosti. Do popredia vystupuje predovšetkým požiadavka **vyššej úrovne technického vzdelania a pripravenosti** veliteľov, žiakov, poslucháčov aj vojakov základnej služby. Preto aj májové plenárne zasadanie ÚV KSČ z roku 1974 a 8. zasadanie ÚV KSČ z júna roku 1983 zdôrazňujú, že boj o presadzovanie vedeckotechnického pokroku nie je len záležitosťou technickou, ale aj spoločensko-ekonomickou, politickou a ideologickou. Veď moderná technika v ČSLA zahŕňa veľké materiálové hodnoty, charakterizujú ju značné finančné, prevádzkové aj ďalšie náklady. To samozrejme kladie vyššie nároky na činnosť jednotlivcov a kolektívov. Osobitne vysoké požiadavky, vyplývajúce z charakteru súčasných zbraní a bojovej techniky, pôsobia na výcvik, bojovú a politickú pripravenosť príslušníkov všetkých druhov vojsk a služieb.

Technické zabezpečenie vyžaduje zamerať hlavné úsilie na zvýšenie praktických znalostí a schopností pri organizácii prehliadok ošetrovania a opráv techniky a jej používania. Zvýšiť zodpovednosť veliteľov

všetkých stupňov za stav výzbroje a techniky, jej udržiavanie v stálej bojovej pohotovosti. Skvalitniť znalosti prevádzky výzbroje a techniky. Zdokonaľovať sa v rýchлом zisťovaní porúch, ich odstraňovaní, zabezpečíť vysokú bojovú a prevádzkovú spoľahlivosť všetkej výzbroje a techniky.

V mesiaci júli sa uskutočnila technická konferencia Východného vojenského okruhu za účasti jeho veliteľa generálporučíka Ing. Jozefa Hrebíka, náčelníka štábu výzbrojovania a technického zabezpečenia ČSLA generálmajora Ing. Michala Gondeka a zástupcu náčelníka politickej správy okruhu generálmajora PhDr. Jaroslava Kryla.

Cieľom technickej konferencie bolo:

— vyhodnotiť plnenie uznesenia PÚV KSČ z 8. 5. 1981 k vedeckotechnickému rozvoju v ČSLA v našich podmienkach,

— zhodnotiť dosahované výsledky v technickej príprave a v zabezpečovaní stálej bojovej pripravenosti výzbroje, bojovej a ostatnej techniky; zovšeobecniť skúsenosti z riadenia prevádzky a ošetrovania techniky, z prevencie proti nehodovosti techniky a znižovania nákladov na jej ošetrovanie a opravy,

— ukázať spôsoby a metódy ďalšieho zvyšovania technických vedomostí veliteľského zboru, kvality a produktivity práce pri ošetrovaní a opravách techniky.

Úroveň efektívnosti využitia súčasnej techniky závisí predovšetkým od ľudí. Len všestranne pripravení velitelia, politickí

pracovníci, technickí funkcionári, odborní náčelníci, vodiči, osádky a dielenski špecialisti, ľudia morálne pevní, politicky vy-

speľ a trvale disciplinovaní, ktorí plnia požiadavky predpisov a nariadení, sú schopní techniku správne využívať, viesť, ošetrovať a trvale sa starať o jej bezchybný technický stav. Preto musíme do vedomia veliteľského zboru neprestajne a cieľavedome presadzovať, že dnes v obsahu bojovej pohotovosti sa tesne združujú a vzájomne presadzujú také faktory, ako je výborne politicky a odborne pripravený vojak, dokonale zbrane a bojová technika a najprísnejšia disciplína.

Ako potvrdzujú doterajšie skúsenosti, prevažná väčšina príslušníkov VVO správne doceňuje všetky rozhodujúce faktory, ktoré pôsobia na nepretržité zabezpečenie vysokého stupňa bojovej pohotovosti a venuje potrebnú pozornosť technickej prípra-

venosti našich vojsk, bojovej pohotovosti zbraní a bojovej techniky, čo potvrdzujú dosahované výsledky.

Hoci v celkovom súhrne môžeme hodnotiť úroveň technickej prípravy ako dobrú, nemôžeme sa uspokojiť so súčasným stavom. Je nevyhnutné oveľa väčšiu pozornosť venovať veliteľskému zboru, najmä veliteľom rôt, čiat a technikom jednotiek, ktorí sú bezprostrednými organizátormi prevádzky a ošetrovania techniky. Požiadavky kvalitného ošetrovania, údržby a trvalej bojovej pohotovosti stále väčšieho množstva techniky a zbraní pri rovnakom počte osôb je možné uskutočňovať len lepšími opatreniami a novým prístupom k príprave ľudí, kvalitnejším organizovaním práce a zvyšovaním disciplíny.

Vplyv straníckopolitickej práce na výchovu a prípravu ľudí

XVI. zjazd KSČ zvýraznil, že medzi najdôležitejšie úlohy strany a ľudu patrí upevňovanie obranyschopnosti našej krajiny a stanovil: "...naďalej budovať ČSEA ako neoddeliteľnú súčasť ozbrojených síl štátov Varšavskej zmluvy, armád modernú, bezvýhradne oddanú strane a ľudu, schopnú spoločne so Sovietskou armádou a armádami ostatných členských štátov Varšavskej zmluvy uchrániť mier a výdobytky socializmu".

Na plnenie tejto úlohy pristupuje s plnou zodpovednosťou väčšina príslušníkov VVO. Popri dôslednom doceňovaní všetkých rozhodujúcich faktorov, ktoré pôsobia na nepretržité zabezpečovanie vysokého stupňa bojovej pohotovosti, venujeme potrebnú starostlivosť aj všestrannej pripravenosti našich vojsk, majstrovskému ovládaniu zbraní a bojovej techniky. Na realizácii týchto úloh sa účinne účastní aj správne zameraná a rozvíjaná straníckopolitická práca. V jej obsahovom zameraní plne vychádzame z marxisticko-leninského chápania vzťahu človeka a techniky, ktorý predstavuje dialektickú jednotu, pričom rozhodujúce miesto tu má subjekt — človek.

Prvoradú **pozornosť** v rozvoji straníckopolitickej práce venujeme posilňovaniu a prehĺbovaniu výchovy vojakov k vysokej zodpovednosti za dokonale zvládnutie vojenskej techniky, za jej udržiavanie v stálej bojovej pohotovosti. K naplňovaniu týchto výchovných cieľov okrem základných foriem politickej prípravy významne prispieva najmä vojenskotechnická propaganda. Právom je považovaná za jeden z najúčinnějších prostriedkov dosahovania potrebnej úrovne technických znalostí vojakov, objasňovania jednotlivých stránok vedeckotechnického rozvoja a požiadaviek KSČ, zameraných na nevyhnutnú moderni-

záciu materiálnej a technickej základne ozbrojených síl.

Správne chápeme nevyhnutnosť vzbudzovať a pestovať u vojakov lásku k bojovej technike a zbraňam, rozširovať ich vojenskotechnický obzor, pomáhať im lepšie poznávať najnovšie zbrane, rozvíjať ich technickú tvorivosť a zdokonaľovať ich majstrovské ovládanie zbraní a bojovej techniky, podporovať zvyšovanie počtov triednych špecialistov, majstrov zbraní a vojakov, ktorí dosahujú výborné výsledky v bojovej a politickej príprave. Tak prispievame k zvyšovaniu bojovej pohotovosti a pripravenosti našich jednotiek a útvarov.

Pri zovšeobecňovaní najlepších skúseností z rozvoja vojenskotechnického myslenia, z osvedčených foriem a metód práce v oblasti údržby, ošetrovania, majstrovského zvládnutia zbraní a bojovej techniky majú nezastupiteľné miesto technické konferencie, ktoré pravidelne uskutočňujeme na stupni zväzku a útvaru. Osvedčilo sa ich využívať na popularizáciu veliteľov, politických pracovníkov, technických funkcionárov, vodičov, triednych špecialistov a aj celých kolektívov jednotiek, ktoré dosahujú najlepšie výsledky a energicky uvádzajú do praxe najprogressívnejšie poznatky vedy a techniky. Ako príklad môžeme uviesť vykonanie technických konferencií v našich tankových a motostreleckých útvaroch, na ktorých aktívne vystupujú aj zástupcovia vojenského súdu a prokuratúry, Zboru národnej bezpečnosti, tankovej a automobilovej inšpekcie a ďalší funkcionári. Nezabúdame ani na udelenie odmen najlepším vodičom, triednym a dielenským špecialistom za výborné pracovné výsledky. Svoju funkciu plnia aj technické konferencie, ktoré sú tematicky zamerané na

aktuálne problémy. Napr. konferencia, konaná vo zväzku československo-sovietskeho priateľstva v minulom výcvikovom roku, analyzovala dopravnú nehodovosť vo zväzku a zovšeobecnila celý rad skúseností z predchádzania vzniku nehôd a mimoriadnych udalostí v prevádzke techniky. Vojskárskymi vodičmi a dielenskými špecialistami sú najnižšími technickými funkcionármi našej armády. V mnohých prípadoch práve od nich závisí splnenie úlohy, bezpečnosť prevádzky, ale aj hospodárnosť. Na plnenie týchto úloh je orientovaný aj výcvik vojakov po nástupe do základnej vojenskej služby formou krátkodobých vodičských kurzov a poddôstojníckych škôl. Na základe doterajších poznatkov musíme brať do úvahy, že vodiči, ktorí absolvovali vodičský kurz vo Zväzarmé, nie sú ešte dokonale pripravenými vodičmi. Z toho vyplýva, že je nevyhnutné po celý čas trvania krátkodobých vodičských kurzov pracovať s vodičmi, poznať ich záujmy a prepoklady, preverovať ich vedomosti a schopnosti.

Významným a dnes už v živote našej armády nepostrádateľným pomocníkom veliteľov, politických pracovníkov, straníckych, zväzových a odborových organizácií je **socialistické súťaženie**, ktoré má svoje dôležité miesto aj v skvalitňovaní úrovne technickej prípravy, vo zvyšovaní starostlivosti o zbraň a bojovú techniku. Jeho orientácia na majstrovské zvládnutie, dokonalé využívanie, hospodárnosť, bezpečnosť a spoľahlivosť prevádzky, ako i vzornú údržbu bojovej techniky a zbraní, na zvyšovanie triednosti, súťaž o najlepšieho triedneho špecialistu jednotky a útvaru, na získanie ďalších odborností a zastupiteľnosti vo funkcii, neprináša len nezanedbateľné finančné úspory, ale účinne pomáha aj pri dosahovaní výborných a dobrých výsledkov našich jednotiek a útvarov.

Rozšírenou formou aktivity a iniciatívy, socialistickej súťaže v jednotkách sú krátkodobé socialistické súťaže. Veľmi široko sú rozvíjané a využívané súťaže vo vedení bojových vozidiel, v streleckej a taktickej príprave, ale aj v ostatných druhoch príprav. Osvedčili sa aj v období prípravy techniky na zimnú a letnú prevádzku. V dlhodobých socialistických súťažiach majú dobrú tradíciu súťaže v jazde bez nehôd, v získavaní a zvyšovaní triednosti, druhej odbornosti, zastupiteľnosti, opravy so zárukami a rad ďalších.

Dôležitú úlohu zohráva socialistické súťaženie aj v oblasti presadzovania výsledkov vedeckotechnického rozvoja podľa požiadaviek 8. zasadania ÚV KSČ do života jednotiek a útvarov. Významnú úlohu pri tom zohrávajú ZO KSČ, ako to jednoznačne potvrdili aj rokovania členských schô-

dzí na začiatku roka. Je správne, že stranícke organizácie presadzujú do vedomia a konania vojakov požiadavku, aby vedeckotechnický rozvoj bol chápaný ako jeden z najdôležitejších faktorov vysokej bojovej pohotovosti a pripravenosti armády.

Významnú úlohu pri formovaní vzťahu k zbraňam a vojenskej technike, najmä u mladých ľudí, majú **zväzové organizácie**. Rozvojom mládežníckych iniciatív sa darí u prevažnej časti vojenskej mládeže vzbudzovať záujem o techniku a prehľbovať úroveň jej vojenskotechnického myslenia. Mládežnícke organizácie útvarov, škôl a zariadení VVO pomáhajú veliteľom zjednocovať úsilie jednotlivcov aj kolektívov na rozvoj socialistickej súťaže, významnou mierou sa účastnia na organizovaní krátkodobých socialistických súťaží počas dôležitých zamestnaní a pri prípravách na ne.

Skúsenosti potvrdzujú, že úroveň technického stavu tankov, bojových vozidiel pechoty, automobilov a špeciálnej techniky, využitie ich možností pri výcviku a v boji závisí predovšetkým od ľudí, ktorí v rozhodujúcej miere ovplyvňujú celý proces vzťahu človeka a techniky. Len všestranne pripravení velitelia, technickí funkcionári a vojskárski špecialisti, ktorí disponujú potrebnými morálnymi a politickými vlastnosťami a organizátorskými schopnosťami, môžu dosahovať vysoké kvalitatívne ukazovatele v oblasti majstrovského zvládnutia zbraní a bojovej techniky. A to nielen u seba, ale aj u svojich podriadených. Je to nevyhnutnosť sústavného, priebežného dopĺňania si vedomostí o modernej technike a zbraňach, osvojovania si noriem ich používania, údržby a ošetrovania.

Dosiahnuté výsledky v našej práci sú žiaľ znížované niektorými nedostatkami v:

- činnosti veliteľov, politických pracovníkov a straníckych organizácií stále zostávajú dĺžkami cieľavedomejšej diferencovanej práce s technikmi, vojakmi špecialistami, zovšeobecňovaním najlepších skúseností z ich práce,

- činnosti niektorých ZO KSČ sa prejavujú tendencie riešiť odborné úlohy, za ktoré bezprostredne zodpovedajú velitelia, technickí a odborní funkcionári,

- ideologickej práci, najmä v pôsobení na vojakov základnej služby, sa nedarí vždy plne v širších súvislostiach popularizovať prednosti bojovej techniky členských štátov Varšavskej zmluvy a bojovať proti preceňovaniu zbraní a techniky kapitalistických armád,

- straníckopolitické práce nie je venovaná dostatočná pozornosť takým opatreniam, ako je napr. slávnostné odovzdávanie techniky vodičom.

Ukázalo sa, že cieľavedomá príprava týchto akcií veliteľmi, politickými pracovníkmi, stránickými a zväzáckymi organizáciami pomáha upevňovať dôveru nových príslušníkov jednotiek v spoľahlivosť zbra-

ní a techniky, ktoré sú im zverené, motivuje ich snahu a úsilie vyrovnávať sa a byť lepšími ako ich predchodcovia, rozvíjať novodobé tradície dosahovania len výborných a dobrých výsledkov.

Vplyv technickej prípravy na technický stav tankovej a automobilovej techniky

Všetci dobre vieme, že stále zložitejšia technika so svojimi elektrickými, elektro-pneumatickými, hydraulickými, hydropneumatickými a pneumatickými systémami má čoraz vyššie nároky na zvládnutie jej konštrukcie, ošetrovanie, odstraňovanie nežných porúch a využívanie v rámci daných technicko-taktických parametrov. Výrazne sa zvyšujú požiadavky na opravárenský personál pri opravách a nastavovaní jednotlivých systémov techniky, na dodržiavanie technologickej disciplíny a kvalitu vykonávanej práce. Príklad zložitosti súčasnej techniky môžeme dokumentovať napr. na automobile T-815 a tanku T-72.

Ak vo vozidle P-V3S mal vodič vo svojom priestore 20 ovládacích prvkov, v T-815 ich má 60, v tanku T-72 má vodič oproti T-54 dvakrát toľko ovládacích prvkov, veliteľ a strelec trikrát toľko. Bojovú techniku dávame do rúk mladým, 18–20-ročným vojakom. Základnou požiadavkou RMNO pre efektívne využívanie techniky je profesionálne zvládnutie jej používania a ošetrovania. Na prvý pohľad sa zdá, že na zvládnutie zložitejšej techniky treba predĺžiť aj čas na školenie, ktorý sa však nepredlžuje. Naopak. Napríklad u vodičov tankov sa skrátil o polovicu. Tieto skutočnosti zdôrazňujú zvyšujúcu sa úlohu vychovávateľov a školiteľov-vojakov z povolania, pretože práve oni majú nezastupiteľné miesto v príprave vojakov na jej majstrovské ovládanie. Z toho je jasné, že ak má žiak zvládnuť zložitú techniku v rovnakom alebo aj v kratšom čase, nie je to možné dosiahnuť starými formami a metódami, rovnakým prístupom ako u predchádzajúcej techniky.

Je pochopiteľné, že do popredia vystupuje dôležitosť technickej prípravy. Veď práve jej prostredníctvom musia vojaci zvládnuť konštrukciu a účel jednotlivých častí, ich funkčnú činnosť, ošetrovanie techniky, vyhľadávať a odstraňovať poruchy v mierových aj poľných podmienkach. Dôkladné zvládnutie konštrukcie a ošetrovania techniky zo strany vodičov a osádok je determinujúcim činiteľom, ovplyvňujúcim vytvorenie dobrého vzťahu a dôvery ľudí v techniku. Vytvára predpoklady pre efektívny výcvik vo vedení techniky, jej citlivé a správne používanie v rámci takticko-technických parametrov a najmä jej trvalé udržiavanie v stave vysokej bojovej pohotovosti.

Učenie sa v poslednom čase sa vyvíjajú tlaky, aby výcvik vodičov bol zameraný len na zvládnutie vedenia a praktické ošetrovanie techniky. Terajšie programy bojovej prípravy a k nim spracované metodiky sú dobré. Pre vodičov T-72 a BVP stanovujú napr. 100 hodín teórie a 150 hodín praxe. Na teóriu teda pripadá 40 a na prax 80 percent z celkového počtu hodín na technickú prípravu.

Je dôležité, aby každý učiteľ alebo vedúci cvičenia demonštroval každú učebnú otázku obrazom, filmom, diafilmom, transparentnou fóliou alebo skutočnou učebnou pomôckou. Ak sa bude vyučba takto vykonávať, potom môžeme uvažovať o tom, že na teóriu pripadne 20–30 hodín, pričom ide len o vstupné informácie. To, ak vodiči, osádka a dielenský špecialista nezvládnu niektoré praktické práce, nie je závinené Programami alebo metodikou, ale ľuďmi, ktorí organizujú alebo zabezpečujú vyučovací proces v základnom alebo v zdokonaľovacom výcviku.

Kvalita vyučovania technickej prípravy je závislá od odbornej, politickej a pedagogickej úrovne veliteľov, učiteľov a technikov. Tiež od kádrového a materiálového zabezpečenia výučby, od schopností vyučujúcich ich využiť. V posledných rokoch došlo k podstatnému omladeniu veliteľských a technických kádrov v našich útvaroch, preto výučbu technickej prípravy vykonávajú mladí vojaci z povolania s malou odbornou praxou a pedagogickými návykmi. Pracovať však musíme s takými ľuďmi, akých máme, preto treba ich dokonale poznať, podľa schopností poverovať úlohami a účinne im pomáhať v práci. Nestačí len ustanoviť dôstojníka na funkciu učiteľa technickej prípravy tanku bez predbežného školenia a očakávať, že sa v procese výučby daný tank naučí. Takisto nie je možné určiť mladého dôstojníka za učiteľa vedenia automobilov v krátkodobom vodičskom kurze bez zváženia jeho schopností a dôkladnej prípravy.

Základnú časť technickej prípravy žiakov-vodičov, osádok a dielenských špecialistov zabezpečuje kádrový stav učiteľov, ktorý sa v poslednom čase stabilizoval a

dosahuje dobrú úroveň výučby. Nedostatky sa u nich vyskytujú v príprave na zamestnanie a v metodike výučby.

Na základe prieskumu pedagogických predpokladov učiteľov sa zistilo, že ani je-

den z nich neabsolvoval štúdium z pedagogiky a psychológie v SVUMP v Brne, ktorý účastníci školenia hodnotia veľmi pozitívne, a získané poznatky sa prejavujú na lepšej kvalite metodiky výučby.

Zabezpečenie zvýšených nárokov na technickú prípravu

Obsahová stránka technickej prípravy žiakov-vodičov a dielenských špecialistov je vedecky rozpracovaná. Túto otázku úspešne vyriešilo MNO-TAS vo SVUMP v Brne. Boli vypracované profesiogramy pre príslušné odbornosti, programy bojovej prípravy, metodiky výučby a didaktické materiály. Podľa metodik sa technická príprava uskutočňuje v integrovanom didaktickom systéme, ktorý zahŕňa metódy výučby klasickej, programovanej, problémovej, praktické návyky a plnenie časových noriem. V súlade s týmito požiadavkami bola vybudovaná aj moderná učebno-výcviková základňa.

V útvaroch boli vybudované audiovizuálne učebné s kabinetskými učebnými pomôckami, učebné s vyučovacími strojmi, učebné praktického výcviku (laboratórne) a školské dielne so skutočnou technikou pre praktický výcvik a nácvik časových noriem. Výstavba učebno-výcvikovej základne s uvoľnením desiatok tankov T-55 pre výcvikové účely stála v našom okruhu desiatky miliónov korún. Dobré prepracovaný didaktický systém s novou učebno-výcvikovou základňou vytvára predpoklady pre úspešné splnenie úloh v príprave vodičov a dielenských špecialistov na novú techniku aj v skrátených lehotách. Rieši aj protiklad medzi zvyšovaním zložitosti techniky a časom na jej zvládnutie.

Doterajšie skúsenosti potvrdzujú, že integrovaný didaktický systém sa osvedčil. Treba ho však skvalitňovať podľa požiadaviek doby a v súlade s novou technikou. Rozhodujúcu úlohu tu musia zohrať učители technickej prípravy, velitelia a ZVT útvarov. Nedostatky sa zatiaľ vyskytujú v metóde programovaného vyučovania a v praktických nácvikoch na techniku, v zabezpečovaní a vykonávaní praktických návykov a v plnení časových noriem. Najviac nedostatkov je v plánovaní a v zabezpečovaní inštruktorov a techniky. Jedna z príčin tkvie v tom, že ZVT útvarov prenášajú zodpovednosť za technickú prípravu na náčelníkov učebných skupín alebo starších učiteľov, málo ju sledujú, nedostatočne hodnotia, nemajú potrebný prehľad o kvalite plnenia úloh a preto ju prakticky ani nemôžu ovplyvňovať.

Velitelia a ich zástupcovia sa dobre starajú o zabezpečenie techniky pre splnenie

výcvikových úloh. Plánujú však a vyvádzajú počty techniky na výcvik bez ohľadu na zabezpečenie technickej prípravy. Tu je žiadúce, aby práve oni komplexne riešili zabezpečenie techniky na výcvik. Ak sa podarí zabezpečiť praktický výcvik na technike dostatočným počtom inštruktorov a technikou, určite sa v súlade s Metodikou zvýši aj úroveň praktických vedomostí žiakov.

Dôležitou súčasťou prípravy vodičov a dielenských špecialistov na plnenie úloh s technikou je **zdokonaľovací výcvik a výcvik vo vedení techniky**. V praxi sa často stretávame s tým, že mnohí velitelia a technici považujú vodičov aj špecialistov, ktorí k nim nastúpili zo škôl, za vyskolených a už pripravených odborníkov. Tento prístup ich vedie k uspokojeniu a znižuje úsilie v pokračovaní prípravy v jednotkách. Zabúdajú na skutočnosť, že vodiči práve po pridelení techniky a jej prevzatí, čo všetko ešte nevie a často sa stáva bezradný. V tomto kritickom období potrebuje pomoc, radu od veliteľov a technikov. V tomto čase sa aj najviac naučí a tu sa vytvára aj jeho vzťah k technike. Podľa toho, ako sa v jednotke adaptuje, ako zvládne úlohy s technikou, vytvára si k nej buď kladný alebo záporný vzťah. A treba mať na pamäti, že tieto vlastnosti si väčšinou uchováva počas celého výkonu vojenskej základnej služby.

Najhoršie, čo sa vo výchovnej práci s vodičmi môže stať, je ak vodiča necháme v bezradnosti, nepomôžeme mu, karháme ho a trestáme. Práve preto má zdokonaľovací výcvik z technickej prípravy nesmierne význam. A to najmä po skončení škôl a kurzov. Dôležitú úlohu plní najmä z hľadiska používania techniky, jej ošetrovania a udržiavania vo vysokom stave spoľahlivosti a bojovej pohotovosti. Nesmieme zabúdať, že kritériom úrovne výchovnej práce s vodičmi je stav techniky, jej bezpečné a hospodárne používanie. V našich jednotkách a útvaroch vodiči tvoria 40–60 percent celkového počtu osôb. A práve tento nezanedbateľný počet ľudí si zasluhuje sústavnú starostlivosť o ich politický a odborný rast. Žiaľ doposiaľ nemôžeme byť spokojní so stavom zdokonaľovacieho výcviku najmä v jednotkách.

Dnes, kedy je technická príprava jednou z hlavných druhov príprav vojsk, vystupuje pred veliteľov, štáby, odborných náčelníkov a technických funkcionárov úloha, aby svojou riadiacou a organizátorskou prácou zabezpečili vysokú úroveň jej organizovanosti, odbornosti. Budovali modernú učebno-výcvikovú základňu s dôrazom na zvýšenie praktických vedomostí a návykov vojakov z povolania, vodičov, osádok a dielenských špecialistov. Je nevyhnutné vnášať do výučby nové, moderné metódy a prostriedky, konkrétne poznatky z praxe prevádzky techniky tak, aby sa výučba technickej prípravy a vodenia techniky podriadila reálnej potrebe vojsk a stavu techniky.

V druhej časti technickej konferencie bola prakticky predvedená organizácia technickej prípravy vojakov z povolania v čase vyhradenom denným poriadkom na ošetrovanie techniky. Ďalej boli ukázané možnosti zvyšovania kvality a produktivity práce pri ošetrovaní a opravách techniky, možnosti renovácie a opráv skupín a podskupín v podmienkach tankového pluku a praporu opráv techniky.

V úvode ukázky bolo zdôraznené, že

v zmysle základných poriadkov technickej prípravy u útvaru musí organizovať zástupca veliteľa útvaru pre výzbroj a jemu podriadený náčelník služby raketového a delostreleckého vyzbrojovania a náčelník tankovej a automobilovej služby so svojimi príslušníkmi, u výcvikových útvarov aj s veliteľmi technickej prípravy a u jednotiek ZVT jednotky. Technickú prípravu organizovať samostatne so štábom útvaru a s veliteľmi a štábmi jednotiek. Toto rozdelenie treba robiť, pretože iné nároky a požiadavky sú na funkcionárov veliteľstva a štábu pluku, iné na veliteľov praporov a rôt (čiat). Nie je zanedbateľná ani tá okolnosť, že všetkých dôstojníkov pluku nie je možné naraz sústrediť. Menší počet osôb je tiež možné ľahšie zabezpečiť potrebnou technikou a odborne pripravenými vyučujúcimi. Tematiku technickej prípravy zamerať predovšetkým na praktické zvládnutie techniky, za ktorú daný stupeň zodpovedá a ktorou je útvar alebo jednotka vyzbrojená. Tematiku možno podľa skutočnej potreby prevádzky techniky v priebehu roka upravovať. Na záver jednotlivých výcvikových období je vhodné prípravu zamerať na previerky z technickej prípravy.

Rýchly a rozsiahly rozvoj technického vybavenia zväzkov a útvarov bojovou technikou kladie pred nás požiadavky hľadania nových ciest a prístupov na plnenie úloh bojovej a politickej prípravy pri maximálnej hospodárnosti a efektívnom využívaní tejto techniky.

V súčasných podmienkach vedeckotechnického rozvoja vystupuje efektívnosť našej práce výrazne do popredia. Požiadavky zabezpečenia ošetrovania, údržby a trvalej bojovej pohotovosti stále narastajúcich prvkov a zložitost zbraní a bojovej techniky pri rovnakých počtoch osôb možno uskutočňovať len zodpovedajúcimi opatreniami a novými prístupmi k príprave ľudí, organizovaním práce a zvyšovaním disciplíny.

K MATERIÁLNÍMU ZABEZPEČENÍ A DOPRAVNĚ ZÁSOBOVACÍMU SYSTÉMU

Týlové zabezpečení vojsk v soudobých operacích je charakterizováno neobyčejně složitými podmínkami. Vyzbrojování vojsk složitou moderní technikou zvyšuje rozmach a manévrovatelnost operací a spotřebu materiálních prostředků k vedení bojové činnosti. Při stanovení jejich celkové potřeby na operaci vycházíme nejen z určené spotřeby, ale i z možných ztrát a také ze zásob, které musí mít vojska ke konci operace k zabezpečení další nepřetržité činnosti.

Výše a složení spotřeby materiálu se značně mění podle konkrétní operace (boje). Přesto na základě zkušeností lze uvést, že za posledních 10—15 let se zvýšila spotřeba munice o 30—50 %, PHM o 20—25 % a technického materiálu o 15—25 %. Rovněž ztráty materiálu jsou vyšší a mohou dosáhnout 25—30 %.

K plánování a materiálnímu zabezpečení operace je důležitá nejen celková spotřeba, ale i spotřeba jednotlivých druhů materiálu. Jak potvrzují zkušenosti, může dosáhnout na frontovou operaci u munice 30 až 35 %, u PHM 45—50 %, u proviantu okolo 3 % a u ostatních druhů materiálu 10—15 %. V důsledku zavádění další výsoce účinné bojové techniky k vojskům můžeme předpokládat, že se bude jak výše spotřeby, tak i její struktura, dále měnit.

Splnění cílů a úkolů operace má vysoké nároky zejména na činnost operačního týlu. V podmínkách, které jsou charakteristické pro soudobé operace, je základem materiálního zabezpečení vojsk nepřetržitý přísun materiálu, realizovaný celým dopravně zásobovacím systémem.

Operační týl je pro tuto činnost vybaven výkonnými silami a prostředky. Přesto za-

bezpečení náročných a dále rostoucích požadavků závisí na jejich optimálním využití. To je podmíněno zejména vytvořením takové organizační struktury prvků operačního týlu a možností jejich manévru, jež by spolehlivě zajišťovaly bojující svazky i ostatní vojska v průběhu celé operace. V materiálním zabezpečení to předpokládá spolehlivý a rychle fungující dopravně zásobovací systém.

Dosud uskutečněná opatření zvyšují dopravní kapacity a efektivnost v oblasti manipulace s materiálem, zvláště ve vybavení technikou, která odpovídá celkovému vývoji.

Dopravně zásobovací systém, podstatně více než v minulosti ovlivňující činitel času, prostoru a manévru. V důsledku toho se nároky na materiální zabezpečení bojové činnosti vojsk promítají zejména do těchto požadavků:

— včasné vytvoření a udržování předepsaných zásob materiálu na jednotlivých stupních velení jako jedné ze základních podmínek pro nepřetržitě materiální zabezpečení vojsk; zvýšená spotřeba materiálu vyžaduje určitou autonomnost nejen přímo u vojsk, ale i odpovídající rozložení a udržování zásob (normativů) na zásobovacích etapách operačního týlu,

— rozmach operace a časté změny situace vyžadují zvýšení pohyblivosti a manévrovatelnosti částí zásob operačního týlu k nepřetržitému zabezpečení bojové činnosti svazů prvního sledu, zasazovaných druhých sledů, záloh apod.,

— v souvislosti s tím je nutné dosáhnout většího členění zásob materiálu v operačním prostoru, a to jak z hlediska zabezpečení manévru, tak i dosažení větší odol-

nosti zásob proti zničení a vyřazení působením nepřítelů,

— zdokonalení dopravně zásobovacího procesu vyžaduje vyšší centralizaci některých jeho prvků (prostředků dopravy a manipulace s materiálem) s cílem efektivnějšího využití těchto sil a prostředků na jednotlivých stupních velení,

— zrychlení celého dopravně zásobovacího procesu také předpokládá jeho další intenzifikaci, jež spočívá nejen v racionálním využití sil a prostředků prvků operačního týlu, ale také v postupné realizaci opatření, která snižují četnost manipulací; postupně uplatňovaná komplectace zásob, zejména hlavních druhů materiálu, rychle narůstající paletizace a rozvoj kontejnerizace — to vše směřuje k intenzifikaci a podporuje její vývoj; svědčí o tom i stručné srovnání výkonnosti manipulační činnosti při vykládce materiálu z jednoho železničního transportu s materiálem: při klasickém způsobu je k tomu zapotřebí 8–10 h, je-li materiál v paletách 4–6 h a je-li v kontejnerech 2–3 h (při srovnatelném počtu techniky).

Nejde jen o názorný příklad vyšší intenzifikace, ale především o zrychlení přísunu jako jednoho z činitelů, které nejvíce limitují organizaci dopravně zásobovacího systému.

Tento systém tvoří základny a svazky materiálního zabezpečení se sklady materiálu, útvary a jednotkami pro manipulaci, dopravní prostředky, komunikace a orgány plánování a řízení; jde o složitý integrovaný systém. K zabezpečení své funkce vyžaduje pevné a nepřetržité řízení. To předpokládá především stálou znalost stavu materiálního zabezpečení na jednotlivých stupních a možnosti přísunu.

Požadavkům na materiální zabezpečení vojsk v soudobých operacích (při dosažení značně vysoké úrovně ve vybavenosti prvků operačního týlu) v závislosti na stavu a dalších předpokladech národního hospodářství, podle mého názoru, nejlépe odpovídá tato organizační struktura **dopravně zásobovacího systému** operačního týlu:

1. Základní prvek operačního týlu, který spojuje teritorium a vojska, tvoří polní základny, jež jsou ve své činnosti vázány na železnici. Proto hlavním dopravním prostředkem pro přísun materiálu z teritoria je železniční doprava. Vzhledem k tomu význam železnice (železniční sítě a obnovy příslušných železničních směrů) dále vzrůstá. Zasadování a rozvíjení oddělení polních základen za vojsky je podmíněno tempem obnovy železnic.

Možnost zasažení oddělení polní základny rozhodně ovlivní dopravně zásobovací systém. Jestliže rychlost obnovy železnič-

ního směru umožní zasažení oddělení polní základny v souladu s tempy vedené operace, přísun zásob do těchto oddělení napomůže zkrácení automobilního přísunu k vojskům. V případě, že rychlost obnovy železničního směru bude naopak zaostávat za tempem vedení operace a neumožní včasné zasažení (rozvinutí) oddělení polní základny vynucené situací (bude ve větší vzdálenosti od vojsk a při přísunu zásob z těchto oddělení k vojskům bude docházet k rychlému narůstání vzdálenosti), ovlivní to nepříznivě celkovou výkonnost automobilních prostředků. Taková situace může vzniknout zejména při použití jaderných zbraní nepřítelů nebo nových účinných konvenčních zbraní a prostředků.

Činnost polní základny a jejích oddělení je tedy závislá na včasné zasažení železničních útvarů k zabezpečení obnovy a na možnostech tempa obnovy železničních směrů.

Polní základny jsou schopny přijatými opatřeními v oblasti dopravy a manipulace zabezpečit realizaci dopravně zásobovacího systému a udržovat stanovené zásoby (normativy).

2. Svazky materiálního zabezpečení operačního týlu (dále jen týlové svazky) zabezpečují realizaci dopravně zásobovacího systému na tomto stupni dvěma základními směry činnosti:

— automobilní útvary automobilních svazků přísunují materiál z polní základny nebo jejích oddělení do prostoru rozvinutí týlových svazků, které působí za armádami prvního sledu,

— automobilní útvary týlových svazků operačně strategického svazu přísunují materiál do prostoru týlových svazků armád prvního sledu.

— automobilní útvary týlových svazků operačně strategického svazu přísunují materiál do prostoru týlových svazků armád prvních sledů.

Tyto týlové svazky udržují stanovenou výši zásob (normativy) a jejich nepřetržitým doplňováním trvale zabezpečují bojovou činnost vojsk. Jsou mobilní a mohou se přemísťovat v operační sestavě v závislosti na tempu operace i dalších podmínkách.

V průběhu vedení bojové činnosti, zejména v situaci, kdy bude docházet ke vzdalování týlových svazků od polní základny nebo jejích oddělení, je možné používat kombinovaného způsobu přísunu, tj. spojení činnosti automobilních svazků a částečné využití automobilních útvarů týlových svazků k navážení zásob materiálu do prostoru rozvinutí týlového svazku. Jak potvrzuje praxe, lze tohoto způsobu nejčastěji použít zejména v dalším průběhu vedení operace.

Nesmí však znemožnit vlastní zabezpečení přísunu z týlových svazků armád prvního sledu do vojskového týlu, zejména k divizím prvního sledu.

Týlové svazky jsou k plnění těchto úkolů vybaveny dostatečně výkonnými prostředky.

Principy přísunu materiálu jak je známe v současných podmínkách, se v zásadě nemění. Základní činnosti týlových svazků je však komplexní řešení dopravně zásobovacího procesu, tj. přijetí zásob z polní základny (nebo částečný odběr), jejich zmanipulování v prostoru rozvinutí týlových svazků v souladu s plány přísunu a vlastní přísun k svazkům (u týlových svazků armád do stupně vojskového týlu).

3. Samostatnou částí realizace dopravně zásobovacího procesu je zásobování přímo podřízených svazků a útvarů.

Vzhledem k jejich počtu (zvláště na stupni operačně strategického svazu) připadá na ně značný objem celkové spotřeby, i když v rozdílné skladbě materiálu. Náročnost zabezpečení samostatných svazků a útvarů vyplývá zejména z častých změn v bojové činnosti, manévru v operačním prostoru i ze značné spotřeby, zvláště PHM a materiálu.

Jejich trvalé zabezpečování má značné požadavky hlavně na koordinovanou činnost orgánů ve štábech, které plánují a zajišťují bojovou činnost, a na včasnou informovanost především štábů týlových svazků o požadavcích (přehled o jejich přidělení, doba a místo odběru materiálu atd.).

Rízení této činnosti vyplývá ze zásady o způsobu zabezpečení těchto svazků a útvarů: odběry na úhradu spotřebovaných zásob si zajišťují vlastními dopravními prostředky z výdejních míst týlových svazků nebo polní základny (jejich oddělení).

4. Řízení dopravně zásobovacího systému je součástí velení týlu, které je prvkem

velení vojskům. Nepřetržitě materiální zabezpečení vojsk proto předpokládá řízení tohoto procesu na jednotlivých stupních velení v těsné součinnosti štábu týlu s vševojskovým štábem, správou (oddělením) vojenské dopravy a náčelníky druhů vojsk a služeb.

Dobu přísunu a množství materiálu stanoví, na základě rozhodnutí příslušného velitele v součinnosti se zástupcem velitele pro výzbroj a veliteli i náčelníky druhů vojsk. On také odpovídá za včasný přísun materiálu k podřízeným (s využitím všech druhů dopravy, včetně prostředků podřízeného stupně).

Štáb týlu zpracovává Plán přísunu, organizuje a koordinuje práci všech druhů vojsk (služeb), zainteresovaných na plánování a uskutečňování přísunu.

Na organizaci a řízení dopravně zásobovacího procesu se podílejí řídící a výkonné orgány všech velitelských stupňů. Praktické uskutečňování může ovlivnit řada činitelů, jako např. bojová činnost vlastních vojsk i vojsk nepřítelů, sestava vojsk, připravenost a rozložení zásob, stav komunikací, dopravních a jiných prostředků, kvalita informačního systému, spojení.

Aby byl dopravně zásobovací systém pružný a zabezpečoval plynulé doplňování vojsk materiálem i v nejsložitějších podmínkách, musí být zajištěno jeho nepřetržitě řízení. Centralizované plánování a zabezpečení přísunu předpokládá široké využití výpočetní techniky. Perspektivnost a nezbytnost tohoto opatření je evidentní nejen z hlediska vlastní realizace dopravně zásobovacího procesu, ale i všech činitelů, které jej ovlivňují. Komplexnost řízení tohoto integrovaného systému proto vyžaduje další kvalitativní změny v plánování i vlastní řízení k zefektivnění a zrychlení celého dopravně zásobovacího systému.

Současné působení do celé hloubky operační sestavy nepřítele — hlavní tendence v rozvoji teorie operačního umění

*Redakčně upravený a zkrácený obsah článku generálmajora
P. G. Skačka, doktora vojenských věd, profesora, uveřejněný
v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 7/1985.*

Analýza zkušeností z druhé světové války, z lokálních válek, ale i rozvoje vojenství v současné době svědčí o tom, že princip současného působení do celé hloubky operační sestavy a na objekty v hlubokém týlu nepřítele je jedním z nejdůležitějších principů vojenského umění. Po zavedení jaderných zbraní a dalších nejnovějších prostředků boje nesmírně vzrostla jeho úloha při dosahování úspěchu v soudobých operacích.

Do doby zavedení raketových jaderných zbraní bylo ve strategii oboustrannou snahou působit na strategické zálohy a objekty v hlubokém týlu silami letectva. Ovšem v té době zavedené prostředky do výzbroje nebyly dokonalé což značně snižovalo efektivnost úderů ze vzduchu.

Strategické jaderné síly v nových podmínkách jsou schopny ničit objekty prakticky v jakékoli hloubce a s vysokou přesností, což zásadně mění charakter ozbrojeného zápasu. Současné působení těchto prostředků na vojenské i vojenskoekonomické objekty, které jsou rozmístěny v hlubokém týlu bojujících stran, přemění ihned po zahájení války jejich území v prostor aktivní a ničivé činnosti.

V operačním umění a taktice tento princip nabývá rovněž na rozhodujícím významu. V souvislosti se zdokonalováním dalekonosných jaderných a palebných prostředků i radioelektroniky jeho úloha ještě více narůstá. Je dále rozvíjen v teorii hluboké operace (boje). V současné době jsou ve vojenském tisku tyto operace nazývány jako „více-rozměrné“ a v armádách USA a dalších států NATO — „kombinované vzdušné a pozemní“ nebo „hlubokého úderu“.

Společnou tendenci v rozvoji teorie a praxe současného působení na nepřítele do velké hloubky v průběhu válečných tažení v minulosti bylo použití rychlých vojsk jako nejefektivnějšího prostředku k vedení hlubokého úderu, zvýšení jejich mobilnosti, narůstání rozsahu bojových úkolů a zvětšení hloubky činnosti.

Nejvíce zkušeností ze současného působení do celé operační hloubky zejména silami rychlých vojsk získala Sovětská armáda ve Velké vlastenecké válce. První rychlé skupiny, které byly vytvořeny v armádách v období protiútoků u Moskvy, měly smíšenou sestavu a zahrnovaly tankové, mechanizované a jezdecké svazky. V bitvě u Stalingradu jako rychlé skupiny byly používány tankové, mechanizované a jezdecké sbory. Počínaje zahájením protiútoků u Kurska v roce 1943 byly používány jako frontové rychlé skupiny tankové armády stejného složení a v armádách — tankové a mechanizované sbory (jezdecko-mechanizované skupiny). Rychlé skupiny, vytvářené u frontů i armád, které působily na nejdůležitějších směrech, značně zvýšily možnosti vojsk v rychlém přerůstání taktického úspěchu v operační. Po jejich zasazení do sražení rychle postupovaly do hloubky, na značnou vzdálenost se odtrhávaly od vojsk prvního sledu a vedením vysoce manévrové (přepadové) činnosti narušovaly operační a strategickou pevnost obrany nepřítele, čímž napomáhaly dosažení vítězství v operacích v krátké době.

V průběhu druhé světové války byly hlavními prostředky hlubokého úderu tanková a mechanizovaná vojska, letectvo a vzdušné výsadky. Jezdecké vojsko pozbylo bývalou úlohu a postoupilo místo tankovým armádám, tankovým a mechanizovaným sborům. Neustále narůstala úderná síla bombardovacího a bitevního letectva i vzdušných výsadkových vojsk. Současně v letech druhé světové války začínal vznikat principiálně nový prostředek hlubokého působení — balistické rakety (V-1 a V-2). Avšak jejich technické charakteristiky a bojové možnosti nebyly tehdy dostatečné, aby zásadně ovlivnily výsledky ozbrojeného zápasu.

V poválečném období v souvislosti s rozvojem vědeckotechnického pokroku v nejvyšších státech bloku NATO neustále narůstaly bojové možnosti úderného letectva, výsadkového vojska a dalekonosného dělostřelectva. Vznikly principiálně nové zbraně — jaderné a rakety strategického, operačního a taktického určení. Současně s tím probíhal proces pancéřování a mechanizace pozemních vojsk, výrazně se zvětšila jejich úderná a palebná síla, manévrovost a možnosti. Vznikly vzdušné úderné formace a bitevní vrtulníky. Společně s tím byl zahájen proces vytváření vysoce přesných zbraní, zejména průzkumných a palebných systémů.

Rozpracování nových prostředků ozbrojeného zápasu, zvláště vysoce přesných zbraní a jejich zavedení k vojskům, mělo za následek změny v názorech vojenského velení USA a jejich spojenců v NATO na možný charakter soudobé války. Do vojenského umění USA byl zaveden pojem „operační umění“. Jeho základem se stala koncepce „kombinované vzdušné a pozemní operace (sražení)“ a v armádách bloku NATO jako její druh — „hluboce členěný úder“. Obě tyto koncepce nejsou pokládány za formu bojové činnosti, ale za způsob použití různých sil a prostředků pozemních vojsk a vojenského letectva v operacích sboru, armády a skupiny armád.

Podstatou těchto koncepcí je současné vedení hromadných úderů nejen na vojska prvního sledu protistojícího uskupení, ale i na nejdůležitější objekty v týlu (druhé sledy, zálohy, raketové vojsko, dělostřelectvo, letiště, místa velení, spojovací uzly, velké sklady, komunikace apod.) do celé hloubky operační sestavy svazu. Přitom vedení úderů na objekty v hloubce je plánováno různými silami s přísným sladěním jejich činnosti co do cíle, místa, času a v souladu s bojovou činností vojsk, která útočí čelně, ke zničení nepřítele v nekratší době. Překvapivému přechodu do útoku a získání iniciativy v činnosti je věnována propracovaná pozornost.

V podstatě jsou v koncepcích kombinované vzdušné a pozemní operace plně využity myšlenky sovětské předválečné teorie hluboké operace. Jsou však již realizovány s pomocí soudobých prostředků ozbrojeného zápasu. Hloubka současného ničení objektů může dosahovat prostředky brigády do 15 km, divize — 70 km, armádního sboru — 150 km, armády a skupiny armád — do 500 i více km. Při ničení uskupení vojsk má zvláštní význam boj s druhými sledy, zálohami a dalšími silami k rozvíjení úspěchu a dezorganizaci velení.

Zkušenosti ze cvičení vojsk bloku NATO potvrzují, že jako prostředky hlubokého působení může skupina armád používat v taktické hloubce — dalekonosné dělostřelectvo, raketometné systémy a vrtulníky; v operační hloubce — taktické letectvo, raketové útvary, vzdušná úderná a vzdušná výsadková vojska, síly rychlého rozvinování; ve strategické hloubce — rakety pozemního vojska a námořnictva, letectvo a křídlaté rakety. Hlavním cílem těchto sil hlubokého úderu je: vést mohutné palebné údery na všechny nejdůležitější prvky operační sestavy vojsk protivníka a okamžitě využívat jejich výsledků k upevnění úspěchu použitím vzdušných výsadkových (úderných) útvarů i nejmobilnějších svazků pozemního vojska. Přitom prvenství mají především raketová vojska a vzdušný sled vojsk, tj. letectvo, výsadky, vzdušné úderné svazky a útvary.

Analýza využívání obrněných vojsk k hlubokému působení na nepřítele z období druhé světové války potvrzuje, že ta vojska, která byla pohyblivější než hlavní síly vojsk přesunujících se pochodem, za předpokladu odpovídajícího zabezpečení, se rychle odtrhávala od svazků prvního sledu vševojskových svazů a vedla odvážnou, smělou a efektivní přepadovou činnost v týlu nepřítele a tak narušovala operační pevnost obrany.

Avšak poválečná úplná motorizace armád většiny států odstranila rozdíl v pohyblivosti mezi obrněnými (tankovými) vojsky a motorizovanou pěchotou. Proto, podle tvrzení mnohých zahraničních vojenských teoretiků, došlo ke známé krizi v praktickém použití principu současného působení na nepřítele. Vznikl rozpor mezi prudce narůstajícími možnostmi prostředků jaderného a palebného ničení i poměrně nízkou mobilností těch vojsk, která jsou předurčena okamžitě upevnit výsledky jaderných a palebných úderů. Mobilnost obrněných (mechanizovaných) svazků a útvarů se dostala do rozporu s prudce vzrůstající rychlou činností, hloubkou a mohutností prostředků jaderného ničení. V souvislosti s tím jsou vojenští odborníci toho názoru, že vojska předurčená k hlubokému působení na nepřítele a k současnému využití výsledků hlubokých jaderných a palebných úderů musí mít zásadně jinou technickou základnu k přemísťování v prostoru i tomu odpovídající organizační strukturu, která jim zabezpečuje vyšší pohyblivost v porovnání s nynější organizací pozemních vojsk. Odpovídající základnou pro ně by mohly být vzdušné prostředky, např. vrtulníky, letouny, létající plošiny a další prostředky, které jsou založeny na principu využití vzdušného polštáře.

Předpokládá se, že na počátku mohou tato rychlá vojska zahrnovat jak aeromobilní útvary, tak i vysoce mobilní svazky, které se přesunují terénem. V dalším, v závislosti na vytvoření nových vzdušných dopravních prostředků, budou úplně aeromobilní a vytvoří vzdušný sled útočících vojsk. Protože rozdíl v tempech činnosti tohoto sledu ve srovnání s pozemním bude podstatný, pak takové aeromobilní útvary a svazky budou schopny mnohem rychleji vést současné údery do celé hloubky operační sestavy protivníka. Je předpoklad, že jejich tempa útoku budou 2—3krát i více převyšovat postup hlavních sil. Propočty potvrzují, že když pozemní vojska, v souladu s americkými řády, jsou schopna postupovat v průběhu boje jen do 30—40 km za den, pak aeromobilní vojska do 90—120 i více km.

S cílem realizace přijatých koncepcí v armádách bloku NATO ke zvýšení mobility pozemních vojsk, zvláště svazků předurčených k činnosti v operační hloubce, bylo vytvořeno vojenské letectvo, vybavené vrtulníky a letouny různých typů. V USA mají např. vzdušné výsadkové a vzdušné úderné divize. V NATO jsou vytvořeny mobilní síly, které zahrnují jednotky pozemních vojsk a vojenské letectvo. Ve své organizaci mají štáb a sedm zesílených praporů, které jsou vyčleněny ze sestavy armád USA, Velké Británie, NSR, Belgie, Itálie, Lucemburska a Kanady. Prapory mají odpovídající počty osob a jsou vybaveny v souladu s přijatým rozhodnutím, které se vztahuje na mobilní síly. Jsou složeny ze tří padákových (pěchotních, horských) rot, rot podpory a z dělostřelecké baterie. Některé z nich jsou zesíleny ženijními a spojovacími jednotkami, vojenským letectvem a jednotkou týlového zabezpečení. Kromě toho v řadě armád bloku se objevily prapory, pluky a brigády protitankových vrtulníků a jiné jednotky a útvary pozemního vojska vyzbrojené různými vrtulníky. V tom se projevuje přesně vyjádřená tendence: mít vysoce mobilní vojska na principiálně novém základě — na letounech.

Analýza bojových možností, výpočty a zkušenosti potvrzují, že aeromobilní vojska mohou být úspěšně použita ve všech druzích bojové činnosti, ale neefektivněji v útoku. Jejich přednost před pozemními vojsky tkví v tom, že s pomocí vrtulníků jsou schopna snadno překonávat téměř všechny přírodní překážky a obranná postavení vzduchem nebo obcházet nepřítele z boků a týlu. Mohou zahajovat útok ze samostatných široce rozptýlených prostorů, spojit se na dráze letu nebo v prostoru objektů zteče, v dalším se rozptýlit, a to ještě do té doby, než budou proti nim vedeny údery. Charakteristickým rysem aeromobilních útvarů a základem úspěchu v boji je jejich schopnost rychle přenášet úsilí a palbu z jednoho cíle na druhé, vést údery ze vzduchu i na zemi na palebné prostředky, místa velení i objekty týlu nepřítele. Předpokládá se, že budou široce využívány k vedení hlubokého nepřepadového boje v týlu s cílem narušit operační pevnost obrany. Specifickou zvláštností jejich činnosti je vysoká mobilita a palebná síla, spojená s efektivním vzdušným průzkumem. To jim umožňuje rozhodným způsobem přiblížit se k nepříteli, rychle zjistit i ničit jeho objekty a usku-tečňovat široký manévř vzduchem. Mezi hlavní faktory, které určují jejich úspěch v boji, patří:

- pečlivě vedený hluboký průzkum,
- odpoutání se od země a přesun vzduchem,
- vysoká rychlost a manévrovost,
- rozhodný úder a nápor.

Jejich velká palebná síla a efektivnost kompenzují poměrně omezené počty takových uskupení.

V americkém tisku byly vyjádřeny myšlenky, že k vedení takové činnosti je postačující mít na každou skupinu armád jeden svazek přibližně sborového typu. Tento vysoce mobilní prvek operační sestavy, který je přepravován a zásobován vzduchem, musí být schopen vést rychlé a hluboké údery na nejdůležitější objekty v hloubce obrany v operační součinnosti s pozemními vojsky.

Zahraniční vojenští teoretici poznamenávají, že základ pro organizaci takových svazků je vytvořen. Daším úkolem je připravit a vybudovat větší množství a více druhů létajících prostředků. Na rozdíl od vzdušných výsadkových vojsk musí mít aeromobilní svazky druhotnou mobilitu. To znamená, že jejich rychlá uskupení, která působí v hlubokém týlu protivníka, musí být schopna vést postupné údery na mnohé objekty a využívat k přemístění na bojiště a k palebnému působení na nepřítele vlastní organizační prostředky pro přesun vzduchem. Mohou to být létající prostředky různých typů:

k přepravě bojových útvarů vzduchem, jejich letecké podpoře a obraně ze vzduchu a také ke službám týlu.

V západním tisku jsou uváděny tři varianty přepravy vojáků do prostoru bojového určení:

- první: vybavit každého vojáka létajícím prostředkem,
- druhá: do jednoho létajícího prostředku umístit družstvo až četu vojáků,
- třetí: předpokládá vytvořit mohutné létající prostředky, do kterých se vejde velké množství skupin lidí, bojová technika a zbraně.

Přitom nejpravděpodobnější je druhá varianta. Vzhledem k tomu, že je předpokládáno značných ztrát živé síly při použití létajících prostředků třetí varianty, je doporučováno používat je k přepravě materiálních prostředků. Náklady do prostoru rozmístění vojsk budou shazovány na padácích nebo na otáčivých kontejnerech se zpomaleným vertikálním spouštěním, které připomíná padání javorových listů, kromě toho i přistáním letounů se zkráceným startem a přistáním.

Z toho vyplývá, že celková tendence v rozvoji aeromobilních vojsk jako prostředku hlubokého působení je zdůvodňována nejen teoreticky. Je pro ně prakticky připravována technická základna: létající plošiny, různá vznášedla, které využívají principu vzdušného polštáře atd. Vojskové letectvo je doplňováno nejnovějšími druhy bitevních a dopravních bojových vrtulníků. Zvyšuje se jejich palebná a úderná síla, dolet, výška letu a nosnost.

V **taktické činnosti** se předpokládá, že na počátku budou mobilní vojska vést útok kombinovaným způsobem. Jejich určitá část bude přemísťována vzduchem na nízkou letičích prostředcích, které lehce překonají přírodní překážky, aby současně s druhou částí, útočící po zemi, vedla překvapivé údery na důležité objekty, ničila je a uskutečňovala manévry k dalším cílům. S rozvojem vojskového letectva všechny hlavní bojové jednotky, včetně tankových, budou přepravovány do prostoru zteče, objektů vzduchem s využitím létajících prostředků.

Současné působení do celé hloubky uspořádání obrany se stává hlavní tendencí i v rozvoji vševojskových bojů a operací. Bude uskutečňováno v operacích všemi silami a prostředky, a to především aeromobilními vojsky, které mají zásadně jiný základ k jejich přesunům. Jde v podstatě o nový charakter bojové činnosti. S přesně sladěnými palebnými údery všech prostředků ničení, s činností svazků prvního sledu, které útočí čelně, a současně aeromobilních sil v nepřátelském týlu, jehož vojska jsou rozčleňována do hloubky, druhé sledy a zálohy jsou oddělovány i ničeny a způsobovány ztráty dalším důležitým objektům v hloubce, čímž je zabezpečeno vysoké tempo vedení operace. Je-li zajištěna těsná součinnost s vojenským letectvem, mohou aeromobilní vojska, včetně vzdušných výsadek, dalších sil a prostředků, narušovat systémy velení vojskům a zbráním nepřítele, vytvářet v jeho týlu ohniska obrany, narušovat operační pevnost obrany a tím vytvářet výhodné podmínky svazkům prvního sledu k úspěšnému splnění stanovených bojových úkolů.

Z analýzy vyplývá, že základem rozvoje prostředků hlubokého působení je **zvýšení jejich dosahu, palebné síly a aeromobilnosti**. Jestliže hloubka jejich činnosti v minulé válce byla u dalekonosného dělostřelectva do 20 km, letectva do 200–250 km a rychlé skupiny pronikaly obranou nepřítele do 80–100 km, pak v soudobých podmínkách tato hloubka značně narůstá a může dosáhnout u dělostřelectva do 30–40 km, letectva do 1000 i více km, taktických a operačně taktických raket 150–170 i více km, vzdušných křídlatých raket do 500 km, aeromobilních vojsk 150–200 i více km od čáry dotyku.

Jedním z důležitých principů použití prostředků hlubokého působení na nepřítele, zvláště mobilních vojsk, bylo v minulé válce jejich použití na směr hlavního úderu

do celé hloubky útočné operace. Tato zásada bude pochopitelně platná i v budoucích operacích. Avšak v nových podmínkách bude zapotřebí řešit řadu problémů jejich operačního, technického a týlového zabezpečení. Nejaktuálnější jsou otázky přísunu materiálních prostředků, oprava zbraní a bojové techniky, odsun nemocných a raněných.

Udržování těsné součinnosti prostředků hlubokého působení mezi sebou a s vojsky, která útočí čelně, bylo jedním z rozhodujících činitelů k dosažení úspěchu. Význam její pevnosti v dnešních podmínkách vzrůstá v souvislosti s dynamickým charakterem operací, rychlou změnou podmínek operační situace a nerovnoměrným postupem vojsk. To vše vyžaduje přesnější organizaci součinnosti, udržování její nepřetržitosti, zvláště mezi vojsky, která působí v týlu nepřítele, a prostředky ničení.

Můžeme předpokládat, že operace, ve kterých budou široce použity všechny prostředky hlubokého působení, budou mít skutečně vícerozměrný charakter a vyžadují řešení řady nových problémů, které je nutné rozpracovat již v současné době.

z kapitalistických armád

Kapitán Ing. Stanislav K a u c k ý

Munice pro perspektivní zbraňové systémy

Některé nedostatky a omezené možnosti infračervených a laserových soustav, určených pro navedení na pozemní cíle hlavně za nepříznivých podmínek na válčišti, si objektivně vynutily zkoumání možností principů a způsobů navedení, které jsou založeny na zcela odlišných základech.

Jedním z možných řešení, vzhledem ke specifickým fyzikálním vlastnostem, se stává využití milimetrových vln v radiolokačních prostředcích. K objasnění tohoto řešení je věnován tento článek.

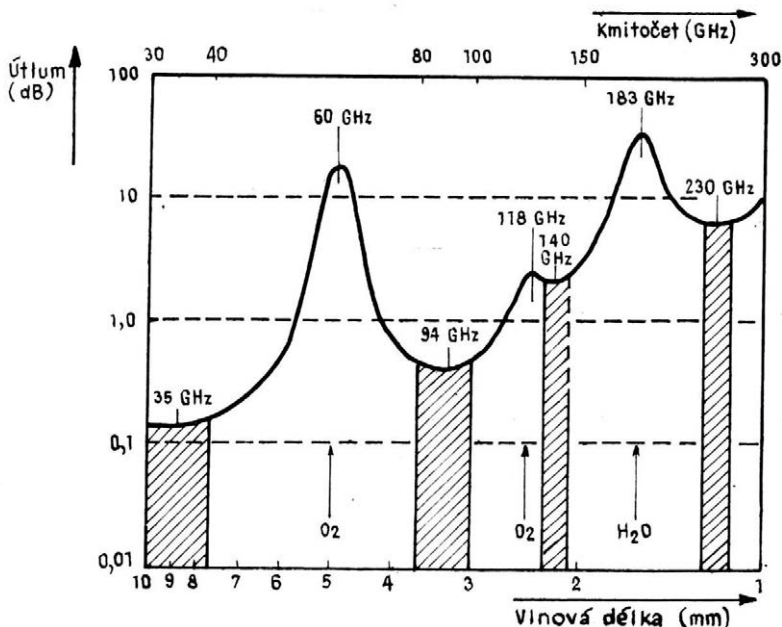
Charakteristika milimetrových vln

Milimetrové pásmo zahrnuje oblast vlnových délek od 10 do 1 mm, která odpovídá kmitočtům od 30 do 300 GHz. Ve spodní kmitočtové oblasti hraničí s klasickými rádiovými vlnami VHF/UHF a v horní s infračervenou. Vzhledem k relativní blízkosti této optické oblasti se milimetrové vlny řídí optickými zákony šíření. Proto se očekávají v souvislosti s aplikacemi milimetrových vln značné přednosti v porovnání se současnými možnostmi elektronických prostředků. K jejich nejdůležitějším vlastnostem budou patřit malé rozměry, vysoká přesnost a spolehlivost provozu za všech povětrnostních podmínek, ve dne i v noci.

Z fyzikální podstaty šíření rádiových vln prostředí vyplývá, že se vzrůstajícím kmitočtem neustále roste i útlum. Tuto závislost útlumu na kmitočtu vyjadřuje **obr. 1**. Je vidět, že útlum se nezvětšuje s kmitočtem lineárně, ale jsou vyznačeny oblasti

minimálního útlumu na kmitočtech 35, 94, 140 a 230 GHz — útlumová minima a oblasti maximálního útlumu — útlumová maxima, která vznikají na základě rezonančního pohlcování způsobovaného atmosférickými plyny, a to zejména na kmitočtech 60, 118 a 183 GHz. I přesto, že existují oblasti minimálního útlumu, v porovnání s kmitočty v klasické radiolokaci, jsou tyto hodnoty útlumu daleko vyšší. Tak např. na kmitočtu 10 GHz je tento útlum 0,005 dB/km, na kmitočtu 35 GHz je 0,1 dB/km a na kmitočtu 94 GHz již 0,4 dB/km. Z této fyzikální vlastnosti milimetrových vln vyplývá, že jich může být využito pouze na malé vzdálenosti — prakticky do 1 až 2 km, výjimečně až do 5 km.

Na **obr. 2** jsou znázorněny vlivy deště a mlhy na šíření milimetrových vln v porovnání s infračervenou a laserovou oblastí. Útlum způsobený deštěm s rostoucím kmi-

Obr. 1

točtem prudce stoupá a od hodnoty 200 GHz pak zůstává přibližně konstantní. Je zřejmá značná přednost milimetrových vln v mlze, kdy je oblast infračervená i laserová charakterizována značným útlumem — řádově asi 100 dB/km, zatímco milimetrové vlny např. na kmitočtu 95 GHz pouhých 0,5 dB/km. Proto efektivnost použití milimetrových vln bude stoupat hlavně v mlze, tzn. bez přímé viditelnosti cíle.

Cílem mnoha zkoušek, které proběhly počátkem 80. let, bylo ověření možnosti využití milimetrových vln v podmínkách válčistě, charakteristického kouřem, dýmem a prachem. Potvrdilo se, že šíření milimetrových vln je negativně ovlivňováno pouze zastíněním clonou vymrštěné zeminy a kamení při výbuchu, a to jen po velice krátký časový okamžik.

Dosah radiolokátoru milimetrových vln je v důsledku útlumu značně omezen a navíc jej redukuje ještě další vlivy prostředí, jako jsou déšť, mlha, sníh, teplota vzduchu a další.

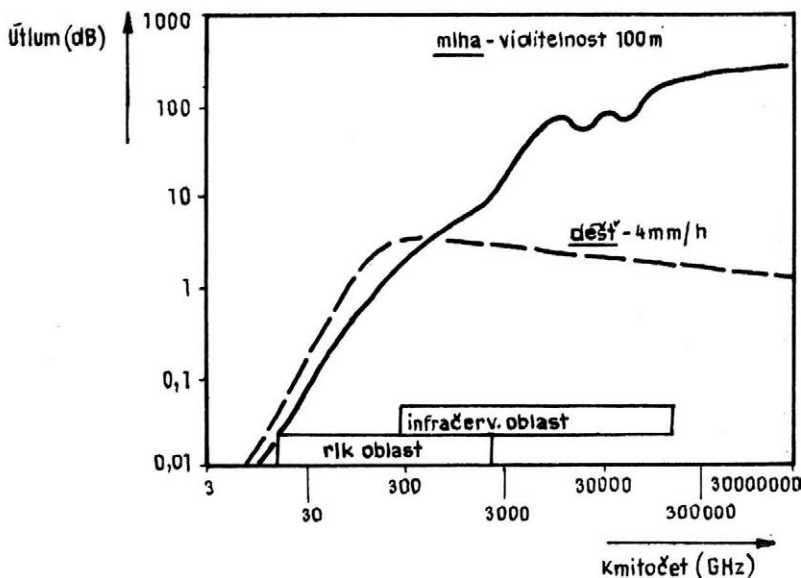
Vzhledem k vysoké směrovosti antén i při jejich relativně malých rozměrech

řádově jednotek až desítek centimetrů je zaručena ve srovnání s klasickými radiolokátory mimořádná přesnost měření, která při detekci cílů může dosahovat až úrovně „obrazu cíle“ nebo jinými slovy „zobrazení obrysů cíle“. Tato schopnost je nejhodnotnější z hlediska automatického rozlišení a identifikace cílů v perspektivních zbraňových systémech.

Ze stručné charakteristiky milimetrových vln vyplývají některé velmi důležité přednosti, a to zejména:

- malé rozměry antén a ostatních prvků naváděcích soustav,
- vysoká dálková i úhlová rozlišovací schopnost a přesnost měření,
- výhodné použití v mlze, kouři, dýmu a prachném prostředí,
- značná odolnost proti průzkumu, zaměřování a rušení,
- použití velké šířky pásma a možnosti skokového přeladování.

Pro tyto přednosti milimetrové vlny otevírají další cesty pro využití zařízení, a to hlavně v systémech řízení palby a aktivních radiolokačních naváděcích soustav.

Obr. 2

vách řízených střel a přesné munice, kde mohou rychle, přesně a spolehlivě plnit základní funkce — vyhledávání, identifikaci, rozlišování a sledování cílů při palbě nebo navedení na konečné dráze letu.

Vzhledem k vysoké rozlišovací schopnosti, přesnosti, spolehlivosti provozu a možnostem sestavování kompaktních monolitických celků malého objemu a hmotnosti a schopnostem bezporuchového provozu i v silně narušeném prostředí se nabízejí široké možnosti využití milimetrových vln, zejména v aktivních naváděcích soustavách řízených střel a senzorech speciální munice k ničení malorozměrných pohyblivých i nepohyblivých pozemních cílů, zejména však obrněné techniky. Součástí vývoje naváděcích soustav této kategorie jsou i speciální nespojitě metody

číslicového zpracování radiolokačních signálů, které umožní bezpečné rozlišení skutečného cíle od imitovaného a velmi rychlou klasifikaci jeho druhu na principu elektrooptické identifikace.

Pro své charakteristické vlastnosti a možnosti detekovat a analyzovat i cíle v mechanickém a rádiovém klidu a provádět jejich spektrální rozbor se aktivní a pasivní radiolokační naváděcí soustavy a senzory mají stát významným doplněním infračervených a laserových naváděcích soustav. Jejich použití jako součástí vysoce přesných zbraní se předpokládá buď samostatně nebo vytvářením vícefunkčních kombinovaných naváděcích soustav. Tím má být dosaženo efektivního ničení prioritních cílů v prostoru válčiště ve značném rozsahu.

Praktické aplikace milimetrových vln pro navedení munice k ničení pozemních cílů

Pod pojmem navedení zbraní na pozemní cíle je třeba si představit velice složitý a náročný proces, jehož příprava, provedení a konečné výsledky jsou ovlivněny celou řadou objektivních i subjektivních faktorů. Nejdůležitějšími jsou druh a způsob vedení boje, zámysl a cíle bojových operací jak v těsné blízkosti, tak v hloubce, charakter a druh zájmových cílů, způ-

soby a úroveň průzkumu a možnosti jeho operativního využití a samozřejmě i technická úroveň prostředků pro jejich ničení — přesných zbraní a munice včetně jejich schopnosti přesného navedení na zájmové cíle.

Některé závažné nedostatky infračervených a laserových naváděcích soustav a jejich omezené možnosti zejména v nepř-

znivých povětrnostních podmínkách byly podnětem k zahájení intenzivního vývoje radiolokačních naváděcích soustav na konečné dráze letu. Byly prokázány jejich některé přednosti a schopnosti, z kterých vyplývá, že radiolokační naváděcí soustavy jsou charakteristické zvláště pro prostředí válčíště — v mlze, kouři, prachu a dešti.

Po ověření možnosti použití radiolokačních naváděcích soustav pro navedení na pozemní pohyblivé i nepohyblivé cíle počátkem 80. let následovalo zkoumání metod a speciálních režimů provozu těchto prostředků s ohledem na zásady vedení boje v současných i perspektivních podmínkách, na mobilitu a odolnost bojové techniky, možnosti vedení radioelektronického boje protivníkem, klamání, maskování a nejrůznějších rušivých vlivů, které by mohly mít za následek buď narušení, nebo dokonce znemožnění procesu přesného navedení. Na základě toho byly stanoveny základní funkce, které musí radiolokační naváděcí soustavy plnit:

- vyhledávání a zjišťování cílů ve značném prostoru s vysokou pravděpodobností,
- identifikace a rozlišení druhu cíle s důrazem na obrněnou techniku — tanky a BVP,
- velmi rychlé zpracování dat využitím počítačů,
- spojitě sledování v konečné fázi letu.

K zabezpečení všech těchto funkcí již není možné s ohledem na kvalitu maskování a imitace cílů používat jednoduché metody a jednodušová zařízení, ale kombinované naváděcí soustavy s vysokým stupněm integrace prostředků, odlišných jak z hlediska principu, tak použitých metod průzkumu, detekce, identifikace, rozhodování i navedení. Proto i radiolokační naváděcí soustavy používají dva základní pracovní režimy — aktivní a pasivní. Jedině jejich vzájemným sklobením se může

dosáhnout věrohodných informací o zájmovém cíli a získat všechna potřebná data pro tvorbu povelového signálu pro navedení. Přitom je důležité mít na zřeteli fakt, že cíl musí být zjištěn a identifikován na relativně velké vzdálenosti, samotný let k němu trvá krátký časový okamžik, během něhož musí proběhnout celá řada náročných operací a rozhodovacích procesů. Po nich následuje přesné sledování a soustavné vyhodnocování odchylek a povelů ke korekcím letu. Ani cíl se obvykle nejeví jako kontrastní vzhledem k pozadí, ale bude převážně zamaskován např. větvičkami a sítěmi (což má nejen maskovací, ale i pohltivý účinek radiolokačních signálů), při přesunu bude značně pohyblivý a ve vyčkávacím postavení bude mít i vypnuté motory. V případě zjištění průzkumných prostředků protivník použije i prostředky REB, čímž značně ztíží činnost aktivních prostředků navedení.

Z těchto faktů vyplývá, jak složitý je proces zjištění techniky a jak náročné je zabezpečit velmi přesné a spolehlivé navedení pro jejich bezprostřední ničení. Tato složitost a náročnost se pak ještě násobí s požadavkem postihnout pouze obrněné cíle — tanky, obrněné transportéry a bojová vozidla pěchoty. S tím souvisí celá řada operačně taktických, technických i ekonomických problémů, které se v rámci nejrůznějších vývojových programů v USA, Velké Británii, NSR a Francii intenzivně řeší. Hlavní úsilí vývoje je soustředěno na aplikace milimetrových vln v radiolokačních naváděcích soustavách a senzorech, které jsou součástí munice a řízených střel. Naváděcí soustavy dělíme na:

- aktivní radiolokační,
- pasivní radiolokační.

Z hlediska jejich použití, principů činnosti a druhů provozu v konkrétních podmínkách mají své specifické zvláštnosti, které dále popíšeme.

Aktivní radiolokační naváděcí soustavy

Z teorie šíření milimetrových vln a jejich charakteristických vlastností, jako jsou efektivní použití za nepříznivých povětrnostních podmínek, mimořádně přesnosti měření a rozlišovací schopnost i značné odolnosti proti rušení se přímo nabízejí možnosti jejich širokého použití pro účely, kde jsou kladeny velké nároky na tato kritéria. Pro oblast přesného navedení na specifické pozemní cíle to platí dvojnásob.

Nejrozsáhlejší vojenská aplikace milimetrových vln pro navedení je úzce spjata s vývojem přesných zbraní a zvláště pak průzkumných a palebných systémů CSWS

a PLSS. Pro účely ničení obrněných cílů a hlavně tanků protivníka z prostoru mimo účinný dosah prostředků PVO byly vyvinuty první aktivní radiolokační naváděcí soustavy pod názvem WASP, TGSM a SA-DARM. První zkoušky plně ověřily správnost koncepce aktivního radiolokačního navedení a potvrdily použitelnost těchto prostředků. Průběh vývoje součáskové základny v oblasti milimetrových vln postupně umožnil lehké, malorozměrové a přitom vysoce výkonné a spolehlivé radiolokační prostředky zabudovat do vnitřku munice a řízených střel. Technická úroveň a možnosti moderních polovodičových

prvků umožnila přejít ke kvalitativně novým principům činnosti a druhům provozu, které otevřely cesty k dalšímu zvyšování přesnosti, spolehlivosti a zejména pak rychlosti zpracování dat. Integrované jednoúčelové počítače pro řízení funkcí a vyhodnocení signálů dále zjednodušily konstrukci, zvýšily spolehlivost a umožnily provádět obrovské množství operací ve velmi krátkém čase v průběhu navedení.

Aktivní radiolokační naváděcí soustavy pracují ve dvou základních režimech — v monoimpulsním režimu a v režimu se stálou vlnou. V současné době se řeší otázky jejich vzájemné integrace. Monoimpulsní režim je vhodný pro měření vzdálenosti cílů a používá se při počátečním navedení. Jakmile je cíl detekován, počítač automaticky volí přechod na režim se stálou vlnou, který poskytuje větší přesnost měření a vyhodnocení pohyblivých cílů. K tomu využívá frekvenčně modulovaného signálu a rozprostředného spektra v pásmu milimetrových vlnových délek a pseudonáhodné změny kmitočtu. To podstatně snižuje možnosti jeho zjištění, zaměření a rušení. Dosah aktivních prostředků, které pracují na kmitočtech 35, 94, 140 a 230 GHz je sice v důsledku útlumu šíření rádiových vln prostředím značně omezen na pouhých několik kilometrů, avšak zároveň má pozitivní vlastnost — je totiž nezjistitelný průzkumnými prostředky protivníka.

Vysoká přesnost měření přináší i určité problémy, jako např. detekce cíle na malé

vzdálenosti se již nejeví pouze jako bod, ale jako shluk (skvrna) jasných bodů, které sestavují radiolokační obraz cíle, jeho kontury. Na jedné straně je to výhodné pro obrazovou identifikaci cíle, však na druhé straně se projevuje tzv. třípyťový efekt ve formě světlíkování, což značně zvyšuje úroveň šumu. Efekt je však již ve všech moderních naváděcích soustavách vyhodnocován počítačem, který bezprostředně volí změnu režimu i provozních parametrů a tím jej eliminuje.

Aktivní naváděcí soustava určená pro submunici je jednoduchá a tvoří ji jeden monolitní celek — válec o průměru asi 15 cm a délce 10 cm. Anténa je směřována k terénu a okamžitě po detekci cíle dochází k iniciaci bojové náplně, která proráží anténu a ničí cíl v místě největšího odrazu radiolokačního signálu na horní ploše. Výhodou tohoto řešení je poměrně jednoduchá konstrukce a tím i nízká cena, která je u jednoúčelových zařízení hned za přesností a spolehlivostí určujícím faktorem. Je vybavena též vysoce výkonným zdrojem elektrické energie pro použití po dobu několika sekund. Jelikož působí z malé výšky nad terénem, je její zjištění a rušení protivníkem prakticky vyloučeno.

Z těchto faktů vyplývá, že aktivní radiolokační naváděcí soustavy představují určité logické pokračování principů a metod klasické radiolokace, i když na podstatně vyšší úrovni v důsledku přechodu do milimetrového vlnového pásma a širšího uplatnění počítačů.

Pasivní radiolokační naváděcí soustavy

Z hlediska identifikace cíle a jeho velmi přesného sledování v době konečného navedení, tzn. v těsné blízkosti cíle, vyplývá objektivní nutnost doplnit možnosti aktivních radiolokačních naváděcích soustav tak, aby nebylo možné soustředit jejich pozornost a navádění na klamné cíle. K tomu slouží pasivní radiolokační naváděcí soustavy, které mimo základní funkci spektrální identifikace cílů plní i funkci druhořadou a neméně podstatnou, a to velmi přesné sledování na krátké vzdálenosti. Obvykle se pasivní radiolokační naváděcí soustavy slučují s aktivními a tvoří s nimi jeden monolitní celek. Někdy se dokonce hovoří i o tzv. radiometrickém režimu, který se používá obvykle v kombinaci s aktivním režimem se stálou vlnou (PR/FMCW — Passive Radiometric/Frequency Modulation Continuous Wave). Principem jeho činnosti je pasivní metoda měření charakteristického záření v oblasti

milimetrových vlnových délek (od 10 do 1 mm). Nevýhodou tohoto režimu je velmi malý dosah — stovky metrů, ale naopak značnou předností je široký rozsah měření a velmi vysoká přesnost zaměření cíle, menší než 1 m. Běžná vegetace jako tráva, keře, stromy atd. se jeví v porovnání s vyzařováním kovu jako širokopásmový šum. Uvnitř spektra se pak kontrastně vyjímá oblast vlnové délky, která přísluší cíli — tanku.

Podle spektrálního snímku lze nejen velmi přesně vyhodnotit druh cíle (automobil, dělo, tank, BVP), ale i skutečně hořící cíl od imitovaného hoření těsně vedle cíle. To umožňuje vysoká směrovost, rozlišovací schopnost a citlivost pasivních radiolokačních prostředků navedení. Počítač vyhodnocuje velmi rychle zjištění klamného cíle a okamžitě ruší navádění a volí přechod na další cíl. Použití pasivního režimu je výhodné zejména pro detekci zamasko-

vaných cílů různými druhy maskovacích sítí, popřípadě i speciálními prostředky či náterů pro pohlcování radiolokačních signálů. V tomto případě se zamaskovaný cíl jeví naprosto stejně, jako kdyby zamaskován nebyl.

Z toho vyplývá, že pasivní radiolokační naváděcí soustavy jsou vysoce efektivní pro zjišťování skrytých cílů i k zabezpe-

čení velice přesného zaměření a identifikaci obrněných cílů. Proto jsou vhodným prostředkem k doplnění předností aktivních způsobů navedení a podílejí se tak na zvýšení kvality naváděcího procesu. Lze tedy předpokládat jejich další zkvalitňování v rámci integrovaných aktivních a pasivních radiolokačních prostředků navedení.

Činnost aktivních a pasivních radiolokačních naváděcích soustav při navedení na pozemní cíle

Bezpečné a velmi rychlé zjištění obrněných cílů ve složitých podmínkách válčistiště klade obrovské nároky jak na elektronické vybavení, tak na samotný proces ve všech fázích přiblížení k cíli. Technická stránka problému již byla popsána, proto se nyní zaměřím na činnost této speciální elektroniky v průběhu letu k cíli.

Schéma činnosti submunice s radiolokační naváděcí soustavou je uvedeno na **obr. 3**. Ve fázi stabilizace se nasměruje senzor do prostoru cílů a vyhozením padáku se vytvoří podmínky pro spirálové vyhledávání cílů. Při detekci cíle elektronický zapalovač okamžitě vyvolá odpálení bojové náplně ve směru cíle. Předností tohoto procesu a způsobu vyhledávání cílů je jednoduchost a vysoká spolehlivost.

Navedení řízených střel s radiolokační soustavou je obvykle podstatně složitější a je tvořeno jednotlivými fázemi, uvedenými na **obr. 4**. V přípravné fázi se nasměruje svazek k terénu a elektronika se uvede do činnosti. V další fázi vyhledávání se provádí snímání kýváním radiolokační antény v horizontální rovině, čímž je ozařován pás terénu o šířce až stovek metrů. Po detekci cíle se automaticky přeruší režim vyhledávání, ozařuje se pouze jeden cíl a počítač provádí jeho identifikaci porovnáváním radiolokačního obrazu s obrazem v paměti počítače. Jestliže iden-

tifikuje cíl jako cizí, přechází na režim sledování, přičemž používá kombinace aktivního a pasivního (radiometrického) režimu. Cíl pak nepřetržitě sleduje se vzrůstající úhlovou přesností až do okamžiku jeho zásahu. V případě, že zjistí podle spektra v pasivním režimu, že cíl hoří, nebo jde o klamný cíl, počítač okamžitě ruší proces sledování a přechází na počáteční režim vyhledávání dalšího cíle. Stejně je tomu i v případě, kdy počítač vyhodnotí, že střela již není schopna svými letovými manévry na cíl reagovat. Z toho vyplývá, že hlavní těžiště úspěšného zabezpečení naváděcího manévru spočívá zejména na kapacitních možnostech jednoúčelového počítače, který v průběhu navedení provádí stovky nejrozumnějších početních a rozhodovacích operací, přičemž využívá hlavně selektoru a údajů letových hodnot střely. Současné systémy již dokáží uchovávat v paměti počítače velké množství obrazů obrněné techniky v různých pohledech a provádět rychlé porovnávání s reálným radiolokačním obrazem, nebo imitovat natáčení obrazu do bočního pohledu.

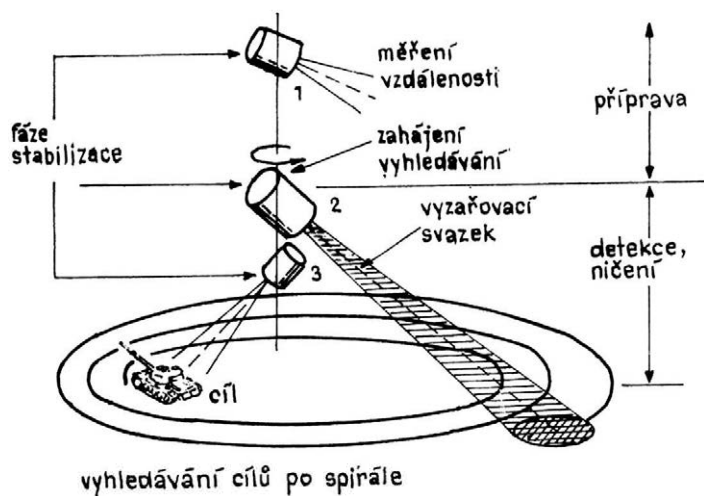
Cílem vývoje je maximálně integrovat jednotlivé druhy naváděcích soustav a metody navedení tak, aby bylo dosaženo maximální spolehlivosti zjištění, identifikace a navedení a z toho vyplývající i vyšší pravděpodobnosti ničení pozemních cílů.

Zhodnocení efektivnosti radiolokačních soustav v procesu přesného navedení:

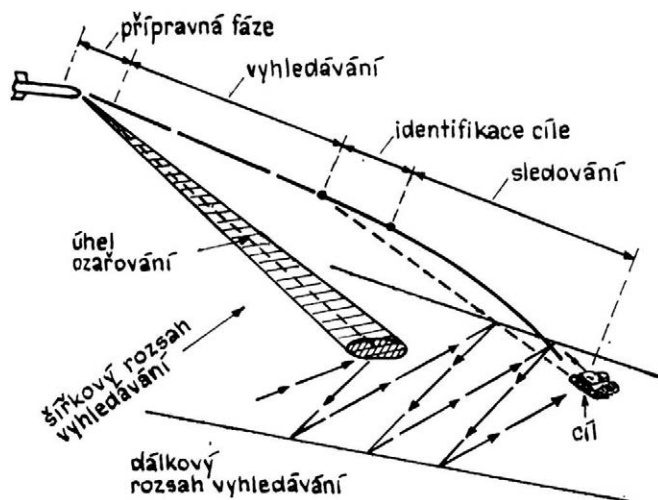
První zkušenosti z použití radiolokačních naváděcích soustav pracujících v milimetrovém vlnovém pásmu potvrzují předpokládané přednosti, přesnost a spolehlivost. V porovnání s infračervenými a laserovými soustavami jsou efektivnější při použití ve složitějších podmínkách válčistiště, na podstatně větší ploše, zejména v mlze, kouři a prachu. Jejich rušení aktivními nebo pasivními radiolokačními rušiči bude v důsledku přirozeného útlumu šíření mi-

limetrových vln prostředím a malého dosahu značně ztíženo nebo dokonce znemožněno.

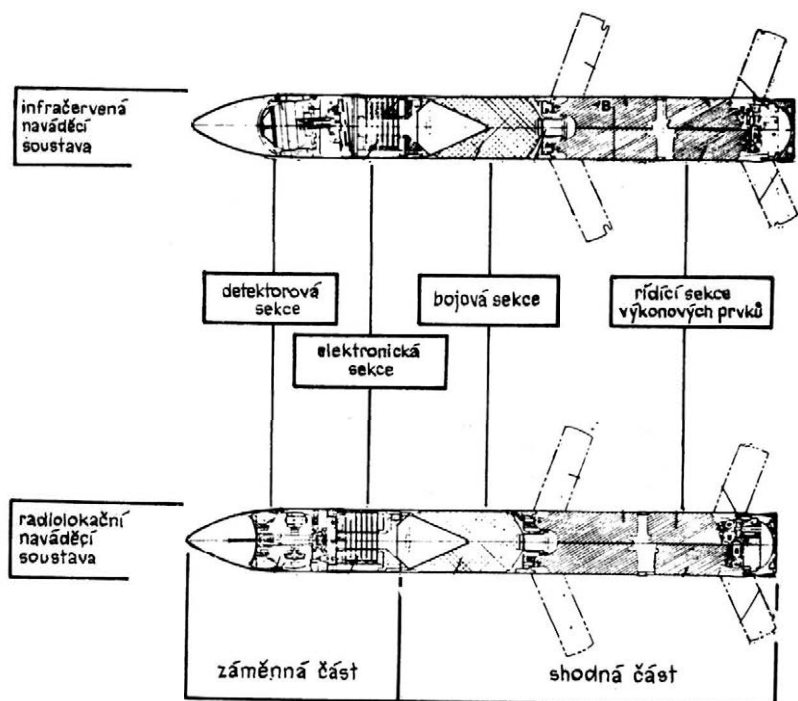
Je snaha o dosažení maximální univerzálnosti a provádění operativních obměn detektorové sekce, jak je vidět na **obr. 5**. Bojová sekce a řídicí sekce výkonových prvků řízené střely zůstává shodná a záměnná je pouze detektorová a elektronická sekce. Tím se značně zvyšuje univerzálnost použití v různých podmínkách.

Obr. 3

Obr. 4

Obr. 5

Perspektiva rozvoje aktivních a pasivních radiolokačních prostředků pro navedení na konečné dráze letu

S největší pravděpodobností lze předpokládat, že dosavadní principy a metody navedení na pozemní cíle budou v dalších letech dále zdokonalovány. Hlavní úsilí se bude soustřeďovat na realizaci vícenásobných pracovních kmitočtů a jejich náhodnou změnu v krátkých časových intervalech, na skokové a nepravidelné změny polarizace a zejména na vyšší kvalitu a rychlost zpracování signálů. V konstrukci moderních naváděcích soustav této kategorie se budou stále více uplatňovat plošné fázové antény, schopné formovat několikánásobně extrémně úzké svazky, které se budou vychylovat elektronicky a jejich šířka bude tvarována počítačem. To umožní úplně odstranit mechanický pohyb gyroskopů, nutný pro stabilizaci soudobých

naváděcích soustav, což se projeví zvýšením rychlosti vyhledávání, jeho rozsahu, přesnosti a samozřejmě i snížením hmotnosti a objemu. Proto perspektivní naváděcí soustavy budou moci být instalovány do menších prostředků ničení a jejich vnitřní prostor bude moci být využit k jiným účelům. Přechod na vyšší kmitočty, 140 až 230 GHz, umožní další miniaturizaci antén při zachování dosavadní přesnosti.

I přes to, že dojde k dalšímu zjednodušení a tím i ke snížení ceny této speciální techniky, budou zkoumány možnosti opakovaného použití elektronické části, tzn. senzorů a naváděcích soustav.

Současně se značnými přednostmi mo-

derních radiolokačních infračervených a laserových naváděcích soustav je třeba si uvědomit jejich úzkou návaznost na velice přesné průzkumné, resp. průzkumné a palebné systémy. Bez přesnosti vymezení prostoru rozmístění bojové techniky nelze ho-

vořit ani o přesnosti navedení prostředků tohoto druhu, které mají omezený dosah a možnosti vyhledávání cílů. Proto konečný výsledek je nutné chápat jedině z hlediska efektivního skloubení vysoce přesného průzkumu i navedení.

Plukovník doc. Ing. Zdeněk Kodeš, CSc.

K rychlé orientaci v Bojovém řádu

Všestranné zabezpečení čl. 23	spočívá v organizování a plnění opatření vytvářejících vojskům výhodné podmínky pro splnění uložených úkolů	dělí se na: – bojové, – speciální technické, – týlové; provádí se nepřetržitě
Bojové zabezpečení čl. 567	spočívá v organizování a realizaci opatření znemožňujících nenadálé napadení nepřítelem, snižujících efektivnost jeho úderů na naše vojska a vytvářejících výhodné podmínky pro organizované a včasné zahájení boje a jeho úspěšné vedení	druhy bojového zabezpečení: – průzkum, – ochrana proti zbraním hromadného ničení, – radioelektronický boj, – maskování, – ženijní zabezpečení, – chemické zabezpečení, – topograficko-geodetické zabezpečení, – hydrometeorologické (meteorologické) zabezpečení, – zajištění
Průzkum čl. 568–571	nejdůležitější druh bojového zabezpečení, představuje soubor opatření prováděných veliteli všech stupňů, štáby a vojsky s cílem získat průzkumové zprávy o nepříteři a terénu v prostoru předpokládané činnosti, nutné k přípravě a úspěšnému vedení boje hloubka vedení průzkumu: divize – 100 km, pluk – 50 km	Základní požadavky na průzkum: – cílevědomost, – nepřetržitost, – aktivnost, – včasnost a operativnost, – utajení průzkumu, – hodnověrnost, – přesnost určení souřadnic zjišťovaných objektů (cílů)

Vedení vojskového průzkumu čl. 574–580	u divize (pluku) ze sestavy průzkumných, motostřeleckých a tankových jednotek se vysílají průzkumné odřady na nejdůležitější směr v síle průzkumné, motostřelecké nebo tankové roty; někdy od divize motostřelecký nebo tankový prapor samostatné průzkumné hlídky od divize (pluku) v síle do zesílené čety průzkumné skupiny pro činnost v týlu nepřítele ze speciálně připravených průzkumných jednotek bojové průzkumné hlídky a pátrací družstva (tanky) od praporů a rot důstojnické průzkumné hlídky jednotky k provádění výpadů, zřizování léček a vedení průzkumu bojem velitelská, velitelско-pozorovací stanoviště, pozorovatelný, stanoviště vzdušného průzkumu, pozorovatelé, průzkumné skupiny pro činnost v týlu nepřítele (od divize)	vzdálenost průzkumného odřadu od – divize až 80 km, – pluku až 50 km, samostatné průzkumné hlídky do 30 km od vlastních zajišťovacích jednotek do hloubky až 100 km k upřesnění nejdůležitějších zpráv o nepříteli, o situaci a stavu vlastních vojsk a situaci sousedů a také zpráv o terénu v prostoru bojové činnosti
Ochrana proti zbraním hromadného ničení čl. 590	cílem je oslabit účinky nepřátelských jaderných, chemických a bakteriologických (biologických) zbraní na vojska (týlové objekty), zachovat jejich bojeschopnost a tak zabezpečit úspěšné splnění uložených úkolů	– organizuje se v plném rozsahu a provádí při přípravě a vedení boje jak za použití, tak i bez použití zbraní hromadného ničení, – opatření nesmějí zpomalovat plnění bojových úkolů
Radioelektronický boj čl. 600–603	souhrn opatření a činností vojsk vzájemně sladěných co do cíle, úkolů, místa a času – ke zjišťování nepřátelských systémů a prostředků vedení vojskům a řízení zbraní, – k jejich jadernému a palběmu ničení, – zmocnění se jich (vyřazení z činnosti),	cílem radioelektronického boje je: – dezorganizovat velení vojskům, – snížit efektivnost vedení průzkumu a používání zbraní a bojové techniky nepřítele, – zabezpečit spolehlivou činnost vlastních systémů a prostředků velení vojskům a řízení zbraní;

	- k radioelektronickému rušení, spolu se zabezpečením radioelektronické ochrany vlastních systémů a prostředků velení vojskům a řízení zbraní, - k boji s nepřátelským technickým průzkumem	radioelektronické rušení zahrnuje: - rádiové a - optoelektronické rušení; uskutečňuje se ve spojení s jadernými údery, údery letectva, palběným ničením a obsazováním (vyřazením z činnosti) nepřátelských míst velení a radioelektronických objektů
Maskování čl. 608-611	cílem je: - skrýt se před nepřítelem, - oklamat ho skutečných záměrech, charakteru a zámyslu boje vlastních vojsk, o jejich složení, situaci a bojové pohotovosti, - zabezpečit překvapivou činnost, - zachovat bojeschopnost vlastních útvarů (jednotek)	musí být aktivní, přesvědčivé, nepřetržité a mnohotvárné hlavními způsoby jsou: - skrytí, - imitace, - demonstrační činnost, - dezinformace
Ženíjní zabezpečení čl. 615	cílem je: - vytvořit vojskům výhodné podmínky pro včasný a skrytý přesun, rozvinování, manévry a úspěšné splnění bojových úkolů, - zvýšit ochranu vojsk a objektů proti všem prostředkům ničení, - způsobit nepříteli ztráty a ztížit mu jeho činnost	
Chemické zabezpečení čl. 624	cílem je: - vytvořit vojskům potřebné podmínky ke splnění jejich úkolů za radioaktivního, chemického a bakteriologického (biologického) zamoření, - maskovat útvary (jednotky) a objekty použitím dýmů a aerosolů, - zabezpečit jejich radiační ochranu, - způsobit nepříteli ztráty zápalnými zbraněmi	
Topograficko-geodetické zabezpečení čl. 633	cílem je připravit a včas dodat vojskům topograficko-geodetické údaje potřebné pro studium a hodnocení terénu při přijímání rozhodnutí, plánování a vedení boje, při organizaci součinnosti a velení a dále pro efektivní použití zbraní a bojové techniky	
Hydrometeorologické zabezpečení čl. 635	cílem je posoudit hydrometeorologické (meteorologické) podmínky při přípravě a vedení boje a využít je k efektivnímu použití zbraní a bojové techniky a k stanovení opatření k ochraně vojsk a týlových objektů proti zbraním hromadného ničení	
Zajištění čl. 637	cílem je nedovolit nepřátelským průzkumným jednotkám proniknout do prostoru rozmístění našich vojsk, nedopustit nenadále napadení pozemním nepřítelem, zajistit našim vojskům čas a výhodné podmínky pro rozvinutí a zasazení do boje	druhy zajištění: - pochodové, - bojové, - strážní (při rozmístění mimo boj), - přímé (v každé situaci)

Speciální technické zabezpečení čl. 639	spočívá v organizaci opatření k udržení jaderné munice, výzbroje, bojové a ostatní techniky, raket a munice ve stálé pohotovosti k bojovému použití a při jejich poškození v rychlé obnově (opravě) a navrácení vojskům	zahrnuje: – jaderné technické zabezpečení, – raketové technické zabezpečení, – technické zabezpečení, a to dělostřelecké technické, tankové technické, automobilní technické, ženíjní technické, chemické technické, technické zabezpečení spojení a automatizovaného systému velení, inženýrské letecké, technické zabezpečení týlových služeb, – metrologické
Týlové zabezpečení čl. 671–672	k řešení otázek: rozmísťování a přemísťování týlových útvarů a jednotek a útvarů a jednotek technického zabezpečení realizace všech druhů přísunu, používání přísunových a odsunových cest, dopravních prostředků a místních zdrojů, ochrany, zajištění, obrany, organizace velení a spojení, včetně přísunu výzbroje, raket, munice, pohonných hmot a ostatního materiálu	zahrnuje: – materiální, – ženíjní letištní, – letištní technické, – zdravotnické, – veterinární, – ubytovací, – finanční zabezpečení, – polní prodejny
Rozmístění vojsk mimo boj čl. 553	divizi (pluku) se určuje hlavní a záložní prostor rozmístění pluku uvnitř hlavního divizního prostoru se záložní prostor rozmístění neurčuje	rozloha prostoru rozmístění divize – až 900 km ² , pluku – až 100 km ² , praporu – až 10 km ²
Strážní zajištění čl. 560	musí přehrazovat všechny hlavní cesty a přístupy k prostoru rozmístění; vysílají pluky na stanovené čáry nebo do určených pásem	skládá se: – ze strážních odřadů, obvykle v síle zesílené roty, – ze strážních záští v síle zesílené čety
Strážní odřad (záštita) čl. 560	stanovuje se jim: – obranná čára	ženijně se buduje jako v obraně,
	– zajišťovací pásmo	pro odřad v síle praporu – 10 km, roty – 5 km, čety – 2 km vzdálenost od zajišťovaných útvarů (jednotek): 5–15 km
	– pásmo k vedení průzkumu	

Přesuny čl. 498	– na organických vozidlech (pochodem), – přeprava po železnici, řece, vzduchem – kombinovaným způsobem	při jakémkoli způsobu přesunu musí vojska dosáhnout stanoveného prostoru včas a v plné pohotovosti k plnění bojového úkolu
Pochod čl. 499	organizované přemístění vojsk v pochodových prouděch po komunikacích a pochodových osách, jehož cílem je dosáhnout určeného prostoru nebo stanovené čáry	může se provádět za situace: – kdy se předvídá boj, – mimo nebezpečí střetnutí s nepřítelem
Celodenní pochodový výkon čl. 500	smíšené a tankové proudy: až 300 km	automobilní proudy: až 400 km
	za ztížených podmínek 200–250 km a někdy i méně	
Průměrná rychlost pochodu čl. 500	smíšené a tankové proudy: 25–30 km za hodinu	automobilní proudy: 30–40 km za hodinu i více
	za ztížených podmínek 20 km za hodinu i méně	
	zastávky se do průměrné rychlosti pochodu nepočítají	
Čáry čl. 503	výchozí čára – musí zabezpečit vyvedení praporek (oddílových) proudů z prostorů rozmístění vojsk, regulační čáry – zpravidla po třech až čtyřech hodinách přesunu	
Zastávky, odpočinek čl. 504	zastávky v trvání až jedné hodiny, ve druhé polovině celodenního pochodového výkonu v trvání až dvou hodin, k odpočinku vojsk, k výdeji stravy, ke kontrole stavu výzbroje, bojové a jiné techniky nebo k jejich ošetřování denní (noční) odpočinek po splnění celodenního pochodového výkonu, celodenní odpočinek – při pochodu na velké vzdálenosti po každých třech až pěti celodenních pochodech	
Pochodová sestava čl. 505	při předvídání boje: – předsunutý odřad, – pochodové zajištění, – odřady k zabezpečení pohybu, – proudy hlavních sil, – proudy útvarů (jednotek) technického zabezpečení a týlu	mimo nebezpečí střetnutí s nepřítelem takové uspořádání, aby skýtala výhodné podmínky pro pohyb, umožňovala co největší pochodovou rychlost při minimálním vypětí sil vojáků a opotřeбенí bojové techniky

Vzdálenosti čl. 506, 507, 508, 509	předsunutý odřad v síle pluku až 70 km, praporu až 40 km; předvoj se vysílá na vzdálenost 20–30 km, čelní pochodová záštita 5–10 km, čelní pochodová záštita pluku, který se přesunuje za čelním plukem do 3 km, boční a pochodová záštita do 5 km;	
	vzdálenost mezi pluky do 5 km, prapory 2–3 km, vozidly 25–50 m;	
	útvary (jednotky) technického zabezpečení a týlu pochoduji v samostatných proudech za hlavními silami ve vzdálenosti: u divize 5–10 km, pluku 2–3 km, praporu v praporním proudu	
Prostory při přepravě vojsk čl. 353	určuje se: – výchozí prostor před naložením	od nakládacího prostoru (nakládacích stanic) musí být vzdálen nejméně 10–15 km; při rozmístění vojsk 20–30 km od nakládacích prostorů se nemusí určovat
	– prostor soustředění po vyložení	od vykládacího prostoru (vykládacích stanic) nejméně 10–15 km
	oba prostory zahrnují několik nakládacích a vykládacích míst	
	– nakládací prostor	hlavní a záložní, zahrnují několik železničních stanic, přístavů, letišť a ploch
	– vykládací prostor	
	– vyčkávací prostor (před naložením)	pro jednotky jednoho převozu ve vzdálenosti 3–5 km (při přepravě vzduchem 10–15 km) od nakládacích míst; nemusí se určovat, je-li výchozí prostor ve vzdálenosti menší než 10 km od nakládacích míst
– shromaždiště (po vyložení)	stejně jako u vyčkávacího prostoru (3–5, popřípadě 10–15 km od vykládacích míst)	

Týl Sovětské armády za Velké vlastenecké války

Velká vlastenecká válka Sovětského svazu obohatila sovětskou vojenskou vědu cennými zkušenostmi včetně zkušeností z organizace týlového zabezpečení ozbrojených sil. Válka se vši přesvědčivostí potvrdila důležitost naplňování marxisticko-leninských zásad, že pro vedení války je nezbytně nutný pevný a organizovaný týl.

Velké zásluhy na dosažených vítězstvích Sovětské armády patří týlu sovětských ozbrojených sil. Za dobu války vojáci týlových útvarů a zařízení převzali od národního hospodářství a předali bojujícím vojákům milióny kusů různé výzbroje a bojové techniky — více než 10 miliónů tun munice, okolo 16,4 miliónu tun pohonných hmot a značné množství ostatních druhů materiálu. Jen automobilními prostředky bylo přepraveno 145 miliónů tun materiálu. Vojenské železniční převozy tvořily 19 miliónů vagónů, což představovalo téměř 300 miliónů tun nákladu. Silniční vojsko Sovětské armády vybudovalo a obnovilo okolo 100 tisíc km silnic. Pro potřeby vojenského letectva bylo vybudováno více než 6 tisíc letišť. Železniční vojsko a speciální útvary komisariátu pro dopravu obnovily přes 120 tisíc km železničních tratí. Příslušníci zdravotnické služby vrátili jednotkám více než 72 % raněných a 90,6 % nemocných.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války ukázaly, že úspěch práce týlu Sovětské armády v průběhu války do značné míry

závisel na jednotě teorie týlového zabezpečení boje a operace a války v celku. Současně s tím bylo potvrzeno, že velitelé a štáby všech stupňů musí při plánování, přípravě operací a v jejich průběhu všestranně hodnotit a brát v úvahu reálný stav a možnosti svého týlu z hlediska zabezpečení bojové činnosti.

Počáteční období Velké vlastenecké války zdůraznilo nutnost vysoké mobility a připravenosti týlu ozbrojených sil již v míru a jeho schopnost rychle rozvinout práci týlu pro vedení nepřetržité bojové činnosti. To vyžaduje, aby na jednotlivých stupních ozbrojených sil bylo určité množství týlových svazků, útvarů a zařízení s potřebnými zásobami materiálu a prostředky velení týlu v nepřetržité bojové pohotovosti.

Válka potvrdila nutnost centralizovaného velení týlu v ozbrojených silách. Centralizované velení týlu, které bylo vytvořeno na počátku války, bylo v jejím průběhu zdokonalováno s cílem sjednotit úsilí týlových orgánů při řešení rostoucích úkolů a potřeb vojsk. Včasné vytváření materiální základny — zásob munice, PHM, potravin, jejich správné členění na sledy — bylo předpokladem příznivých podmínek pro materiální zabezpečení vojsk v průběhu operací.

Velká vlastenecká válka potvrdila požadavky sovětského vojenského umění zejména v tom, že týlové zabezpečení vojsk

musí být zajišťováno a organizováno na směrech jejich bojové činnosti a podle jejich operačního členění. Aktivní bojová činnost nebyla za války zpravidla vedena současně na celé frontě, ale na strategických a operačních směrech, které byly rozhodující pro zničení nepřátelského uskupení. Proto hlavní úsilí činnosti týlu ozbrojených sil bylo soustředěno na všestranné zabezpečení toho uskupení, které plnilo hlavní úkol.

Za takové situace vzrůstal význam včasného a rychlého manévrování silami a prostředky týlu na jednotlivé strategické a operační směry.

V podmínkách, kdy bojová činnost byla rozvíjena na samostatných, často izolovaných směrech, a nepřítel vyvíjel aktivní, vysoce manévrovou činnost, bylo nutné zabezpečit maximální samostatnost úderných uskupení ozbrojených sil z hlediska týlového zabezpečení včasným soustředěním sil a prostředků všech týlových služeb, schopných zajistit plynulé zásobování daného uskupení v průběhu operace bez velké závislosti na přísunu z jiných směrů nebo z hloubky teritoria. Tak tomu bylo např. v bitvě u Moskvy, Stalingradu, Kurska, při obraně Leningradu a ve všech útočných operacích třetího období Velké vlastenecké války.

Důležitým principem práce týlu ve Velké vlastenecké válce bylo včasné vytváření podmínek k trvalému týlovému zabezpečení uskupení ozbrojených sil, které vedly operace bez operačních přestávek. Tento požadavek byl charakteristický pro závěrečné období války, kdy se od týlu ozbrojených sil požadovalo, aby v době zakončování operací byly všechny týlové stupně schopny z chodu řešit úkoly spojené s přípravou dalších operací. Za takové situace týl plnil úkoly spojené se zabezpečováním probíhající operace a současně vytvářel nezbytné zásoby materiálu pro nově plánovanou operaci. V této souvislosti musel organizovat včasné přisunování a přibližování týlu k bojujícím vojskům, včas měnit složení a uskupení týlu, připravovat přísunové komunikace na směrech další činnosti vojsk.

V průběhu války se projevila tendence zmenšování hloubky týlového prostoru s cílem maximálního přiblížení týlu k vojskům. Došlo až k dvojnásobnému zmenšení hloubky týlových prostorů: frontového z 500 na 150–250 km, armádního ze 150–200 km na 50–100 km a vojskového ze 40–70 km na 20 km. Tyto rozdílnosti odpovídaly požadavkům práce týlu a manévrovému charakteru boje. Avšak i za těchto podmínek byly frontové týly v útočných operacích v důsledku rychlého postupu vojsk vzdá-

leny na 500 i více km od vojsk bojujících v dotyku s nepřítelem, zvláště ke konci operace.

Velký význam při dosažení vítězství nad nepřítelem ve Velké vlastenecké válce mělo dobře organizované materiální zabezpečení Sovětské armády. Se zvyšováním aktivity a intenzity bojové činnosti v jednotlivých operacích vzrůstaly požadavky na všechny druhy materiálu. Např. jestliže průměrnou denní spotřebu munice a pohonných hmot v bojích sovětských vojsk na Volze (1942–1943) vezmeme za 100 %, pak v bitvě u Kurska (1943) činila analogicky 306 % a 475 %, ve viselsko-oderské operaci (1945) 495 % a 607 % a v berlínské operaci (1945) 668 % a 800 %. Znáčná spotřeba materiálu si vyžádala zavedení limitů dodávek a norem spotřeby materiálu. Kromě toho došlo ke změnám v plánování spotřeby materiálu v ústředních orgánech Sovětské armády. Postupně se přešlo od měsíčního plánování k plánování spotřeby materiálu podle operačních úkolů a někdy k plánování na dekády. To zabezpečilo operativnější vliv na potřeby vojsk a bralo v úvahu konkrétní podmínky činnosti průmyslových podniků.

Důležitou úlohu měl ve válce nepřetržitý přísun materiálu. Z celkového objemu vojenských přeprav činil přísun materiálu více než 50 %. Zabezpečovaly jej všechny druhy dopravy. Na vojskovém stupni byla hlavním druhem dopravy automobilní a částečně hipomobilní doprava. Na operačním stupni patřilo rozhodující místo v přísunu materiálu železniční a v námořnictvu vodní dopravě. Ale již tehdy vystupovala do popředí nová tendence způsobů dopravy na stupni armád a front — automobilní, letecká a částečně i potrubní.

Velký význam pro úspěšné řešení náročných úkolů mělo přenesení odpovědnosti za přísun podřízenému stupni na náčelníka týlu nadřazeného stupně. On měl právo využívat k přísunu nejen své vlastní dopravní prostředky, ale prostředky podřízených stupňů.

V důsledku značného nasycení Sovětské armády různorodou a početnou bojovou technikou a výzbrojí značně vzrostla v průběhu války úloha a místo technického zabezpečení vojsk. V průběhu války byl rozpracován a zaveden přesný systém technického zabezpečení bojujících vojsk. Včasná a kvalitní činnost orgánů technického zabezpečení v průběhu operací závisela na těsné součinnosti mezi nimi a orgány vedení týlu.

Organizace zdravotnického zabezpečení Sovětské armády spočívající v systému etapového léčení s odsuny podle předurčení a v komplexu hygienicko-protiepidemic-

kých opatření se plně osvědčila. Odsuny raněných a nemocných byly prováděny na základě plánů orgánů zdravotnické služby vyšších stupňů. Velký význam mělo využívání místních léčebně odsunových zařízení a prostředků.

V letech Velké vlastenecké války vzrostla úloha ochrany a obrany týlu a dopravních komunikací. Je známo, že německé fašistické velení vyčleňovalo značné síly pro narušování práce sovětského týlu. Proto řada sovětských frontů prováděla speciální operace s cílem zlikvidovat nepřítele, který vedl záškodnickou činnost v sovětském týlu. Např. 1. běloruský, 1. a 3. ukrajinský front zničily v průběhu roku 1944 tisíce nepřátelských diverzantů a několik stovek diverzních skupin. V lednu roku 1945 jen na východopruském směru vysadili fašisté do týlových prostorů útočících frontů 150 a v březnu 250 diverzantů.

Ochrana a obrana týlových svazků, útvarů a zařízení i dopravních komunikací byla prováděna silami a prostředky týlu. Pro doplnění těchto úkolů byly využívány speciální svazky a útvary ministerstva vnitra (NKVD) a často i bojové útvary.

V letech Velké vlastenecké války plnil týl Sovětské armády i další významné úkoly. Pomáhal při obnově průmyslových závodů, měst a vesnic. Pracovníci týlu se spolupodíleli na zemědělských pracích a zabezpečovali civilní obyvatelstvo potravinami a zdravotnickou službou. A to nejen na vlastním území, ale poskytovali vý-

znamnou pomoc obyvatelstvu Polska, Jugoslávie, Československa a dalších států. V duchu leninských principů proletářského internacionalismu příslušníci týlu Sovětské armády zabezpečovali vším potřebným československé, polské, bulharské, rumunské, jugoslávské a jiné jednotky bojující společně se Sovětskou armádou proti fašismu.

Při výstavbě československých vojenských jednotek v SSSR bylo plně využito zkušeností z práce týlu Sovětské armády. Týl československých vojenských jednotek za nevšední, obětavé a všestranné pomoci sovětského týlu úspěšně splnil úkoly při zabezpečování bojové činnosti.

Významnou úlohu při plnění úkolů týlu ozbrojených sil sehrála stranickopolitická práce, systematická na všech týlových stupních. Jejím obsahem byla výchova všech příslušníků týlu k bezvýhradné oddanosti a lásce k sovětské vlasti a komunistické straně v duchu přátelství mezi národy SSSR a proletářského internacionalismu.

Závěry z práce týlu sovětských ozbrojených sil za Velké vlastenecké války nemohou obsáhnout celou šíři a veškerou hodnotu bojových zkušeností, ale postihují jen hlavní oblasti jeho práce. Mají však trvalou hodnotu a přinášejí řadu podnětných zkušeností pro další zdokonalování systému týlového zabezpečení jak Sovětské armády, tak i ostatních armád Varšavské smlouvy při zabezpečování obrany socialistického společenství.

OBSAH ROČNÍKU 1985

	VM číslo	Strana
Generálplukovník Ing. Miloslav Blahník		
Ctyřicet let budování Československé lidové armády	1	3
Generálporučík PhDr. Jaroslav Klícha		
Ideově politický obsah národně osvobozeneckého boje	1	13
Generálporučík Ing. Miloslav Zíka		
Ke zvládnutí a praktickému uplatňování zásad Bojového řádu pozemního vojska ČSLA	3	3
Plukovník doc. PhDr. Vladislav Rybecký, CSc.		
K třicátému výročí vzniku Varšavské smlouvy	2	15
PhDr. Jaroslav Kratochvíl, CSc.		
Místo a úloha ČSLA ve Varšavské smlouvě	4	20
Ministr obrany SSSR maršál Sovětského svazu S. L. Sokolov		
Zkušenosti z Velké vlastenecké války a jejich význam v soudobých podmínkách	4	3
Z vystoupení maršála Sovětského svazu G. K. Žukova na vojenskovědecké konferenci	4	11
Ing. PhDr. František Nesvadba, CSc.		
Buržoazní falzifikace druhé světové války	1	38
Plukovník doc. PhDr. Štefan Kiš, CSc.		
Úloha KSČ při vytýčování programu budování nové armády	5	3
Podplukovník PhDr. Jaroslav Dostál, CSc.		
major RSDr. Josef Vízdal		
Význam SSSR pro formování, další rozvoj a obranu socialistické soustavy	6	10
PhDr. Pavel Drška, CSc.		
Košický vládní program a současnost	1	27
Podplukovník Ing. Miroslav Broft, CSc.		
Pražská operace Sovětské armády	1	32
Plukovník PhDr. Karel Richter, CSc.		
Výchova na tradicích, základ současné ideově výchovné práce	1	22
K 35. výročí vzniku časopisu Vojenská mysl	6	3
Plukovník prof. PhDr. Bohumil Hnízdo, CSc.		
Mravní aspekt bojové pohotovosti a připravenosti příslušníků socialistické armády	8	3
Plukovník doc. PhDr. Vladislav Rybecký, CSc.		
Soudobý revanšismus	6	16
Plukovník prof. PhDr. Bohumil Hnízdo, CSc.		
Válka a mír v současné ideologické konfrontaci	5	8
Plukovník doc. RSDr. Jan Polášek, CSc.		
Místo a úloha vojenskopolitických aspektů současných mezinárodních vztahů v politickovýchovné práci v ČSLA	2	3
Podplukovník PhDr. Stanislav Hančil, CSc.		
Předpoklady upevňování morálně politické a vojenskoodborné připravenosti velitelského sboru	9	3

	číslo VM	Strana
Plukovník PhDr. Ladislav Přinesdomů, CSc.		
Dialektika procesu volby v rozhodovací činnosti velitelů a štábů	10	3
Plukovník Miloslav Nytra		
K některým otázkám vztahů výuky společenských věd a takticko-ope- račních předmětů	8	9
Podplukovník PhDr. Ludvík Jaroš		
Rídicí práce a řízení sociálních procesů	9	7
Major PhDr. František Knobloch		
Styl řízení velitelů	7	10
Plukovník doc. PhDr. Gustav Motyka, CSc.		
Základní determinanty a tendence rozvoje vojenského školství ČSLA	2	9
Plukovník doc. PhDr. Gustav Motyka, CSc.		
Tendence zkvalitňování procesu přípravy odborníků na vojenských ško- lách ČSLA	7	3
Plukovník PhDr. Ladislav Dostál, CSc.		
Trvalé rozvíjení kvalifikace vojenských kádřů je životní nutností	5	14
Major RSDr. Štefan Volner, CSc.		
Uplatňovanie triedneho princípu pri výbere, výchove a príprave vojen- ských kádrov	6	21
Plukovník Josef Zvěřina		
plukovník Stanislav Juřica		
Politická práce v boji	3	9
Plukovník Josef Zvěřina		
plukovník Stanislav Juřica		
Některé otázky SPP v přípravě na boj s průzkumnými a palebnými sy- stémy nepřítele	10	8
Plukovník Josef Zvěřina		
plukovník Stanislav Juřica		
Některé zkušenosti ze stranickopolitického zabezpečení přípravy a ve- dení obranného boje	8	15
Podplukovník Ladislav Nejezchleba		
SPP při přechodu vojsk z mírového stavu na válečný	9	13
Major doc. PhDr. Jan Šelešovský, CSc.		
major PhDr. Jiří Staníček, CSc.		
Aktuální úkoly ekonomické propagandy v ČSLA	5	17
Podplukovník Ing. Václav Svoboda		
Význam oponentních řízení při řešení vojenskovědeckých úkolů	7	14
VOJENSKÉ UMĚNÍ		
Generálporučík Ing. Vasil Pavlič		
K plnění úkolů operační přípravy ve výcvikovém roce 1985—1986	9	17
Generálplukovník Ing. Miloslav Zíka		
Ke splnění vysokých požadavků a náročných úkolů v novém výcviko- vém roce	9	21
Podplukovník Ing. Vlastimír Sosna		
operací	8	27
Vliv zavedení nových zbraní nepřítele na způsoby vedení soudobých		
Generálmajor Ing. Václav Roučka, CSc.		
Ničení nepřátelských záloh a protiučerných uskupení v útočné operaci	2	21
Generálmajor Ing. Václav Roučka, CSc.		
K přeskupení vojsk frontu	6	27
Plukovník doc. PhDr. Karel Adam, CSc.		
Aktuálnosť operačného umění a taktiky Sovětské armády ve Velké vlas- tenecké válce	1	43
Plukovník Ing. Josef Višnička		
Zásady a principy soudobého vševojskového boje	3	13
Major Ing. Petr Němec		
Dosahování vysokého tempa útoku	5	26
Plukovník doc. Ing. Zdeněk Kodesš, CSc.		
Přesuny vojsk	3	46

	VM číslo	Strana
Plukovník doc. Ing. Zdeněk Kodeš, CSc.		
Příprava a vedení útoku	3	21
Plukovník Ing. Josef Urbanec		
Zásady střetného boje	3	31
Podplukovník Ing. Anton Výboň		
Zasazení operační manévrovací skupiny	2	27
Generálmajor Ing. Václav Roučka, CSc.		
Obranná operace vševojskové armády v průběhu útočné operace frontu	10	13
Plukovník doc. Ing. Jiří Křížek, CSc.		
Organizace a vedení obrany	3	38
Plukovník doc. Ing. Jiří Křížek, CSc.		
Organizace a vedení boje v zabezpečovacím pásmu	8	32
Plukovník doc. Ing. Zdeněk Kodeš, CSc.		
Přechod divize jako OMS do obrany	10	25
Plukovník doc. Ing. Zdeněk Kodeš, CSc.		
Odchod divize	7	19
Plukovník doc. Ing. Zdeněk Hron, CSc.		
Použití vzdušných výsadků	3	53
Plukovník doc. Ing. Zdeněk Hron, CSc.		
K použití operačně taktických výsadků	6	32
Plukovník doc. Ing. Zdeněk Hron, CSc.		
K přípravě a organizaci vzdušného výsadku	5	30
Generálmajor Ing. Václav Roučka, CSc.		
Možnosti zjišťování a ničení průzkumného a palebného systému CSWS/ Assault Breaker a ochrany vojsk proti jeho působení	8	21 00
Plukovník Ing. Hynek Hofman a kolektiv		
Zásady a způsoby ničení NAEW a ochrany vlastních vojsk proti jeho působení	5	48
Plukovník prof. Ing. Václav Lhotský, CSc., a kolektiv		
Možnosti ničení systému PLSS a ochrana vlastních vojsk	6	43
Plukovník doc. Ing. Miloš Štěpánek, DrSc. a kolektiv		
Ničení systému Wild Weasel a ochrana vlastních vojsk proti jeho působení	7	58
Plukovník Ing. Ján Hruška		
major Ing. Alojz Hrnčiar		
Organizácia boja	7	31
Plukovník Ing. Karel Kuba		
Velení vojskům	3	17
Plukovník Ing. Inocent Hrabkovský		
PASUV — cesta k nové kvalitě velením vojskům	5	37
Major Ing. Josef Jedlička		
Využívání prostředků automatizace při přemísťování míst velení	5	43
Plukovník doc. Ing. Václav Jindra, CSc.		
podplukovník Ing. Tomáš Miniberger, CSc.		
Mikropočítač v práci štábu	2	33
Plukovník Ing. Pavel Záhořík, CSc.		
Modelování bojové činnosti vojsk s využitím digitalizované mapy prů- chodnosti terénu	8	42
Generálmajor Ing. Václav Roučka, CSc.		
K některým otázkám součinnosti	5	21
Plukovník doc. Ing. Přemek Vorlíček, CSc.		
Organizace součinnosti v armádní operaci	10	21
Plukovník doc. Ing. Miloš Zeman, CSc.		
Činnost velitele a štábu při organizování OPŽHN	5	59
Plukovník Ing. František Skopec		
Metodika vyhodnocení následků použití jaderných zbraní nepřítele	10	34
Plukovník Ing. Jiří Lázná		
Všestranné zabezpečení boje	3	72
Podplukovník Ing. Jan Jedlička		
Průzkum — nejdůležitější druh bojového zabezpečení	3	76

	VM číslo	Strana
Plukovník Ing. František Skopec		
Ochrana proti netypickým zbraním nepřítele	1	72
Generálmajor Ing. Josef Černý		
OPZHN ve frontové operaci	10	46
Plukovník Ing. František Skopec		
Ochrana proti zbraním hromadného ničení	3	80
Plukovník gšt. Ing. Ján Paprčka		
Radioelektronický boj	3	85
Plukovník Ing. Josef Plevka		
Boj s nepřátelským technickým průzkumem	9	37
Plukovník doc. Ing. Vladimír Polcar, CSc.		
Operační maskování v soudobých operacích	9	33
Plukovník Ing. Ladislav Kebísek		
K topograficko-geodetickému zabezpečení	3	97
Plukovník Ing. Václav Dlouhý		
K přípravě velitelů a štábů	8	38
Plukovník doc. Ing. Milan Novotný, CSc.		
K přípravě příslušníků štábů operačních stupňů velení	1	57
Plukovník Ing. Michael Lokvenc, CSc.		
Některé názory na přípravu velitelů a štábů	1	49
Plukovník Ing. Miroslav Nedvěd, CSc.		
K přípravě velitelů a štábů	1	63
— Generálmajor Ing. Josef Vincenc		
K operačním cvičením	9	28
Plukovník Ing. Zdeněk Svatoš		
K některým zkušenostem z operačně strategického cvičení Štít-84 — Operační umění	4	25
Plukovník Ing. Karel Kuba		
K některým zkušenostem z operačně strategického cvičení Štít-84 — Taktika	4	30
Major Ing. Pavel Jandáček		
K uvádění vojsk do bojové pohotovosti	7	41
— Plukovník Ing. Alois Konícar		
Níčení objektů prvního pořadí	8	49
Plukovník Ing. Jiří Kleinbauer		
Některé zvláštnosti použití raket s konvenční náplní	6	40
Plukovník Ing. Emil Sovák		
Úkoly RVD v soudobém boji	3	57
Plukovník doc. Ing. Milan Novotný, CSc.		
RVD v komplexním palebném ničení nepřítele v obraně	2	36
Plukovník Ing. Rudolf Vondráček, CSc.		
Metodika plánování palebného ničení nepřítele ve štábu RVD divize	2	52
Podplukovník Ing. Ludvík Janeček		
Využití výpočetní techniky v procesu plánování palebného ničení nepřítele	2	45
Podplukovník Ing. Michal Gildein, CSc.		
Taktika stíhacího bombardovacího a bitevného letectva	9	00
Podplukovník Ing. Zdeněk Dvorník		
Způsoby bojové činnosti vojskového letectva	3	64
Podplukovník Ing. Milan Sobek		
Bojová činnost vojskového letectva	10	00
Plukovník Ing. Jozef Roth, CSc.		
kapitán Ing. Miroslav Janošek		
Níčení letounů TR-1 stíhacím letectvem	6	50
Podplukovník Ing. Michal Gildein, CSc.		
podplukovník Ing. Rudolf Mokráš		
Příprava směn velitelských stanovišť letectva frontu	1	67
Generálmajor Ing. Rudolf Jurica		
PVO pozemního vojska při jeho přesunech prostorem bojové činnosti svazku PVOS	7	46

	VM číslo	Strana
Plukovník Ing. Karel Volný, CSc. nadporučík Ing. Jaromír Mlýnek		
Rozšíření prostoru bojové činnosti svazků PVOS	5	54
Plukovník gšt. Ing. Jan Klocok		
Zkušenosti z organizace součinnosti mezi silami a prostředky PVO ve společném prostoru	8	53
Plukovník prof. Ing. Václav Lhotský, CSc.		
Ctyřicet let výstavby PVOS	4	35
Generálporučík Ing. Karol Seneši		
25 rokov vojska protivzdušnej obrany	6	57
Plukovník Ing. Miroslav Kohout		
Úkoly vojska protivzdušné obrany	3	61
Plukovník doc. Ing. Ludovít Černý plukovník Ing. Vladimír Horák		
PVO některých objektů vševojskového svazu	2	56
Podplukovník Ing. Josef Fanfule, CSc.		
K organizaci PVO taktického vzdušného výsadku	7	51
Plukovník doc. Ing. Miroslav Žák, CSc. plukovník Ing. Otto Borsík		
Modelovanie protivzdušného boja	8	56
Plukovník Ing. Jiří Červenka		
Zenijní zabezpečení vševojskového boje	3	88
Plukovník Ing. Karel Liebl		
Zřizování taktických a operačních zátarasů	4	41
Plukovník Ing. Karel Liebl		
Perspektiva vývoje odtarasování a zatarasování	8	61
Plukovník Ing. Jiří Červenka		
Zenijní zabezpečení průlomu předem připravené obrany nepřítele	2	63
Plukovník doc. Ing. Josef Žalovský, CSc.		
Zenijní opatření maskování vojsk a objektů	9	51
K rozvoji chemického vojska	6	66
Plukovník Ing. Ladislav Procházka		
Historie, současnost a perspektivy chemického vojska	7	64
Plukovník doc. Ing. Miloš Zeman, CSc.		
Místo a úloha chemického zabezpečení boje	3	92
Plukovník Ing. Dušan Koníček, CSc.		
Obnova bojeschopnosti vojsk po úderech chemickými zbraněmi nepřítele	9	55
Plukovník doc. Ing. Miroslav Lakomý		
Chemické zabezpečení taktického vzdušného výsadku	7	55
Podplukovník Ludvík Šypal		
K organizaci spojení	3	68
Plukovník doc. Ing. Miroslav Šmejkal, CSc.		
Úloha spojovacího vojska v maskování	6	70
Plukovník doc. Ing. Milan Lichka		
Místo a úloha technického zabezpečení	3	101
Generálmajor Ing. Michal Gonděk		
Tank T-72 vo výcviku	9	61
Plukovník Ing. Jozef Košťál podplukovník Ing. Jozef Keníž		
Zvládnutím bojové techniky za vysokou úroveň bojové pohotovosti	10	50
Major Ing. Jaroslav Kubíček		
K týlovému zabezpečení	3	106
Plukovník Ing. Jiří Říha		
Organizace materiálního zabezpečení druhů vojsk a vojskového letectva	2	69
Plukovník gšt. Ing. Karol Pokorný major Ing. Bohuš Drahošoupil		
Zvláštnosti organizace týlového zabezpečení OMS	6	77
Generálporučík Ing. Ján Lux		
K týlovému zabezpečení bojové činnosti letectva	5	65
Podplukovník Ing. Bohuslav Dohnal		
Místo a úloha vojenské silniční dopravy	4	49

	VM číslo	Strana
Plukovník Ing. Josef Pačour		
K materiálnímu zabezpečení a dopravně zásobovacímu systému	10	56
Plukovník MUDr. Pavel Páta		
Zdravotnické zabezpečení vojsk v podmínkách použití novodobých zbraní	9	68
Major Ing. Emil Nechvátal		
Některé zkušenosti z operačně strategického cvičení Štít-84 v oblasti týlového zabezpečení	8	66

ZE SOCIALISTICKÝCH ARMÁD

K počátečnímu období války	1	79
Nové prostředky ozbrojeného zápasu a charakter soudobých útočných operací	4	53
Aktuální otázky soudobého útočného boje	4	60
Současné působení do celé hloubky operační sestavy nepřítele — hlavní tendence v rozvoji operačního umění	10	59
Překvapení — důležitý faktor v operacích	9	73
Operační maskování vojsk (sil) v operacích	2	80
K profesionální přípravě důstojnických kádří	8	69
Zvyšovat účinnost a kvalitu výzkumu aktuálních problémů vojenského umění	6	81
Některé otázky přípravy záloh	2	75
O integraci vojenské vědy s praxí	5	69
O upevňování vědeckých vazeb vojenských škol s vojsky	7	69

INFORMACE

Plukovník doc. Ing. Zdeněk Kodeš, CSc.		
K rychlé orientaci v Bojovém řádu	5	84
Plukovník doc. Ing. Zdeněk Kodeš, CSc.		
K rychlé orientaci v Bojovém řádu	6	87
Plukovník doc. Ing. Zdeněk Kodeš, CSc.		
K rychlé orientaci v Bojovém řádu	7	82
Plukovník doc. Ing. Zdeněk Kodeš, CSc.		
K rychlé orientaci v Bojovém řádu	8	81
Plukovník doc. Ing. Zdeněk Kodeš, CSc.		
K rychlé orientaci v Bojovém řádu	9	87
Plukovník doc. Ing. Zdeněk Kodeš, CSc.		
K rychlé orientaci v Bojovém řádu	10	81
Plukovník doc. PhDr. Karel Adam, CSc.		
Změny v bojových řádech Sovětské armády za Velké vlastenecké války	3	109
Střelecké vojsko a tankové a mechanizované vojsko Sovětské armády za Velké vlastenecké války	2	90
Plukovník doc. PhDr. Karel Adam, CSc.		
Sovětské dělostřelectvo v letech Velké vlastenecké války	4	92
Major PhDr. Oldřich Rampa		
Letectvo Sovětské armády za Velké vlastenecké války	5	86
Plukovník doc. PhDr. Karel Adam, CSc.		
Protivzdušná obrana státu a protivzdušná obrana vojsk Sovětské armá- dy za Velké vlastenecké války	6	92
Plukovník Václav Krejčík		
Zemijní vojsko Sovětské armády ve Velké vlastenecké válce	7	86
Plukovník Václav Krejčík		
Spojovací vojsko Sovětské armády ve Velké vlastenecké válce	8	90
Technické zabezpečení Sovětské armády ve Velké vlastenecké válce	9	93
Plukovník doc. PhDr. Karel Adam, CSc.		
Týl Sovětské armády za Velké vlastenecké války	10	80
Dějiny druhé světové války 1939—1945 — 12. díl. Výsledky a zkuš- nosti druhé světové války	1	85
Plukovník JUDr. Blahoslav Barták		
plukovník JUDr. Josef Novotný		
K některým aktuálním otázkám norem mezinárodního práva	4	86

	VM číslo	Strana
Plukovník gšt. Ing. Pavol Gavlás, CSc. plukovník Ing. Emil Němec, CSc.		
Soudobá vojenská strategie USA Plukovník Ing. Václav Maděra	5	77
Reorganizace amerického pozemního vojska Major Ing. Václav Renč	4	67
Součinnost bitevních vrtulníků s taktickými letouny Generálmajor Ing. Miroslav Budský	8	79
Chemické zbraně armád NATO Kapitán Ing. Ivan Bláha	4	73
Zásady týlového zabezpečení ozbrojených sil NATO Kapitán Ing. Stanislav Kaucký	4	81
Perspektivní prostředky kapitalistických armád pro průzkum na velké vzdálenosti Plukovník Michal Tóth	7	75
Pasívní prostředky radioelektronického rušení Podplukovník Ing. Stanislav Jurnečka	2	85
Munice pro perspektivní zbraňové systémy Kapitán Ing. Stanislav Kaucký	9	79
Munice pro perspektivní zbraňové systémy	10	65

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник Ладислав Пржињескому, кандидат философских наук Диалектика процесса выбора в познавательной деятельности командиров штабов	3
В статье рассматриваются вопросы нового подхода к работе, связанной с подготовкой процесса принятия решений. Автор характеризует потребность внедрения рациональности при принятии решения с использованием марксистско-ленинской методологии, объясняет различие понятий альтернативности и вариантности решений и освещает процесс выбора подхода к процессу принятия решения в его отдельных фазах.	
Полковник Йосеф Звержина Полковник Станислав Юржица	
Некоторые вопросы партийно-политического воздействия при подготовке к борьбе с разведывательными и огневыми комплексами противника	8
Авторы разбирают основные направления партийно-политического воздействия на личный состав нашей армии с точки зрения быстрого уничтожения выявленных элементов разведывательно-огневых комплексов противника.	
ВОЕННОЕ ИСКУССТВО	
Генерал-майор Вацлав Роучка, кандидат военных наук Оборонительная операция общевойсковой армии в ходе наступательной операции фронта	13
Автор статьи рассматривает условия и способы ведения оборонительной операции общевойсковой армией в ходе фронтовой наступательной операции. Основное внимание уделяет ведению оборонительной операции в условиях применения только классического оружия, а также в условиях применения ОМП.	
Полковник Прижмек Ворличек, кандидат военных наук, доцент Организация взаимодействия в армейской операции	21
Автор статьи разбирает сущность взаимодействия, его основу и организацию при подготовке наступательной и оборонительной операций. Основное внимание уделяет методам его проведения и подготовке основных документов, разрабатываемых штабами объединений.	
Полковник Зденек Кодеш, кандидат военных наук, доцент Переход дивизии как ОМГ в оборону	25
Автор разъясняет сложную область действий ОМГ с основным упором на организацию обороны, ее упорядочение и построение в боевом составе, взаимодействие, рекогносцировку, разведку, ЗООМП и ведение оборонительного боя.	
Полковник Франтишек Скопец Методика оценки последствий применения противником ядерного оружия	34
Автор статьи на основе анализа принципов вероятного применения противником ОМП разбирает определение предварительных потерь после ядерного и нейтронного нападения и далее объясняет методику оценки при использовании ручного способа.	
Подполковник Милан Собек Боевые действия армейской авиации	40
Автор статьи рассматривает основные способы боевых действий армейской авиации, то есть одновременные действия всеми силами, нарастающие действия, самостоятельное выявление и уничтожение целей — свободная охота и эпизодические взлеты отдельных вертолетов, пар и звеньев.	
Генерал-майор Йосеф Черны ЗООМП во фронтовой операции	46
Автор статьи рассматривает принципы мероприятий ЗООМП на основе изданного Боевого устава Сухопутных войск, опыт по его внедрению с упором на самые сложные вопросы. В заключение статьи приводит вариант содержания распоряжения ЗООМП	

Полковник Йозеф Коштыал
Подполковник Йозеф Кениж

- Освоение боевой техники с целью повышения уровня боевой готовности** 50
Авторы статьи информируют читателей о технической конференции Восточного военного округа с основным вниманием на вопросы влияния партийно-политической работы на воспитание и подготовку личного состава, технической подготовки на техническое состояние танковой и автомобильной техники, а также на вопросы обеспечения повышенных требований по технической подготовке.

Полковник Йосеф Падьюр

- К вопросам материального обеспечения в транспортно-снабженческой системе** 56
Автор статьи рассматривает проблематику материального обеспечения и организацию транспортно-снабженческой системы в современных операциях и на основе полученного опыта показывает рост потребления материальных средств и с ним связанные трудности тылового обеспечения.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

- Одновременное воздействие на всю глубину оперативного построения противника - основная тенденция развития теории оперативного искусства** . . . 59

ИНФОРМАЦИИ

Капитан Станислав Кауцки

- Боеприпасы для перспективных систем оружия** 65
Автор характеризует активные и пассивные радиолокационно-наводимые комплексы боеприпасов и управляемых ракет, предназначенные для уничтожения наземных целей. Дает оценку их эффективности в процессе точного наведения и показывает перспективу развития.

Полковник Зденек Кодеш, кандидат военных наук, доцент

- К вопросам выстрой ориентации в Боевом уставе** 74
Автор статьи рассматривает вопросы всестороннего обеспечения и его разделения на боевое, специальное, техническое и тыловое. Во второй части обсуждает вопросы передвижения войск.

Полковник Карел Адам, кандидат философских наук, доцент

- Тыл Советской Армии в Великой Отечественной войне** 80
Автор характеризует развитие тыла Советской Армии, его основных областей в период Великой Отечественной войны. Объясняет значение тыла для ведения операций с точки зрения сущности организационных вопросов тылового обеспечения войск.

- Перечень статей за 1985 год** 83

POZNÁMKY